

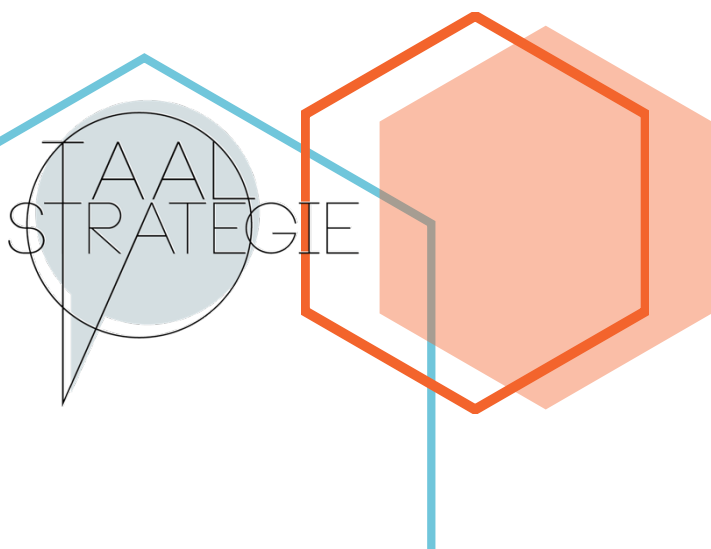

Overweldigende overlast of typische traditie?

Kwalitatief onderzoek naar frames rond 'vuurwerk'

Onderzoeksrapport
Opgesteld door Taalstrategie – april 2021

Managementsamenvatting onderzoek vuurwerk

Het publieke debat rond vuurwerk wordt niet alleen gevoed door feiten, maar ook overtuigingen, gevoelens en frames spelen een grote rol in de houding van Nederlanders tegenover vuurwerk. Het voorliggende rapport is een onderzoek naar de aanwezige frames rond vuurwerk in het Nederlandse publieke debat, uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, binnen de Directie Omgevingsveiligheid & Milieurisico's.

Het doel van het onderzoek is om de aanwezige frames in het publieke debat in kaart te brengen, deze nader te bestuderen en ze vervolgens te kunnen herkennen in de praktijk. De hoofdvraag in dit onderzoek luidt: "Welke frames spelen er in het publieke debat rond vuurwerk?" Om die vraag te kunnen beantwoorden is geanalyseerd welke frames er bij zowel voor- als tegenstanders – en alles daartussenin – te herkennen zijn. Hoe sturen deze frames hun perceptie rond vuurwerk en hoe gebruiken zij deze frames om anderen te overtuigen van hun standpunt? Dit onderzoek brengt de bestaande frames tussen 2017 en 2021 in kaart, zonder overigens een oordeel te willen vellen over hun intrinsieke waarde. De gedestilleerde frames vormen immers allemaal een eigen puzzelstukje in het publieke debat rond vuurwerk en zijn waardevol om in kaart te brengen om deze in de toekomst te herkennen.

Framing

Framing is onvermijdelijk, want taalgebruikers hebben immers altijd een keuze te maken tussen verschillende formuleringsopties of verhaalperspectieven om de werkelijkheid te beschrijven. Het gekozen perspectief, ook wel frame genoemd, vormt daarmee als het ware een verhalend kader waarin een boodschap zichtbaar is en betekenis krijgt. Framing is dus onlosmakelijk verbonden met communicatie en subtiele beïnvloeding van onze manier van denken. Een frame bestaat uit een verhalend kader (reasoning devices) en wordt uitgedrukt in woord en beeld (framing devices). Frames sturen de interpretatie van feiten en dragen bij aan de manier waarop wordt gekeken naar probleemstellingen en bijbehorende oplossingen. Het is dan ook onmogelijk om 'neutraal' te communiceren en onbevooroordeeld over bepaalde onderwerpen te spreken. Juist daarom is frames in kaart brengen zinvol om ook voldoende te kunnen reflecteren op het eigen taalgebruik.

Methode

Door middel van een inductieve kwalitatieve inhoudsanalyse is gedestilleerd welke frames er in het publieke debat rond vuurwerk spelen. Volgens deze methode is een onderzoekscorpus samengesteld, bestaande uit een zo divers mogelijke selectie geschreven materiaal over vuurwerk. Het complete onderzoekscorpus omvat 517 verschillende artikelen, commentaren en andere talige uitingen, om een zo breed, accuraat en representatief mogelijk beeld te kunnen schetsen van de frames die in het publieke debat gebruikt worden. Hoewel vuurwerk en een (permanent) vuurwerkverbod zeer actuele thema's zijn, winnen zij al enkele jaren aan aandacht. Om een volledig beeld te vormen bevat het onderzoekscorpus daarom artikelen die geschreven zijn tussen 1 januari 2017 en 1 februari 2021. Vanwege het vuurwerkverbod dat afgelopen jaar omwille van Covid-19 is afgekondigd, is er in dit onderzoek extra aandacht voor de framing rond de jaarwisseling 2020. In hoeverre heeft deze maatregel de perceptie van vuurwerk en de daarbij behorende frames beïnvloed?

Het onderzoekscorpus is volgens een inductieve kwalitatieve inhoudsanalyse geanalyseerd. Dit houdt in dat het onderzoeksmateriaal met een open blik is geanalyseerd, zonder vooraf te zoeken naar eventueel al bestaande frames. Een gezamenlijke analyse van de reasoning devices en terugkerende framing devices leidt tot de reconstructie van eenduidige en elkaar voldoende uitsluitende verhaallijnen (frames) die in het publieke debat aanwezig zijn.

Resultaten

Positief en negatief

In het onderzoekscorpus is een twintigtal frames gevonden. Voor een compact en volledig overzicht van de gevonden frames en hun inhoud verwijzen wij naar Bijlage 2, de framematrix. Een deel van de gevonden frames schetst een positief beeld van vuurwerk, andere frames leveren eerder een negatief beeld van vuurwerk op en dan zijn er ook frames gevonden die juist nog beide kanten op kunnen. Zo legt het 'Feestelijke traditie'-frame de focus vooral op de 'oud & nieuw-traditie' en staat vuurwerk afsteken voor die framegebruiker gelijk aan een gezellige avond: een positieve invulling. Het 'Hulpverleners aanvallen'-frame daarentegen heeft juist oog voor hoe (illegaal) vuurwerk ingezet wordt om hulpverleners mee 'aan te vallen' en schetst een negatief beeld van vuurwerk. Het 'Richtingenstrijd'-frame legt de nadruk vooral op de polarisatie binnen het vuurwerkdebat en wordt zowel door voor- als tegenstanders van vuurwerk gebruikt. Het is daarmee een frame waarmee meerdere kanten op geredeneerd kan worden.

Compatibel en incompatibel

Een aantal van de gevonden frames wordt gecombineerd, of kan goed met elkaar gecombineerd worden omdat deze met elkaar in lijn zijn in hun reasoning devices (narratieve eigenschappen). Een aantal andere frames sluit elkaar juist categorisch uit, omdat ze allebei naar een tegenovergestelde conclusie toewerken. Deze worden dan ook nooit gezamenlijk gebruikt – met als uitzondering dat iemand anders frame herhaalt en vervolgens ontkent. Een voorbeeld is de combinatie van het 'Overlast'-frame en het 'Verbod heeft geen zin'-frame: in beide frames wordt erkend dat er overlast (herrie, een gevoel van onveiligheid) kan ontstaan door vuurwerk, alleen verschilt men in het handelsperspectief. Waar het 'Overlast'-frame handhaving en/of een verbod als een mogelijke oplossing ziet, stelt men binnen het 'Verbod heeft geen zin'-frame juist dat dit helemaal niet gaat helpen. Het verschil tussen het 'Betuttelende overheid'-frame en het 'Beschermer'-frame zit in een ander aspect. Daar is het niet dat men bij het handelsperspectief een andere weg inslaat, maar bij de invulling van de rolverdeling. In het 'Betuttelende overheid'-frame is de invloed van de overheid te groot en ongewenst, terwijl dit binnen het 'Beschermer'-frame juist wordt ingevuld als te klein en achtergesteld. Als verschillende mensen in een gesprek frames gebruiken die als frame/tegenframe-combinatie gezien kunnen worden, zullen ze elkaar niet goed begrijpen omdat ze deels dezelfde feiten en zelfs redenering zullen gebruiken, maar toch een volstrekt tegengestelde conclusie hieruit trekken. In sommige gevallen zullen mensen het zelfs niet door hebben als zij toch echt een ander uitgangspunt (frame) hanteren, waardoor er juist extra onbegrip ontstaat over hoe die ander nu bij dié conclusie kan aanbelanden. Wanneer men reageert met een incompatibel frame, zal de weerstand alleen toenemen. In debat met iemand met een tegengestelde overtuiging, kan dus beter een frame worden gebruikt dat via een andere waarde een nieuwe 'route' zoekt bij de ontvanger.

Problematiserend of deproblematiserend

Frames kunnen problematiserend zijn, door een probleem of (naderende) ramp centraal te stellen, of ze kunnen deproblematiserend zijn door een kans of positieve ontwikkeling centraal te stellen. Een voorbeeld van zo'n deproblematiserend frame is het 'Verdienmodel'-frame, waarbij de focus ligt op dat er juist geld verdiend wordt aan vuurwerk. Uit de analyse bleek dat de meeste frames in dit onderzoekscorpus problematiserend zijn. Dat betekent niet per definitie dat er door meer mensen problematiserend over vuurwerk gepraat wordt, maar wel dat er in ieder geval meer variatie is binnen de problematiserende frames.

Binnen de categorie problematiserende frames valt nog een ander onderscheid te maken, namelijk wat er precies als probleem naar voren wordt geschoven. Bij een aantal frames is dat in de kern: vuurwerk. Daarbij kan gedacht worden aan het 'Vervuiling en afval'-frame, waarbij vuurwerk als problematisch wordt gezien, omdat het zorgt voor afval in de natuur en andere vormen van vervuiling. Ook het 'Alternatief went'-frame is een problematiserend frame dat vuurwerk in de hoofdrol zet als probleemveroorzaker. Als 'vuurwerk' het primaire probleem is, dan ligt het voor de hand om 'meer regelgeving' of zelfs 'een verbod op consumentenvuurwerk' als oplossingsperspectief te hanteren. Volgens de gebruikers van het 'Alternatief went'-frame kunnen we bijvoorbeeld vuurwerk vervangen voor een droneshow, of een aantal professionele shows. Daarnaast zijn er frames die wel een probleem aan de kaak stellen, maar die daarbij niet de focus leggen op het vuurwerk zelf,

Overweldigende overlast of typische traditie?

maar op een ander of groter probleem. Een voorbeeld daarvan het 'Taboe-onderwerp'-frame centreert zich rondom een probleem dat niet vuurwerk is. Deze framegebruiker vindt vooral dat er niet eerlijk over het onderwerp gecommuniceerd wordt. Bij deze categorie frames moet er volgens de gebruiker wel een oplossing komen, maar is het niet per se logisch dat er iets moet veranderen aan de wetgeving voor vuurwerk om het gestelde probleem op te lossen.

Inzoomen & uitzoomen en eigen ervaring

De afgelopen jaarwisseling heeft laten zien wat een (tijdelijk) vuurwerkverbod oplevert. Dergelijke ervaringen met een definitief vuurwerkverbod zouden in theorie frames 'Verbod heeft geen zin' en 'Olie op het vuur' kunnen doen verzwakken of zelfs nagenoeg kunnen doen verdwijnen. Maar het is niet aannemelijk dat deze frames helemaal uit het publieke debat zouden verdwijnen. Wat opviel uit analyse van nieuwsartikelen die het verloop van de jaarwisseling 2020 bespraken (in het 'Doden en gewonden'-frame of het 'Kostenpost'-frame), was dat alle gedestilleerde frames in de commentaren onder deze artikelen terug te vinden waren. Oftewel: mensen die reageren activeren hun eigen dominante frame en dat betekent dat velen het frame uit het nieuwsbericht 'overrulen' met hun eigen interpretatie. Reageerders die al vóór inperking/afschaffing van consumentenvuurwerk waren, leken dit tijdelijke vuurwerkverbod representatief voor een permanent vuurwerkverbod te vinden. Reageerders tégen inperking/afschaffing gaven juist aan dat zij deze situatie niet representatief vinden en derhalve verwachten dat een definitief verbod een hele andere uitwerking zal hebben. Zo kan het 'Olie op het vuur'-frame in stand blijven, ondanks dat er minder incidenten en schade is gemeld na de jaarwisseling van 2020.

Eigen schuld/jouw schuld? Wie wordt zichtbaar en in welke rol?

Een ander boeiend aspect dat zich toont in de gedestilleerde frames, is de manier waarop gekeken wordt naar probleemveroorzakers en slachtoffers rond vuurwerk. Opvallend is dat de nadruk in veel frames ligt op de 'problematische afsteker', vaak in de vorm van jongeren die grensoverschrijdend gedrag vertonen en daarbij vuurwerk gebruiken. Zij worden vaak expliciet genoemd als reden waarom er problemen met vuurwerk zijn. Zou deze groep er niet zijn, dan is het probleem (volgens de framegebruiker) opgelost. In het geval van het frame 'Hulpverleners aanvallen', klopt dat: als de problematische vuurwerkafstekers er niet zijn, is het probleem opgelost. Maar geldt dat ook voor 'Doden & gewonden' en 'Doodsangst onschuldigen'? Ook in deze frames wordt de 'problematische afsteker' vaak veel explicieter benoemd dan de algemene afsteker. Maar ook ervaren afstekers en omstanders kunnen gewond raken en ook vuurwerk dat niet om de knal wordt afgestoken kan mensen schrik aanjagen. In dit geval zijn dus ook de goedbedoelende afstekers onderdeel van het probleem, al blijven zij wel onderbelicht in deze frames. Ook wordt er soms gerefereerd aan de 'naïeve afsteker' die met een slok te veel op of zonder goede voorbereidingen vuurwerk afsteekt, bijvoorbeeld in het 'Doden & gewonden'-frame of het 'Het probleem is de gebruiker'-frame. Zij kunnen daarmee zowel tegelijkertijd 'dader' als 'slachtoffer' zijn. In de verschillende frames ligt soms expliciet, maar meestal impliciet de nadruk op andere 'personages'. Daardoor kunnen mensen zich onterecht aangesproken voelen of juist niet aangesproken voelen. Dit bemoeilijkt een constructieve publieke discussie. Tot slot komen ook binnen het frame 'Doden en gewonden' vaak eerder 'stuntende' slachtoffers expliciet aan bod, terwijl gemiddeld 50% van de slachtoffers een omstander is. Door de variatie in invullingen van zowel daders als slachtoffers in de diverse frames, is het daarom belangrijk om altijd expliciet te zijn in de eigen communicatie: wie bedoel je? Wie wil je waarop aanspreken?

Inhoudsopgave

INLEIDING.....	2
2. VISIE OP FRAMING.....	3
2.1 Formuleringsalternatieven.....	3
2.2 Framing devices en reasoning devices.....	3
2.3 Frames zijn overall.....	4
3. METHODE EN ONDERZOEKSMATERIAAL.....	5
3.1 Onderzoeksmethode.....	5
3.2 Corpussamenstelling.....	6
4. GEVONDEN FRAMES.....	8
4.1 Overzicht gevonden frames.....	8
4.2 Beschrijving individuele frames.....	8
5. ANALYSE.....	25
5.1 Incompatibele frames – wat sluit elkaar uit?.....	25
5.2 Compatibele frames – welke kunnen samen gebruikt worden?.....	26
5.3 Welke frames nodigen uit tot (kleine) verandering of zorgen juist voor impasse?.....	27
5.4 (Wat) wordt er geproblematiseerd binnen de frames?.....	28
5.5 Wie krijgt de schuld en wie is slachtoffer?.....	29
5.6 Welke frames komen uit welke hoek?.....	31
5.7 Hoe gebruiken voor- en tegenstanders van vuurwerk framing?.....	33
5.8 Hoe kun je bepaalde frames neutraliseren?.....	38
5.9 Welke impact had de jaarwisseling op de discussie?.....	40
5.10 Missen er nog frames? Haakjes voor nieuwe wending publiek debat.....	42
CONCLUSIE.....	44
BRONNENLIJST.....	47
BIJLAGE 1: OVERZICHT CORPUSSAMENSTELLING.....	48
BIJLAGE 2: FRAMINGMATRIX.....	50

Inleiding

Een prachtige, typisch Nederlandse traditie waar reikhalzend naar uitgekeken wordt, of een terugkerend moment van onrust of overlast. Vuurwerk kan dat beide tegelijk zijn en nog veel meer; het ligt er maar net aan wie het gevraagd wordt. Het is een onderwerp dat jaarlijks terugkomt in het publieke debat. Hoe moeten we de jaarwisseling met consumentenvuurwerk evalueren en wat betekent dat voor de toekomst? Dit debat wordt niet alleen door experts gevoerd, maar ook aan de keukentafel. Niet alleen feiten, maar ook overtuigingen, gevoelens en frames spelen een grote rol in welke positie mensen innemen als het gaat over wat vuurwerk betekent – voor henzelf en voor Nederland.

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, binnen de Directie Omgevingsveiligheid & Milieurisico's en is bedoeld om de aanwezige frames in het publieke debat rond vuurwerk op te halen en te bestuderen. Welke beelden zijn er allemaal aanwezig in het publieke debat rond vuurwerk: bij voor- en tegenstanders en alles wat daartussen zit? Hoe sturen deze frames hun perceptie rond vuurwerk en hoe gebruiken zij deze frames om anderen te overtuigen van hun standpunt? Dit onderzoek is bedoeld om helder in kaart te brengen welke frames er spelen en deze te kunnen herkennen in de praktijk. Ook is het interessant om te weten welke stakeholders in bepaalde frames investeren. Het gaat hier om een beschouwend onderzoek en idem rapportage. Zowel wij als onderzoekers als de opdrachtgever heeft er geen enkele baat bij om over deze frames te oordelen. Wij zien frames als onlosmakelijk verbonden met taal en denken en als een betekenisgevend instrument. Frames sturen onze interpretatie van feiten en dragen bij aan hoe wij kijken naar probleemstellingen en bijbehorende oplossingen. Neutrale taal bestaat niet en daarmee kunnen we ook niet onbevooroordeeld spreken over bepaalde onderwerpen. Daarom is het goed om te weten welke frames er allemaal zijn. Daarmee kun je immers zelf bewuster omgaan met de eigen taal en zorgvuldiger communiceren.

De hoofdvraag in dit onderzoek is: welke frames spelen er in het publieke debat rond vuurwerk? Er zijn behoorlijk wat stakeholders: politici, bestuurders, belangengroeperingen voor behoud of juist afschaffing, hulpverleners en natuurlijk de burger zelf. Welke frames hanteren zij als zij vertellen over vuurwerk en met elkaar in discussie gaan over de toekomst van consumentenvuurwerk? In dit onderzoek zoomen we ook in op de framingdynamiek in de praktijk: welke frames worden vooral bij welke stakeholders teruggevonden? En hoe zitten de diverse frames precies in elkaar qua verhaal en taal? Wat is de persuasieve waarde van de frames, welke verhaallijnen worden ingezet om anderen te overtuigen en hoe kansrijk lijken die frames? Wat is de impact van de jaarwisseling 2020 geweest op de perceptie van vuurwerk en de daarbij behorende frames?

Dit onderzoek is als volgt opgebouwd: we geven eerst onze visie op frames en framing. Daarna zoomen we kort in op de gehanteerde methode, namelijk een kwalitatieve inductieve framinganalyse. Vervolgens beschrijven we de gevonden frames, maar liefst 20 stuks. In het analysehoofdstuk worden deze frames met elkaar vergeleken op verschillende eigenschappen en kijken we naar de praktijk. In de conclusie reflecteren we op hoe naar deze resultaten gekeken kunnen worden en wat dit betekent voor de publieke discussie.

U, de lezer, willen we van harte uitnodigen om dit onderzoek te lezen zoals wij het uitvoerden. Met open blik, een gezonde dosis nieuwsgierigheid en in het achterhoofd houdend dat iedereen frames hanteert om naar dit onderwerp te kijken. Ook wij, ook u. Veel leesplezier!

2. Visie op framing

Als mens communiceren we de hele dag door. Voor al deze communicatie gebruiken we taal als middel om onze boodschap over te brengen naar degene waarmee we communiceren. We verpakken onze boodschap als het ware met taal. Maar taal is meer dan een 'neutrale' verpakking, en daar komt framing om te hoek kijken.

2.1 Formuleringsalternatieven

De functies van taal reiken nog veel verder dan een boodschap verpakken, want taal kan ook "(...) invloed uitoefenen op de aandacht die een onderwerp krijgt, op de manier waarop we de werkelijkheid waarnemen, op het oordeel dat we ons vormen en op de associaties die standpunten oproepen" (De Bruijn 2014, 14). Zodra er taal gebruikt wordt, is er de keuze tussen verschillende formuleringsalternatieven of verhaalperspectieven om de werkelijkheid te beschrijven. Kwam bijvoorbeeld een derde van de aanwezigen te laat bij een presentatie of was twee derde op tijd? Zo'n formuleringsalternatief, of frame, vormt als het ware een verhalend kader waarin de boodschap zichtbaar is en betekenis krijgt: de onderdelen van de werkelijkheid die de boodschapper zijn publiek wil tonen, worden door zo'n kader in de schijnwerpers geplaatst, terwijl andere delen juist in de schaduw komen en daardoor minder aandacht krijgen. Framing is dus onlosmakelijk verbonden met onze taal: de werkelijkheid wordt altijd van een bepaalde kant belicht en neutrale taal bestaat dan ook niet. Een schrijver of spreker moet altijd keuzes maken in de taal die hij of zij gebruikt, waardoor de keuze om framing níét in te zetten helemaal niet mogelijk is (Gagestein, 2012).

Ondanks dat het in zichzelf onvermijdelijk is, is framing ook een effectief middel om de interpretatie van de werkelijkheid te sturen. Dit heeft alles te maken met de werking van een frame: de aspecten die buiten de 'randen van de bril' vallen, krijgen automatisch minder of helemaal geen aandacht waardoor de lezer of luisteraar alleen de bepaalde, gekleurde representatie van de werkelijkheid krijgt aangeboden. De manier waarop een tekst is opgesteld, ingedeeld en geformuleerd stuurt op die manier de interpretatie. Onze hersenen hebben hier geen enkel probleem mee: die gaan niet automatisch op zoek naar wat er misschien *niet* gezegd is. Dit laten onderzoekers Simons en Levin (1998) bijvoorbeeld ook zien met hun experimenten waarbij ze bijvoorbeeld een persoon de weg laten vragen aan mensen op straat. De mensen die druk bezig zijn om aanwijzingen te geven, hebben vaak helemaal niet door dat degene die de weg kwijt is opeens totaal iemand anders is. Omdat ze daar niet op hebben gelet, is het feit dat die persoon opeens een ander is, gewoon weggefilterd. En net zo kan het gaan bij teksten die we horen of lezen. Daar zijn onze hersenen over het algemeen geneigd om bij het ontvangen, interpreteren en onthouden van informatie vooral aandacht te geven aan de onderdelen die de eigen persoonlijke ideeën en ervaringen ondersteunen, terwijl er minder aandacht wordt besteed aan informatie die niet strookt met deze ideeën en ervaringen. Dit wordt de *confirmation bias* genoemd. Ons brein gaat liever op zoek naar informatie die ons gelijk bewijst, dan informatie die onze overtuigingen ondergraaft.

2.2 Framing devices en reasoning devices

Framing gaat verder dan alleen het benadrukken of verhullen van bepaalde aspecten van de werkelijkheid. Een frame reikt ook oorzaken, consequenties en oplossingen van een probleem aan (Nelson, Clawson & Oxley 1997, 567-568). Een frame heeft volgens onderzoeker Baldwin van Gorp verschillende verhalende onderdelen: het kan een probleem definiëren, een veroorzaker aanwijzen, een moreel oordeel vellen en een oplossing voor het probleem aanreiken. Deze onderdelen samen worden ook wel de *reasoning devices* genoemd en vormen een verhaallijn. Niet alles hoeft expliciet in de tekst aanwezig te zijn, maar het frame moet er enkel mee in verband gebracht kunnen worden (Van Gorp 2006, 52). Het tegenovergestelde geldt voor de *framing devices*: dit zijn bepaalde woorden zoals metaforen, typische beschrijvingen, stereotypen die daadwerkelijk aan te wijzen zijn in de tekst (Van Gorp 2006, 52). De boodschapper past frames bewust of onbewust toe door *framing devices* te gebruiken, die allen naar het frame als omvattend idee verwijzen (Van Gorp 2007, 14). De gebruikte *framing devices* roepen vervolgens de impliciete *reasoning devices* bij de lezer op. (Van Gorp 2006, 61). Dit komt omdat onze hersenen voortdurend op zoek zijn naar causaliteit of andere verbanden en dus de drang hebben om zaken aan elkaar te koppelen. Een frame zal ons brein aansporen om op zoek te gaan naar het achterliggende, samenhangende verhaal door de nadruk te leggen op bepaalde verbanden. Op deze manier kan een frame

invloed hebben op hoe informatie wordt verwerkt en geïnterpreteerd. Een voorbeeld is bijvoorbeeld of corona in een reismetafoor ('routekaart', 'we varen op zicht' en 'licht aan het einde van de tunnel') wordt vervat of in een strijdmetafoor ('vechten tegen het virus' en 'het kan uit het niets aanvallen'). Ons brein gebruikt dergelijke metaforen om verder in te vullen wat we vinden van het beleid en onze eigen rol. Tegenvallende besmettingscijfers kunnen binnen zo'n reismetafoor dan geïnterpreteerd worden als een 'omleiding' naar de eindbestemming, terwijl het binnen een strijdmetafoor zou kunnen worden geïnterpreteerd als dat je de 'veldslag' aan het verliezen bent. Welke woorden worden ingezet en welke verhalende kracht die woorden hebben, dat doet ertoe.

Het doet er extra toe wanneer deze frames vaker en door meer mensen worden herhaald. Frames zijn als het ware 'paadjes' in ons brein en hoe vaker je zo'n pad bewandelt door bepaalde frames tegen te komen bij een onderwerp, hoe dieper het inslijt. De volgende keer dat we met hetzelfde onderwerp te maken krijgen, wordt het meest ingesleten – en daarmee dus meest dominante – frame volautomatisch opgeroepen door het brein als hulpmiddel om de informatie mee te interpreteren. En hoe dominanter een frame wordt, hoe steviger die bril op onze neus komt te staan en hoe meer onze interpretatie gestuurd wordt. Zo kunnen frames niet alleen onze verwachtingen bijsturen, maar helpen ze ons ook aan overtuigingen. Zelfs zonder dat we eerstehands ervaring met het onderwerp hoeven te hebben.

2.3 Inzoomen en uitzoomen

Hoe verhalen worden ingestoken, heeft impact op hoe gemakkelijk we ons kunnen inleven en welke conclusies we logisch en zinvol vinden. Bij 'uitgezoomde frames' ofwel 'thematische' framing, wordt gefocust op bredere ontwikkelingen, zoals financiële consequenties, historische ontwikkelingen of socio-economische veranderingen. Het individu komt weinig tot niet in zicht in bij thematische framing. Episodische framing daarentegen 'zoomt in' op een persoonlijke case. Als er een probleem wordt neergezet, dan wordt dit geformuleerd vanuit hoe het voor het individu is, in plaats van vanuit cijfers en ontwikkelingen. Een (fictieve!) kop als 'Nederlandse inkomens zijn afgelopen eeuw steeds verder uit elkaar gaan liggen' is nadrukkelijk thematisch, omdat dit kijkt naar een grote trend. Een (ook fictieve) kop als 'Gescheiden Anna worstelt met huur, laptop kinderen zit er niet in', is nadrukkelijk episodisch verwoord. Beide koppen richten zich op hetzelfde issue en volgen dezelfde redenering, maar gebruiken andere input om dit verhaal neer te zetten.

Iyengar (1991) ontdekte uit experimenten waarbij onderwerpen 'criminaliteit' en 'terrorisme' centraal stonden, dat verhalen die sterk episodisch zijn ingestoken significant minder worden opgevat als een maatschappelijk issue, maar eerder als een persoonlijk issue. Dat betekent dat uitsluitend episodische verhalen ertoe kunnen leiden dat mensen het onderwerp eerder zien als een geïsoleerd, persoonlijk probleem in plaats van iets wat je moet aanvliegen met nieuw beleid dat de hele gemeenschap aangaat, maar dat men zich wel gemakkelijk kan inleven in de persoonlijke situatie. Té thematisch ingestoken boodschappen hebben daarentegen juist weinig haakjes voor de ontvanger om zich in te leven omdat het vaak zeer abstracte boodschappen oplevert. Boodschappen kunnen zowel een mix van episodische en thematische elementen in zich hebben. Wat bijvoorbeeld veel voorkomt is een nieuwsbericht dat thematisch is ingestoken, maar een aantal mensen aan het woord laat komen (episodisch) over wat dit voor *hen* betekent. Een combinatie van episodische en thematische elementen verdient dus in eigen communicatie ook de voorkeur.

2.4 Frames zijn overal

Frames komen we overal tegen: in nieuws, rapporten, series en vergaderingen. In dit onderzoek hebben we ons gericht op de verschillende frames over vuurwerk. Allerlei zinnige (en minder zinnige) overtuigingen die mensen kunnen hebben naar aanleiding van verhalen die ze hebben gehoord, komen op een abstracter niveau terug in de gevonden frames. Bij een kwalitatieve analyse zoals dit onderzoek, wordt geprobeerd de achterliggende verhaallijnen en dus frames te construeren die in de tekst besloten liggen, door na te gaan welke *framing devices* aanwezig zijn in de tekst en door deze vervolgens aan elkaar te verbinden. Door op zo'n manier de verhalen die mensen in hun hoofd hebben zichtbaar te maken, krijg je meer inzicht in wat er speelt, waar mensen hun overtuiging op baseren en hoe feiten worden gewogen. In het volgende hoofdstuk wordt ingegaan op hoe uit concrete uitingen de meer abstracte frames gedestilleerd kunnen worden.

3. Methode en onderzoeksmateriaal

In dit hoofdstuk lichten we onze onderzoeksmethode en -aanpak toe. Op welke wijze zijn wij te werk gegaan en aan de hand van welke methode? Daarna wordt verder ingegaan op het onderzoekscorpus dat ten grondslag ligt aan dit onderzoek. Welke bronnen zijn gebruikt en hoe zijn deze bronnen verzameld en geselecteerd?

3.1 Onderzoeksmethode

In dit onderzoek wordt met behulp van een kwalitatieve analyse achterliggende verhaallijnen en dus frames te reconstrueren. Dit wordt gedaan door de teksten te analyseren en na te gaan welke opvallende talige keuzes (*framing devices*) in de tekst aanwezig zijn en deze vervolgens aan elkaar te verbinden op basis van de verhalende elementen (*reasoning devices*). Deze verhalende elementen zijn bijvoorbeeld: wat is er aan de hand, wie krijgt welke rol in dat verhaal en wat moet er gebeuren volgens het frame? De analyse hiervan leidt uiteindelijk tot de reconstructie van eenduidige en elkaar voldoende uitsluitende verhaallijnen (de verschillende frames) die in het publieke debat aanwezig zijn. Uitgangspunt bij deze methode is het onderzoeksmateriaal grondig te bekijken met een zo open mogelijke blik, om zo de nuanceverschillen tussen de verschillende frames niet uit het oog te verliezen en ook de in het publieke debat minder dominante frames op te merken en mee te nemen in de analyse.

Soms zijn bepaalde woorden heel typerend voor specifieke frames. Dat hoeven niet per definitie de meest voorkomende woorden te zijn. Soms kan één woord of metafoor al veel impact hebben op de interpretatie van een tekst. Dit is bijvoorbeeld het geval bij een kenmerkend woord als ‘oprotpremie’ of bij metaforen zoals ‘de strijd tegen het coronavirus’. De kwalitatieve framingmethode levert een helder overzicht op van verhaal en bijbehorende taal. Door de kwalitatieve aard van de methode komen niet alleen de veel voorkomende woorden in beeld, maar ook woorden met een sterk kaderende of sturende werking die met weinig voorkomen tóch een grote sturende invloed kunnen uitoefenen.

De gebruikte onderzoeksmethode bestaat uit drie verschillende analyserondes, waarbij het onderzoeksmateriaal in elke fase telkens opnieuw geanalyseerd en beoordeeld wordt.

Fase 1: open coderen. Eerst is het onderzoeksmateriaal onderzocht op opvallende talige keuzes, oftewel de *framing devices*. Dankzij de *framing devices* zijn de gebruikers van een bepaald frame in staat om het frame over te brengen op een ander. Gekeken wordt naar: typische woordkeuze, metaforen, stereotypen, slagzinnen, exemplarische gevallen en beelden. In deze fase van open coderen worden de *framing devices* aangemerkt zonder dat er een oordeel geveld wordt.

Fase 2: casual coderen. Op basis van de gevonden *framing devices* is opnieuw het materiaal doorgenomen, waarbij vergelijkbare uitingen worden gegroepeerd. Dankzij de ‘stapeltjes’ die vervolgens ontstaan kan een eerste raamwerk gemaakt worden van de ruwe verhalende elementen (*de reasoning devices*) die uit de *framing devices* lijken te volgen. Ook in deze fase onthouden de onderzoekers zich van definitieve oordelen. Dit volgt pas in fase 3. Het raamwerk dient als eerste basis om de contextkaders te reconstrueren. De reden waarom in deze fase voorzichtig wordt gekeken naar de verhaalelementen is om zo objectief mogelijk naar het materiaal te blijven kijken.

Fase 3: definitief coderen. In deze fase is het materiaal nogmaals beoordeeld en wordt het ruwe raamwerk van fase 2 bijgewerkt en verfijnd totdat de essentie van de frames teruggehaald is. De definitieve codering levert een aantal definitieve ‘stapels’ met uitingen op, waarmee een volledige matrix met alle ingrediënten van het frame gemaakt kan worden. Deze ingrediënten bestaan onder meer uit rolverdelingen binnen het verhaal. De matrix, zoals gehanteerd en ingevuld in dit onderzoek, wordt in Tabel 1 weergegeven.

Tabel 1. De framingmatrix zoals gehanteerd in dit onderzoek

Waarde	Naam van het frame	Reasoning devices - narratief	Framing devices
Vanuit welke invalshoek wordt over het onderwerp gesproken?	Welke naam hebben we aan het frame gegeven?	Wat is er aan de hand volgens de gebruikers van het frame?	Welke framing devices vielen op?

3.2 Corpussamenstelling

Het onderzoekscorpus in dit onderzoek is handmatig samengesteld door verschillende artikelen, commentaren en andere talige uitingen te verzamelen van een zo groot mogelijke verscheidenheid aan bronnen, om vervolgens een selectie te maken met relevant onderzoeksmateriaal. Vuurwerk is een onderwerp dat afgelopen jaarwisseling uitvoerig werd besproken in de Nederlandse samenleving. Om een zo breed, accuraat en representatief mogelijk beeld te kunnen schetsen van de frames die in het publieke debat gebruikt worden, zijn wij in het proces van verzamelen en selecteren van bronnen telkens op zoek gegaan naar uitingen met een nieuw perspectief.

De grote variatie in de samenstelling van het corpus zorgt voor een goede afspiegeling van de frames die mensen gebruiken als het om vuurwerk gaat. Het onderzoekscorpus voldoet aan de volgende voorwaarden:

- Een breed doelgroepenbereik: een goede afspiegeling van de frames die in de samenleving leven bij zo veel mogelijk verschillende mensen;
- Zo veel mogelijk verschillende frames, ook frames die door een kleinere groep worden gehanteerd en minder dominant terugkomen in het publieke debat;
- Zowel positieve als negatieve frames rond vuurwerk en frames die zich minder nadrukkelijk uitspreken over vuurwerk of wellicht zelfs vuurwerk als onderdeel van een groter issue zien.

Hoewel vuurwerk en een (permanent) vuurwerkverbod zeer actuele thema's zijn, winnen zij al enkele jaren aan aandacht. Om de frames omtrent vuurwerk volledig in kaart te brengen, is daarom voor het corpus gezocht naar artikelen die zijn geschreven tussen 1 januari 2017 en 1 februari 2021. Zeker ook omdat afgelopen jaarwisseling een bijzonder karakter had; toen werd immers omwille van Covid-19 een tijdelijk vuurwerkverbod afgekondigd. Dit levert een compleet nieuwe context op voor de discussie over vuurwerk. Juist daarom hebben we breder gezocht, waarbij in dit onderzoek ook specifiek aandacht is voor de framing rond de jaarwisseling 2020. Maar de frames die worden teruggehaald in dit onderzoek zijn duurzaam; deze werden ook vóór de pandemie gebruikt en zullen ook erna weer gebruikt worden.

Om bronnen te verzamelen voor het onderzoekscorpus is gebruik gemaakt van een specifieke set aan zoektermen. Alle artikelen, brieven en commentaren bevatten minstens één van de zoektermen uit die set. Omdat het om een zeer concreet onderwerp gaat waar veel over geschreven wordt, kon het aantal zoektermen beperkt gehouden worden. Uiteindelijk zijn onderstaande zoektermen gebruikt: vuurwerk, vuurwerkverbod, oud en nieuw en jaarwisseling.

Deze specifieke set aan zoekwoorden leverde een groot aantal bronnen op. De zoektermen vuurwerk en vuurwerkverbod leverden niet alleen een groot aantal algemene artikelen of commentaren op, maar resulteerden over het algemeen ook in specifiekere subthema's zoals 'vuurwerksslachtoffers', 'de vuurwerkbranche' of 'milieuvervuiling' door vuurwerk. Om tot verzadiging van het corpus te komen (dat wil zeggen dat we geen nieuwe invalshoeken meer tegenkomen) is daarnaast ook nog gezocht op de aanvullende zoektermen 'oud en nieuw' en 'jaarwisseling'. Met deze zoekwoorden werd geen nieuwe content met afwijkende invalshoeken gevonden.

Overweldigende overlast of typische traditie?

De bronnenkeuze resulteerde in een grote variatie, zowel qua soort bericht (nieuwsberichten, comments, ingezonden brieven, pamfletten, persberichten, petitie's, online discussies) als qua medium. Het door ons geanalyseerde onderzoekscorpus bestaat uit de volgende inhoud:

- 62 nieuwsberichten uit landelijke media (zoals Telegraaf, Trouw, De Volkskrant)
- 46 nieuwsberichten uit lokale media (zoals De Gelderlander, Het Parool)
- 48 artikelen uit online (vak)media (zoals NOS, NU.nl, BNR)
- 77 artikelen van stakeholders (zoals Achmea, Vuurwerkmanifest, Politie NL)
- 191 bijdragen op sociale media (zoals Facebook, Twitter, LinkedIn)
- 69 discussiebijdragen onder online artikelen (zoals NU.jij)
- 24 ingezonden brieven en columns (zoals NRC Handelsblad, Algemeen Dagblad)

De omvang van het complete onderzoekscorpus komt daarmee neer op 517 uitingen in totaal. Daarmee is het corpus ruimschoots verzadigd: meer uitingen zullen geen grotere variatie aan frames meer opleveren. Bijlage 1 biedt een volledig overzicht van de bronnen uit het onderzoekscorpus.

4. Gevonden frames

In dit hoofdstuk worden alle gevonden frames kort beschreven en voorzien van enkele typische voorbeelden uit het onderzoekscorpus. Na een kort overzicht in paragraaf 4.1 volgt de uitgebreide beschrijving per frame in paragraaf 4.2. Een ingevulde framematrix is opgenomen als Bijlage 2.

4.1 Overzicht gevonden frames

In het onderzoekscorpus is een twintigtal frames gevonden. Dit zijn zowel frames die de beeldvorming rondom vuurwerk waarschijnlijk positief beïnvloeden als frames die eerder een negatief beeld zullen opleveren. Sommige frames worden vaak uitgezoomd gebruikt (thematisch), terwijl andere juist meer ruimte bieden aan een ingezoomd verhaal (episodisch). Eerst geven we in Tabel 2 eerst een overzicht van de gevonden frames, opgedeeld naar focus. Er zijn tien categorieën te onderscheiden in de discussie over vuurwerk met elk een andere focus: milieu, geld, uitvoerbaarheid, oneerlijkheid, autonomie, gezondheid, veiligheid, traditie, tweestrijd en verantwoordelijkheid. Een korte toelichting per focus komt aan bod in paragraaf 4.2.

Wat direct opvalt: een aantal van de gedestilleerde frames spreekt elkaar direct tegen qua verhaalstructuur en oplossingsperspectief. Omdat frames over perceptie gaan in plaats van alleen over 'kale feiten', kan het gebeuren dat mensen informatie dusdanig anders interpreteren dat ze tot een tegenovergestelde conclusie komen vanuit dezelfde feiten. Het ligt er maar net aan vanuit welke kant je het bekijkt en wat je meeweegt, welk oordeel er geveld zal worden. In dit onderzoek beoordelen we de gevonden frames niet op hun waarheidsgehalte, maar op de impact die zij kunnen hebben.

Tabel 2. Frames opgedeeld naar centrale waarde

Focus	Frame(s)
Milieu/omgeving	- Vervuiling & afval
Geld	- Kostenpost - Verspilling - Verdienmodel
Uitvoerbaarheid	- Verbod heeft geen zin - Olie op het vuur
Oneerlijkheid	- Het probleem is de gebruiker - Branche nek omdraaien
Autonomie	- Betuttelende overheid
Gezondheid	- Doden & gewonden - Longpatiënten lijden
(On)veiligheid	- Overlast - Hulpverleners aanvallen - Doodsangst onschuldigen
Traditie/genieten	- Feestelijke traditie - Alternatief went - Vuurwerk is een gevoel
Tweestrijd	- Richtingenstrijd
Verantwoordelijkheid	- Taboe - Beschermer

4.2 Beschrijving individuele frames

Per frame wordt eerst beschreven welke redenering erin verborgen zit en wat het frame kenmerkt. Daarna wordt een aantal voorbeelden gegeven waarin het beschreven frame tot uiting komt.

Focus op milieu/omgeving

Het frame dat de focus heeft op het milieu en de natuurlijke omgeving legt de nadruk op de impact van vuurwerk daarop. We hebben één frame gevonden die de situatie vanuit deze invalshoek bekijkt.

Vervuiling & afval

Dit frame legt de nadruk op de impact van vuurwerk op de leefomgeving. De framegebruiker geeft aan dat die impact wat hem betreft te groot is en niet opweegt tegen de positieve kanten van vuurwerk. In veel gevallen specificeert de framegebruiker waar de schade precies zit. Dat kan zijn:

- Luchtvervuiling: uitstoot van CO² of fijnstof in de lucht
- Bodem en watervervuiling: uitstoot van zware metalen of giftige stoffen
- Verstoring van milieu: dieren worden verjaagd of raken van de leg door het licht en geluid
- Vuurwerkafval: zowel in bebouwd gebied als onbebouwd gebied blijft veel afval liggen

In sommige gevallen noemen gebruikers van dit frame meerdere punten, maar soms ook slechts een aspect. Opvallend is dat een aantal framegebruikers dat luchtvervuiling specificeert, dit vergelijkt met andere uitstoot, zoals die van automobilisten of boeren. Zo kan iemand zeggen: met een vuurwerkverbod kunnen we gewoon weer huizen gaan bouwen omdat we veel minder uitstoot van CO² krijgen. De gebruikers van dit frame vinden een vuurwerkverbod een goed idee, omdat dit milieuwinst oplevert of omdat – in het geval dat mensen luchtvervuiling aanhalen – de bespaarde uitstoot weer voor een ander (waardevoller) doel ingezet kan worden. In het frame worden vuurwerkafstokers over het algemeen niet in een heel negatief daglicht geplaatst, maar vindt de framegebruiker het gewoon ‘zonde’ en niet de schade waard. Opvallend is verder nog dat er niet altijd specifiek een onderscheid wordt gemaakt tussen het feit dat een vuurwerkverbod de lucht ‘schoner’ (minder voor de mens giftige stoffen) of ‘klimaatvriendelijker’ (minder stoffen die het klimaat negatief beïnvloeden) zou kunnen maken. Dit frame werd in het corpus vooral teruggevonden als sterk thematisch geframed, met focus op cijfers en bredere ontwikkelingen.

Voorbeelden zoals ze in het onderzoekscorpus voorkomen:

“Je kunt wat betreft de #luchtvervuiling momenteel beter in het Ruhrgebied zitten dan in Nederland met al dat #vuurwerk. Ik stem voor een #vuurwerkverbod”

“Vuurwerk bevat zware metalen en andere giftige stoffen, die grond, lucht en water ernstig vervuilen. Na iedere jaarwisseling moet zo’n drie miljoen kilo extra afval worden opgeruimd.”

“Plastic in vuurwerk komt vrijwel per definitie in het milieu terecht. Het is in veel gevallen ontworpen om letterlijk op straat te werpen en te exploderen. De resten blijven achter en verworden tot microplastic dat ophoopt en schade toebrengt. De 60.000 gefotografeerde knetterbal-resten zijn maar een fractie van wat er jaarlijks in het milieu terecht komt ten gevolge van vuurwerk.”

“Een bijkomend voordeel is dat drones geen rommel op de stoep achterlaten, zoals sierpijlen en duizendklappers dat wel doen.”

Focus op geld

Drie frames leggen de nadruk op de kosten, waarbij twee vooral aangeven dat vuurwerk (te veel) geld kost en het derde frame focust op wat vuurwerk kan opleveren.

Kostenpost

Dit frame legt de nadruk op de (verborgen) kosten van vuurwerk. Namelijk: materiële schade aan huizen of openbare voorzieningen, zorgkosten die door de maatschappij gedragen moeten worden doordat mensen

Overweldigende overlast of typische traditie?

gewond of zelfs gehandicapt raken en de inzet van hulpdiensten (politie, brandweer en zorgpersoneel). Binnen dit frame worden vaak voorbeelden gegeven van dingen die ‘zonde’ zijn als ze kapotgaan, zoals rieten daken van huizen. Binnen dit frame valt zowel de schade die wordt veroorzaakt zonder dat mensen het slecht bedoelen (bijvoorbeeld als vuurwerk brand veroorzaakt als het ergens neerkomt), als schade die bewust wordt veroorzaakt door vandalisme (zoals het opblazen van prullenbakken). Omdat er zowel bedoelde als onbedoelde schade in dit frame zit, zijn de meeste gebruikers van dit frame niet heel uitgesproken negatief jegens de vuurwerkafsteker, maar meestal wel negatief ten opzichte van het vuurwerk zelf: het is gevaarlijk en een te grote kostenpost. Ook komt het frame voor als ‘droge’ melding, waarbij wordt genoemd hoeveel schade er geleden is zonder dat hier een expliciet waardeoordeel aan gehangen wordt. In sommige gevallen expliciteert de framegebruiker ook dat dit geld veel beter ingezet had kunnen worden: bijvoorbeeld voor de zorg, cultuur of onderwijs. Dit frame kan zowel thematisch (focus op totale schade in Nederland) als episodisch (focus op schade voor een specifiek gezin) gebruikt worden en werd in het corpus ook op beide manieren teruggevonden. In de thematische versie is de Nederlandse samenleving als geheel het slachtoffer van de kosten die vuurwerk in de vorm van schade met zich meebrengen. Bij de episodische variant komt er veelal een specifiek slachtoffer aan het woord om te vertellen hoe hij/zij de schade beleeft.

Voorbeelden zoals ze in het onderzoekscorpus voorkomen:

“Bovendien ontstaat door consumentenvuurwerk heel veel materiële schade aan de persoonlijke en publieke ruimte en gebouwen. De afgelopen jaarwisseling was dat zelfs 15 miljoen euro.”

“Waarom niet gewoon publiek vuurwerk, aangestoken door profs. Dat gebeurt in genoeg landen. Dat particulieren er niet mee om kunnen gaan, is met 15-20 mln euro schade wel evident.”

“Dat de oud en nieuw viering (indirect) gemeenschapsgeld kost, naar aanleiding van vandalisme-schade, ziektekosten en arbeidsverzuim door ongevallen, is dan een steekhoudender argument. Dit is ook ons een doorn in het oog.”

“Maar, zei ook het Verbond van Verzekeraars, zo langzamerhand is het maatschappelijk niet meer verantwoord. De kosten lopen de spuigaten uit.”

Verspilling geld

Dit frame focust op het geld dat jaarlijks wordt uitgegeven aan vuurwerk. Soms alle vuurwerkafstekers bij elkaar, dan vraagt de non-vuurwerkafsteker zich af of de ‘77 miljard die werd uitgegeven’ niet beter aan andere zaken uitgegeven had kunnen worden. Geregeld richt het frame zich ook op de individuele vuurwerkafsteker. Waarom zoveel geld ‘verspillen’, vraagt de framegebruiker zich af, terwijl je met dat geld veel leukere of slimmere dingen kunt doen? In een aantal gevallen geeft de framegebruiker suggesties voor alternatieve bestedingen.

Het grote verschil met het ‘kostenpost’-frame is dat het hier niet om maatschappelijke kosten gaat doordat er onbedoelde kostenposten ontstaan, maar dat het zonde is van het geld. De framegebruiker drukt zich binnen dit frame negatief uit over vuurwerk: het is de investering niet waard en/of het is te prijzig. De framegebruiker geeft zelf veelal aan dat hij/zij zelf dus ook nooit vuurwerk koopt. Dit frame wordt dus nooit door vuurwerkafstekers zelf gehanteerd, maar alleen door mensen die zelf nooit vuurwerk kopen/afsteken. Dit frame werd zowel thematisch gebruikt, waarbij men focuste op het totaalbedrag dat aan vuurwerk werd uitgegeven, als episodisch waarin iemand aan het woord komt over een ander die geld heeft uitgegeven aan vuurwerk.

Voorbeelden zoals ze in het onderzoekscorpus voorkomen:

“Een vaak gehoord argument tegen vuurwerk, is dat het geldverspilling zou zijn.”

“Jaarlijks wordt voor miljoenen euro’s afgestoken, een hersenloze verspilling.”

Overweldigende overlast of typische traditie?

“In 2019 hebben we voor 77 miljoen euro aan vuurwerk gekocht. Zevenenzeventig miljoen euro. Zullen we afspreken dat we in 2020 met die onzin stoppen en dat geld aan een goed doel geven?”

“En die miljoenen euro's die niet aan schade hoeft te worden uitgegeven is vast wel een andere bestemming voor.”

Verdienmodel

Dit frame is de tegenhanger van het ‘kostenpost’-frame, omdat het de nadruk legt op wat het de maatschappij aan geld oplevert. De gebruiker van dit frame ziet in vuurwerk een forse stroom van winst, in de vorm van de btw-inkomsten en/of de omzetbelasting vanuit de vuurwerkbranche. Omdat er veel vuurwerk gekocht wordt, wordt er ook door de Staat veel geld aan verdiend. De gebruikers van dit frame geven aan dat de schade hiermee ruim gecompenseerd kan worden en dat er dan onderaan de streep alsnog winst overblijft. Oftewel: vuurwerk is goed voor de economie en de staatskas. Een vuurwerkverbod zou deze winst doen verdampen en daarmee verliezen we verdien capaciteit. Daarnaast wordt dit frame ook ingezet zonder de link naar de staatskas. In dit gevoel wordt genoemd dat het een bloeiende branche is waar echt wat te verdienen valt door mensen.

De framegebruikers spreken zich sterk uit tegen een vuurwerkverbod, want het vuurwerk zou toch zelf de schade bekostigen en er wordt gewoon goed geld aan verdiend. Daarnaast geven sommigen aan dat het zonde zou zijn van alle overgebleven inkomsten die we voor publieke zaken kunnen gebruiken. Dit frame werd zeer thematisch gebruikt.

Voorbeelden zoals ze in het onderzoekscorpus voorkomen:

“Even wat cijfers die recent via de landelijke pers naar buiten kwamen. De vuurwerk omzet bedroeg naar schatting 77 mio euro, daarmee is Nederland kampioen vuurwerkimport.”

“Dat een vuurwerkverbod in potentie een duurder geintje is hoor je niet. Met afgelopen jaarwisseling alleen al wordt de staatskas gespekt met 15 miljoen euro aan belastinginkomsten”

“Daarom #vuurwerkverbod, maar ja de BTW op vuurwerk levert de Staat vele miljoenen op.”

Focus op uitvoerbaarheid

Twee frames beschrijven de situatie vanuit deze optiek. Ze geven allebei aan dat een verbod eigenlijk niet uitvoerbaar is, waarbij het tweede frame de overtreffende trap is van het eerste frame dat hier wordt genoemd.

Verbod heeft geen zin

In dit frame wordt gefocust op regelgeving rond vuurwerk en in veel gevallen ook of een vuurwerkverbod haalbaar is. Binnen dit frame wordt een aantal verschillende redeneerlijnen gebruikt, maar de conclusie is in alle gevallen dat het geen zin heeft om een vuurwerkverbod in te stellen. Dit is te wijten aan:

- Er een gebrek aan handhaving is, dus mensen blijven vuurwerk afsteken zonder dat de politie er echt tegen zal kunnen optreden
- Het feit dat mensen dan alsnog illegaal vuurwerk zullen halen en dit is nauwelijks tegen te gaan omdat het 1) via allerlei wegen verkrijgbaar is of 2) handhaving niet overal tegelijkertijd kan plaatsvinden met onze open grenzen
- Het feit dat legaal vuurwerk niet voor de problemen zorgt, maar illegaal vuurwerk. Door legaal vuurwerk te verbieden, los je dus niets op want de illegale afstekers blijven doorgaan
- Het feit dat in de rest van Europa andere regels gelden en dat een verbod binnen Nederland te klein en willekeurig is.
- Met Nederlanders kun je geen afspraken maken, handhaving is daarom niet te doen (zie voorbeeld hieronder)

Overweldigende overlast of typische traditie?

Dit frame wordt zowel ingezet door mensen die vóór een vuurwerkverbod zijn als mensen die zich ertegen uitspreken. Het frame zegt dus nadrukkelijk iets over de haalbaarheid, niet over of het moreel juist of onjuist is om vuurwerk te verbieden. Dit frame wordt vaak gebruikt in combinatie met een frame dat wel expliciet een oordeel over vuurwerk geeft, maar dit hoeft niet per se het geval te zijn. Dit frame werd zowel episodisch gebruikt (met bijvoorbeeld mensen die zelf aangeven dat zij zich niet aan een verbod zullen houden) als thematisch (waarbij wordt gefocust op Europese context of inzet politie).

Voorbeelden zoals ze in het onderzoekscorpus voorkomen:

“Elke maatregel die opgelegd/afgekondigd/afgesproken wordt, wordt altijd wel door een deel van het volk met hoongelach ontvangen en dat zal met deze niet veel anders zijn. Met Nederlanders kun je nu eenmaal geen afspraken maken.”

“Wat Wilco steekt is dat we met één Europa te maken hebben en dat mensen in het buitenland zo zwaar vuurwerk als Cobra’s kunnen halen. Misschien is het verbod op knalvuurwerk niet eens zo gek: als er dan net zoveel opgeblazen wordt, kan iedereen zien dat de overlast niet door legaal vuurwerk komt.”

“De koepelorganisatie is overigens tegen de mogelijkheid om gemeenten zelf te laten bepalen. De VNG vreest voor een “waterbedeffect”, waarbij het probleem wordt verplaatst.”

Olie op het vuur

Ook dit frame richt zich specifiek op de mogelijke consequenties van een vuurwerkverbod of het sterk aan banden leggen van vuurwerkafsteek en -koopmogelijkheden. De gebruiker van dit frame schetst een scenario wat er zou gebeuren wanneer er een vuurwerkverbod zou komen of wanneer mensen veel typen vuurwerk (ook: knalvuurwerk) niet meer kunnen aanschaffen en afsteken. Zij stellen: het is een slecht idee, want dit gaat er alleen maar voor zorgen dat de schade en/of overlast gaat toenemen. Dat zou komen doordat vuurwerk de ‘mildere’ optie is ten opzichte van andere dingen die mensen rond de jaarwisseling zouden kunnen gaan doen, zoals autobranden, zwaar illegaal vuurwerk of zich agressief opstellen ten opzichte van de politie. Vuurwerk is volgens de gebruikers van dit frame een relatief onschuldige uitlaatklep en als je die afpakt, dan escaleert de boel. Daarnaast wordt door sommige gebruikers van dit frame benadrukt dat wanneer de legale vuurwerkbranche gesloten wordt, dit tot een florerende illegale markt zal leiden, wat criminelen in de hand werkt. Dit frame werd zowel episodisch als thematisch ingezet.

Voorbeelden zoals ze in het onderzoekscorpus voorkomen:

“Een totaalverbod op consumentenvuurwerk zou een groot deel van de bevolking een traditie van vele generaties afnemen, zonder dat het de bestaande problemen oplost. Het zou zelfs een verergering van de problemen kunnen veroorzaken, als meer mensen hun toevlucht zoeken in het illegale circuit.”

“De rollen zijn niet aan te slepen. We merken dat veel mensen extra rollen bestellen om een voorraadje aan te leggen voor volgend jaar. Maar mensen gaan dat wel allemaal opslaan in hun huis. Nederland wordt zo een illegale vuurwerkopslag.”

“De handel gaat hier straks vol op in. Dat is straks een goudmijn. Maar de rotjes die van de illegale rollen achterblijven op straat zijn veel gevaarlijker. Kinderen die die rotjes straks van de straat rapen en proberen aan te steken, zitten dan allemaal op de EHBO. Daar kun je op rekenen. Deze beslissing is een enorme blunder van de overheid.”

“Marcel van den Burg van Vuurwerk Orthen, die de topdrukte in de winkel elk jaar weer in goede banen weet te leiden, stelt nog iets anders: hoe meer je de legale verkoop van vuurwerk aan banden gaat leggen, hoe meer illegaal vuurwerk er in Nederland gaat circuleren. Hij weet dat nu al de meeste ongelukken gebeuren met ‘illegaal spul uit het buitenland.’”

Focus op oneerlijkheid

De twee frames die 'oneerlijkheid' als kern centraal stellen, wijzen allebei een andere kant uit wat betreft voor wie het dan oneerlijk is: de 'onschuldige' afstekers ofwel de vuurwerkbranche.

Het probleem is de gebruiker

Dit frame deelt vuurwerkafstekers op in categorieën: verantwoordelijke mensen en onverantwoordelijke mensen. Daarbij geven zij aan dat de grootste groep bestaat uit de verantwoordelijke mensen, namelijk mensen die voorzichtig en zorgvuldig omgaan met vuurwerk. Dan is er ook nog het groepje 'onverantwoordelijken', namelijk mensen die illegaal vuurwerk afsteken, onvoorzichtig vuurwerk afsteken of andere mensen lastigvallen met vuurwerk. Daarnaast is er ook een variant van dit frame die de 'onverantwoordelijken' niet per se als bewust verpestend neerzet, maar als naïeve afstekers die brokken veroorzaken waardoor vuurwerk (onterecht) een slechte naam krijgt. Deze mensen zouden zich wat beter moeten inlezen, zich beter moeten voorbereiden of het gewoon overlaten aan mensen die wèl weten wat ze aan het doen zijn.

De gebruiker van dit frame stelt twee zaken:

- Het probleem is niet het vuurwerk zelf, maar de mens die het vuurwerk hanteert. Dus daarom is het niet logisch om het vuurwerk af te schaffen of aan banden te leggen
- Want het is niet eerlijk om de 'goeden' te laten bloeden omwille van de 'kwaden'

Gebruikers van dit frame zijn dus tegen een vuurwerkverbod omdat zij het oneerlijk vinden en de aandacht op het verkeerde wordt gelegd (middel i.p.v. mens). De framegebruikers erkennen hiermee dat vuurwerk voor problemen kan zorgen, alleen zien zij het vuurwerk zelf niet als oorzaak van die problemen. Een aantal zaken komt geregeld terug binnen dit frame:

- De problemen zijn vaak in de Randstad, dus de ingrepen die worden doorgevoerd doordat mensen in de Randstad het verpesten leveren juist grote teleurstellingen op voor mensen in meer landelijk gebied. Dat is oneerlijk. Een verbod en vuurwerkshow zouden een soort oplossing kunnen zijn in steden, maar op het platteland is zo'n show niet te organiseren omdat iedereen ver uit elkaar woont en deze mensen dus benadeeld worden ten opzichte van 'stedelijke burgers';
- De mensen die werken in de vuurwerkbranche worden met steeds meer regels en controles opgezadeld, terwijl het pas mis gaat wanneer mensen het kopen en zelf gaan afsteken. Het is niet eerlijk om verkopers met die extra last op te schepen;
- Het zijn vaak jongeren/mensen met een migratieachtergrond /onopgevoede mensen die problemen veroorzaken, dus dan is het niet eerlijk als 'normale' volwassenen dan ook iets wordt afgepakt. Het is de enkeling/kleine groep die het verpest voor de massa.

De framegebruikers komen veelal met alternatieve ingrepen in plaats van een verbod of sterke aanscherping van de regels welk vuurwerk mag worden verkocht in Nederland:

- Meer/betere/specifiekere handhaving;
- Meer focus op het opsporen van illegaal vuurwerk (want dát veroorzaakt de meeste problemen);
- Meer voorlichting door de overheid (en soms ook door vuurwerkverkopers) over hoe je zorgvuldig en veilig met vuurwerk omgaat;
- Regels voor verkoop aanscherpen (niet aan jongeren of alleen onder begeleiding van volwassene);
- Ouders verantwoordelijk maken voor de manier waarop jongeren met vuurwerk omgaan;
- Harder straffen wanneer mensen anderen lastigvallen met vuurwerk;
- Harder straffen wanneer mensen handelen in illegaal vuurwerk;
- Jongeren die eerder vuurwerkoverlast veroorzaakten preventief van straat halen rond de jaarwisseling.

Overweldigende overlast of typische traditie?

Het interessante aan dit frame is dat het sterk inzet op hokjesdenken en daarmee de onbedoelde schade van de goed bedoelende mensen vrijwel onzichtbaar wordt. De ‘goedbedoelenden’ worden het slachtoffer van nieuwe vuurwerkregelgeving terwijl zij niet bijdragen aan de problemen. De gebruikers van dit frame zien wel dat er schade en overlast is, maar schrijven dit eigenlijk alleen toe aan de ‘kwaadbedoelenden’. Door deze groep steviger aan te pakken, los je de problemen rond vuurwerk dus op. In sommige gevallen vinden de gebruikers van dit frame het zelfs wel een goede straf voor mensen als ze gewond raken: dan hebben ze in ieder geval iets geleerd van hun stomme gedrag en doen ze het nooit weer. Dit frame werd zowel thematisch als episodisch gebruikt, waarbij de episodische elementen vaak gericht waren op de ‘onruststokers’. Overigens tonen de voorgestelde ‘oplossingen’ hierboven een vrij thematisch beeld: het moet wel degelijk met nieuw overkoepelend beleid worden opgelost.

Voorbeelden zoals ze in het onderzoekscorpus voorkomen:

“Wij doen er als branche alles aan om het afsteken van vuurwerk veilig te laten zijn. Je leest en hoort in de pers echter alleen maar dat er een slachtoffer met vuurwerk is gevallen. Wat je niet hoort zijn de domme dingen die mensen deden of welk illegaal vuurwerk ze afstaken.”

“Dat de maatschappij dit pikt. Dat tuig vandaag de cel in flikkeren en 3 januari op zijn vroegst weer vrij. Maw, vuurwerk afschaffen en het door de gemeente laten verzorgen. Mensen kunnen blijkbaar die verantwoordelijkheid niet dragen, vol met drank met vuurwerk aan de gang en geen idee waar ze mee bezig zijn!”

“Dat bereik je niet met alleen een verbod op vuurwerk: daar is veel meer voor nodig. Kern van het probleem is het wangedrag, de anarchie van een groep Nederlanders die het voor de grote groep verpest. De meerderheid die van legaal vuurwerk geniet, wordt dan de dupe van een paar idioten die met vuurwerk de boel terroriseren.”

“Ter illustratie; in Spanje is vuurwerk in vele traditionele feesten een terugkerend fenomeen. Zowel in professionele showvorm, als afgestoken door burgers. Kinderen krijgen vanaf zeer jonge leeftijd (3+!) uitgelegd hoe ze veilig met vuurwerk om moeten gaan. Resultaat? Nauwelijks overlast. Als er al ongeregelheden zijn met het afsteken van vuurwerk, dan komt het door een stel toeristen die er een potje van maakt.”

Branche nek omdraaien

Dit frame zet de verkopers van vuurwerk in de hoofdrol, in de rol van welwillende ondernemers die vaak al generaties lang vuurwerk verkopen. Zij worden al jaren beladen met meer regels, meer controles en dat gaat ten koste van hun winst. Binnen dit frame wordt ook vaak benadrukt dat de branche krimpt omdat het met alle regelgeving eigenlijk geen levensvatbare onderneming meer kan opleveren. Je mag immers steeds minder verkopen, aan steeds minder mensen (leeftijdsgrens) en de voorwaarden waaronder je mag verkopen worden steeds strenger (periode van verkoop en veiligheidsmaatregelen). Ondanks dat het al jaren steeds moeilijker is, houdt een deel van de markt (nog) het hoofd boven water. Een vuurwerkverbod zou deze laatste ondernemers om zeep helpen en dat is oneerlijk. Zij hebben immers de afgelopen jaren gedwongen moeten investeren in allerlei nieuwe veiligheidszaken en deze investering kunnen zij na een verbod nooit meer terugverdienen.

Binnen dit frame wordt vaak benadrukt hoe verantwoordelijk deze verkopers omgaan en hoe welwillend zij zich opstellen. Ook wordt veelal benadrukt dat zij gewone, hardwerkende ondernemers zijn en dat veel van deze bedrijven generatie op generatie zijn doorgegeven. Dat maakt het extra bitter als zij hun deuren zouden moeten sluiten. Soms wordt ook benadrukt dat deze groep het al zwaar heeft omdat zij moeten concurreren met de illegale markt en de buitenlandse markt (België, Duitsland en Polen) en het daarmee al zwaar genoeg hebben zonder dat er weer aanvullende regels bijkomen. De oproep vanuit het frame is om duidelijk te zijn en verkopers voldoende perspectief te geven: zij moeten weten waar ze aan toe zijn en hun afwegingen kunnen maken of het nog de moeite waard is om door te gaan. Daarnaast hebben zij behoefte aan duidelijkheid hoe zij op tijd veilig kunnen inkopen voor de volgende jaarwisseling. Een vuurwerkverbod zou volgens de framegebruiker een onredelijk zware beslissing zijn. Dit frame wordt voornamelijk episodisch ingezet, waarbij vuurwerkverkopers zelf aan het woord komen en aangeven wat een vuurwerkverbod voor hen zou betekenen. In het thematische

Overweldigende overlast of typische traditie?

perspectief wordt benadrukt hoeveel vuurwerkverkopers er zijn en wat veranderingen in beleid voor de branche betekent.

Voorbeelden zoals ze in het onderzoekscorpus voorkomen:

“Wilco van den Hoorn van Balk Rijwielen vindt het op zijn zachtst gezegd raar dat het verbod zomaar is doorgedrukt: “In het verleden was er dan sprake van een overgangsjaar, zoals met de ratelbanden. Als handelaar kun je die producten dan uitverkopen. En nu? Ik denk dat er bij importeurs en dealers nog een vracht aan onverkoopbare voorraad ligt.” Premier Rutte deed dit af als ondernemersrisico. Daar is Wilco het niet mee eens: “Bedrijven hebben investeringen gedaan en hadden toen nog geen idee dat er zo snel een verbod zou komen.””

“Nederland kent ongeveer 1500 verkooppunten van vuurwerk, die allemaal een flinke hoeveelheid personeel in dienst hebben om de laatste drie dagen van het jaar iedereen van vuurwerk te voorzien. Ook de importeurs van het vuurwerk zijn goed voor veel banen, alsook de transporteurs die het vuurwerk verdelen over de 1500 verkooppunten. Daarmee staan er met een dreigends vuurwerkverbod in potentie duizenden banen op de tocht.”

“Hierdoor zitten vuurwerkverkopers nog met vuurwerk opgescheept dat aan het eind van dit jaar niet meer verkocht mag worden.”

Focus op autonomie

Er is één frame dat zich focust op autonomie, waarbij het dan gaat om het recht (en de verantwoordelijkheid) om zelf te kiezen of je vuurwerk afsteekt. Hier tegenover staat een overheid die dat volgens de framegebruikers niet voor jou mag bepalen.

Betuttelende overheid

In dit frame staat de overheid centraal, in de rol van een betuttelende, verbiedende speler die ‘alles wat leuk is afpakt’. De framegebruiker spreekt zich zeer negatief uit over het aanscherpen van vuurwerkregels en een mogelijk verbod. In het frame wordt de eigen verantwoordelijkheid van de burger benadrukt: je mag toch zeker zelf wel weten welke risico’s je accepteert? De gebruiker van het frame erkent dat het afsteken van vuurwerk gepaard gaat met risico’s, maar het is aan de afsteker zelf om die risico’s te nemen. Je bent immers een burger met autonomie en leeft in een vrij land. Ook vindt een deel van de framegebruikers dat het met de risico’s wel meevalt. De overheid moet zich in ieder geval met dergelijke zaken niet (te) uitgebreid mee bemoeien. Natuurlijk moet de overheid zorgen voor handhaving en veilig vuurwerk, maar er mogen best risico’s overblijven. Het uitbannen van alle risico’s, door vuurwerk te verbieden, gaat veel te ver.

In veel gevallen vergelijkt de framegebruiker het met andere risicovolle zaken, dat mag toch ook gewoon? Of is de overheid van plan om ook de volgende zaken te verbieden: autorijden, roken, alcohol nuttigen of bepaalde sporten? Daar zitten immers ook risico’s aan. De gebruiker van dit frame die deze voorbeelden aanhaalt, vindt het hypocriet dat de overheid wijst op de gevaren van vuurwerk en dit gebruikt als excuus om het te verbieden, maar andere ‘gevaarlijke’ zaken ongemoeid laat. Ook wordt er vaak verwezen naar de opvatting dat vuurwerk een traditie zou zijn en onderdeel is van de Nederlandse cultuur. De overheid zou volgens de gebruiker te weinig respect hebben voor dergelijke tradities: daar moet je als overheid van afblijven.

Een extremere versie van dit frame richt zich op het feit dat er ‘steeds minder mag’. Nederland wordt steeds meer een ‘bejaardenland’, aldus de gebruiker van deze variant. What’s next? Het ‘afschaffen’ van Zwarte Piet en andere leuke en onschuldige tradities zien deze framegebruikers vaak als het begin van een groter project om de burger steeds meer te verbieden. Deze uitingsvorm van het frame neigt vaak naar complotdenken waarbij het eigenlijk stiekem om iets anders draait. Het zou niet echt gaan om vuurwerk, maar om mensen langzaam maar zeker lam te slaan totdat we in een dictatuur zijn beland. Zo wordt ook door deze mensen aangehaald dat corona als excuus gebruikt wordt om het vuurwerkverbod er doorheen te drukken, zonder dat dit de echte beweegredenen vanuit de overheid was. Dit frame wordt zowel episodisch (vaak ‘ik’ of ‘wij’ in de

Overweldigende overlast of typische traditie?

hoofdrol) gebruikt als thematisch gebruikt, waarbij vuurwerkbeleid wordt vergeleken met andere dingen waarbij de framegebruiker vindt dat er te veel beperkingen zijn.

Voorbeelden zoals ze in het onderzoekscorpus voorkomen:

“Voor de zoveelste keer staan ongekozen burgemeesters in Overijssel klaar om onze mooie tradities de nek om te draaien”, meent Joeri Pool. “Vuurwerk afsteken is geweldig en valt zelfs officieel onder ons cultureel erfgoed. Het is ongehoord dat bestuurders deze traditie nu willen gaan opblazen.”

“Los van deze punten houd ik niet van verbieden omdat er steeds minder mag in dit land.”

“De jaren ‘10 waren het decennium van het volk, las ik, en het volk is boos. De gewone man kwam in opstand tegen de elite. Kwam in actie voor het behoud van vaderlandse tradities, zoals Zwarte Piet en het vuurwerk.”

“Maar zoveel dingen hebben slachtoffers: de eerste hulp zit vol met mensen die sporten. Dan kan je alles wel gaan verbieden. Wat krijg je dan, moet iedereen binnenblijven? Je kunt niet alle risico's uitsluiten”, vindt vuurwerkhandelaar Frits Broks uit Rijswijk.”

Focus op gezondheid

De frames die focussen op gezondheid, zetten de negatieve effecten van vuurwerk in de schijnwerpers. Daarbij focust het ene frame zich op de slachtoffers van vuurwerkongelukken en het andere frame op een andere specifieke groep, namelijk longpatiënten.

Doden & gewonden

Dit frame richt zich op de (on)veiligheid van vuurwerk en zet het vuurwerk-gerelateerde jaarlijkse leed centraal. Mensen die gewond raken of zelfs komen te overlijden, zijn slachtoffer van iets dat gemakkelijk voorkomen had kunnen worden. Waar het frame ‘Het probleem is de gebruiker’ de mens in plaats van het vuurwerk centraal stelt, hanteert dit frame een tegengestelde redenering: het vuurwerk zelf is de aanstichter van onomkeerbaar leed. Binnen dit frame zijn de mensen die gewond raken dan ook niet per se zelf verantwoordelijk te houden of niet geheel verantwoordelijk te houden. Waar in het frame ‘Het probleem is de gebruiker’ het logischer is om ‘eigen schuld, dikke bult’ te zeggen, wordt dat binnen dit frame anders gezien. Kun je het kinderen echt kwalijk nemen dat ze niet overzien hoe gevaarlijk rotjes kunnen zijn? En met drank op, kun je dan nog wel echt veilig omgaan met vuurwerk? Binnen dit frame komen de ‘onschuldige omstanders’ ook veel duidelijker in beeld: mensen die niet zelf vuurwerk afstaken maar toch gehoorschade of andere verwondingen oplopen. Zij worden indirect slachtoffer van iets wat misschien met hele goede bedoelingen en op de officiële, veilige manier werd afgestoken.

Dit frame wordt veelal heel thematisch ingezet, waarbij de nadruk ligt op de hoeveelheid gewonden in heel Nederland. Na de jaarwisseling 2020 werd het corona-vuurwerkverbod dan ook als een succes gezien voor de gebruikers van dit frame, omdat er veel minder slachtoffers zijn gevallen en de verwondingen van de slachtoffers ook bij de meesten minder zwaar waren. Dit frame kan ook heel episodisch ingezet worden, waarbij slachtoffers van vuurwerkverwondingen zelf aan het woord komen om te vertellen hoe hun leven nu is. Ook experts, zoals oogchirurgen, komen vaak aan het woord binnen dit frame, waarbij zij soms in vrij veel details vertellen met wat voor verwondingen mensen binnenkomen rond de jaarwisseling.

De oplossingen waar deze framegebruikers mee komen zijn een vuurwerkverbod, maar sommigen vinden dit onnodig zwaar. Zij geven dan aan dat er ook andere oplossingen zijn, zoals een verplicht vuurwerkexamen afleggen en vuurwerkverenigingen waar mensen zich bij kunnen aansluiten. Deze verenigingen kunnen dan aanvullende trainingen en/of speciale afsteekplaatsen organiseren. Daardoor zou vuurwerk niet meer in handen kunnen komen van mensen (met name: jongeren) die er niet voorzichtig genoeg mee omgaan en kun je meer controle uitoefenen over wie het afsteekt en waar en wanneer. Ook dit frame komt zowel episodisch (focus op individuele gewonden) als thematisch (focus op *hoeveelheid* gewonden) voor.

Overweldigende overlast of typische traditie?

Voorbeelden zoals ze in het onderzoekscorpus voorkomen:

“Het oogziekenhuis Rotterdam spreekt bij monde van oogarts Tjeerd Faber van een “horrornacht” met 18 vuurwerkslachtoffers en in totaal 21 beschadigde ogen. Aanzienlijk meer dan vorig jaar, toen stond de teller op acht. De afgelopen 11 jaarwisselingen behandelde men 2349 patiënten met totaal 2897 beschadigde ogen. 1020 bleven blijvend beschadigd, 189 werden blind.”

“Voor de jaarwisseling van 2020 naar 2021 is er een vuurwerkverbod. De reden is dat de druk op ziekenhuizen, huisartsenposten en handhavers door corona heel hoog is.”

“Dit feest wordt nu al jaren ontsierd door overlast, rotzooi en het ergste van alles: honderden slachtoffers van vuurwerk. Elk jaar weer. Bijna de helft daarvan zijn omstanders die zelf geen vuurwerk afstaken.”

“Vooral jonge jongens nemen grote risico's met opnieuw lontjes aansteken, dat gebeurt nog steeds”, zegt verpleegkundige Bernadette Jonker van het Slotervaartziekenhuis. “Ze hebben vaak niet eens door wat er echt aan de hand is. Ze denken dat het wel hersteld kan worden, maar vingers naai je er niet zomaar aan.”

Longpatiënten lijden

Dit frame is een specifiekere variant van het voorgaande frame (Doden & gewonden) en richt zich nadrukkelijk op mensen met ademhalingsproblemen en longziektes. Het gaat dan om mensen met astma, COPD en andere longaandoeningen. Zij hebben het zwaar in de periode rond de jaarwisseling door de grote hoeveelheid rook en chemische middelen in de lucht. Wat interessant is aan dit specifieke frame, is dat er een groep onschuldige mensen in de hoofdrol wordt geplaatst: zij kunnen er immers niet zoveel aan doen dat ze ziek zijn en het is niet eerlijk om die mensen nog zwaarder te belasten. In dit frame wordt aangehaald dat deze mensen rond de jaarwisseling eigenlijk niet of nauwelijks meer naar buiten kunnen en dus binnen opgesloten zitten. Voor hen is het dus geen feest, omdat ze geen kant op kunnen.

Dit frame wordt gebruikt door mensen die zelf aan een longaandoening lijden, maar ook door mensen die niet expliciteren dat het om henzelf gaat of om iemand die zij kennen. Het frame stelt: moeten we wel een pleziertje beleven over de rug van deze mensen die het al zwaar genoeg hebben?

Voorbeelden zoals ze in het onderzoekscorpus voorkomen:

“Deze dag is qua astma het ergste in het hele jaar. Letterlijk adembenemend voor bijna een miljoen patiënten. (en de rest). Dit moet echt stoppen.. #vuurwerkverbod”

“Bovendien zorgt het fijnstof die door vuurwerk in de lucht komt voor een slechte luchtkwaliteit. Benauwdheid, hoesten, kortademigheid of zelfs een longaanval: honderdduizenden mensen met een longziekte beleven een benauwde jaarwisseling vanwege vuurwerk.”

“Meer dan 700.000 mensen ervaren tijdens oud en nieuw benauwdheid vanwege vuurwerk. Maar voor mensen met een longziekte is de benauwdheid na de jaarwisseling nog niet voorbij. Zij hebben nog dagen en soms zelfs weken last van hun longen. Zo ook de 11-jarige Sven. De impact van vuurwerk op zijn gezondheid is groot: “Ik heb twee dagen binnen gezeten. We spreken met Sven’s moeder, Tanja Klop: “Op een gegeven moment dacht ik: ‘We moeten naar het ziekenhuis’. Zo erg was Sven aan het piepen. We waren er op voorbereid dat hij last zou krijgen van het vuurwerk, maar door het windstille weer en de mist bleef de fijnstof extreem lang hangen.”

Focus op (on)veiligheid

Twee van de frames die (on)veiligheid centraal stellen, concentreren zich vooral op een gevoel van onveiligheid. Hierbij lijkt het tweede frame de overtreffende trap van het eerste frame te zijn. Een derde frame focust op een specifieke doelgroep die die onveiligheid moeten trotseren: de hulpverleners.

Overlast

Dit frame legt de nadruk op de overlast die vuurwerk oplevert. Het gaat dan om:

- Herrie
- Een gevoel van onveiligheid
- Onveilige situaties op straat

De framegebruikers geven aan dat zij de afgelopen jaren hebben ervaren als een stijgende lijn: het lijkt steeds erger te worden. Wat eerst misschien nog eerst als een onschuldige, kleinschalige traditie werd ervaren, is inmiddels uitgegroeid tot een angstaanjagend inferno, aldus de gebruikers van dit frame. Zij geven aan dat zij steeds langer in de herrie zitten (“de hele maand december”) en dat de herrie steeds erger wordt (“alsof je in de Gazastrook bent”). Ook geeft een deel aan dat zij steeds minder naar buiten durven te gaan uit angst om vlak bij een enorme knal te zijn of belaagd te worden door groepjes met vuurwerk. Er worden veel woorden gebruikt als: lijkt wel oorlog, je wordt geterroriseerd en het is uit de hand gelopen. Zij zien zichzelf als het slachtoffer van een groep waar je maar weinig controle over hebt. Veelal worden jongeren genoemd als veroorzakers van de overlast, maar dat is niet altijd het geval. De gebruikers van dit frame weten niet altijd waar de overlast vandaan komt; de ‘aanvaller’ blijft in veel gevallen voor hen onzichtbaar. Dat maakt het ook juist enger, omdat het ‘de abstracte ander’ is waar je wantrouwend tegen moet zijn. De gebruikers van dit frame zien in een vuurwerkverbod een oplossing van hun probleem, want hiermee zal de vuurwerkoverlast sterk verminderen. In sommige gevallen vinden mensen dit te ver gaan, maar vinden ze wel dat we ‘terug’ moeten naar vroeger toen het afsteken van vuurwerk nog ‘normaal’ gedaan werd.

In andere gevallen wordt dit frame niet gebruikt door iemand die persoonlijk overlast ervaart, maar door een instantie of gezagsdrager die inziet dat de overlast enorm is toegenomen of alleen maar toeneemt. Bijvoorbeeld burgemeesters of Veiligheidsregio’s hanteren dit frame ook, maar dan vanuit een meer thematische hoek, ondersteund door cijfers van incidenten.

Voorbeelden zoals ze in het onderzoekscorpus voorkomen:

“In december verscheen een vernietigend rapport van de Onderzoeksraad voor Veiligheid over de jaarwisseling in Nederland. Oud en Nieuw blijkt veruit het onveiligste feest van het jaar in de publieke ruimte.”

“Toen de Engelse vriendin van een collega voor het eerst met oud en nieuw in Nederland was, durfde ze de stad niet in te gaan. Het leek wel een oorlogsgebied, zei ze, wijzend met haar vinger op haar voorhoofd. Of we hier gek waren geworden.”

“In het dorpje Brakel, waar de brandweer in één nacht tientallen branden moest blussen, vergeleek de politie de nieuwjaarsviering zelfs met de situatie in de Gazastrook.”

“Drie weken geleden zei premier Mark Rutte op zijn wekelijkse persconferentie dat “we niet op de oude voet doorkunnen”. “De normen van wat wij in dit land maatschappelijk aanvaardbaar vinden, zijn opnieuw overschreden. Het is soms net of je in een oorlogsgebied zit.””

Doodsangst onschuldigen

In dit frame staat net als het frame hierboven en het eerdergenoemde ‘longpatiënten lijden’ een specifieke groep centraal, namelijk: de onschuldigen. Die groep kan verschillende gezichten krijgen:

- Huisdieren, niet gedomesticeerde dieren (oa. vogels, egels, vossen) en boerderijdieren
- Senioren die niet precies snappen wat er gebeurt of die gewoon erg schrikken
- Baby’s en hele jongere kinderen die hun slaap echt nodig hebben

Overweldigende overlast of typische traditie?

Bovenstaande groepen hebben helemaal geen baat of plezier bij vuurwerk, maar ondervinden er alleen maar grote last van. Moeten we over hun rug wel vuurwerk willen afsteken? De vuurwerkafsteker belandt in dit frame in de rol van een (lichte) aso, of in ieder geval iemand die te weinig rekening houdt met de impact op anderen. Indien mensen het over zichzelf hebben in plaats van deze drie categorieën, dan is het vaak binnen het 'Overlast-frame' in plaats van dit frame. Dit frame gaat eigenlijk altijd over anderen, niet over de framegebruiker zelf. Een vuurwerkverbod zou enorm helpen om de jaarwisseling aangenamer te maken voor deze groepen en wordt dus door de framegebruikers toegejuicht. Ook komen mensen met oplossingen als vuurwerkvrije zones rond bejaardentehuizen of plekken waar huisdieren verblijven. Dit frame wordt met name thematisch gebruikt omdat het over hele groepen gaat. In het geval van huisdieren wordt dit frame ook episodisch gebruikt waarbij mensen benadrukken hoe bang hun eigen huisdier is.

Voorbeelden zoals ze in het onderzoekscorpus voorkomen:

"Als je denkt aan het welzijn van dieren zou het een opluchting zijn als er een algeheel verbod komt. Voor de dieren begint de stress al lang voor oud en nieuw en duurt het tot nog lang na oud en nieuw. Goede traditie? Hoe dan? Huisdiertjes en ouderen terroriseren?"

"Waar kan ik tekenen om zsm een algeheel #vuurwerkverbod te regelen - zware knallen #rijssen kinderen weer wakker #zucht #asociaal"

"We worden de laatste weken overspoeld met schrijnende nieuwsberichten. Katten waar rotjes in zijn gestoken, hulphonden die je kunt afschrijven door trauma, huisdieren die dagen trillend in een hoekje zitten, een 73-jarige man - in elkaar getrapt omdat hij pyromanen toesprak en een 52-jarige operazangeres, knock-out geslagen na een vuurwerkruzie."

"Voor de meeste mensen is december de gezelligste maand van het jaar, maar dit geldt niet voor geleidehondenbazen. Zij ervaren deze maand vaak als stressvol en lastig. Vanwege de harde vuurwerk-knallen worden zij zelfs beperkt in hun vrijheid. KNGF Geleidehonden maakt zich daarom hard voor meer vuurwerkvrije zones en wil een verbod op consumentenvuurwerk."

Hulpverleners aanvallen

In dit frame staan de hulpverleners in Nederland centraal: zij worden aangevallen, belegerd, bekogeld of belaagd met vuurwerk als 'schietschijf'. Er wordt binnen dit frame veel strijd-metaforiek gebruikt en de framegebruiker is verbijsterd over het feit dat iemand hulpverleners zou willen aanvallen. Zij zijn er immers voor onze veiligheid, of het nu om politie, brandweer of zorgmedewerkers gaat. Zij zien vuurwerk als het middel waarmee je deze hulpverleners in groot gevaar kunt brengen. Pak het vuurwerk af en de ergste dreiging is verdwenen. Binnen dit frame verwordt vuurwerk echt tot een wapen en dat kunnen we maar beter verbieden. De gebruikers van dit frame zijn enthousiast over een vuurwerkverbod, omdat het de veiligheid van onze hulpverleners sterk vergroot tijdens het 'gevaarlijkste feest van het jaar'. De mensen die hulpverleners aanvallen met vuurwerk worden op een extreem negatieve manier neergezet, als gevaarlijk agressief tuig dat erop uit is om te knokken met de politie of andere hulpverleners dwars te zitten. Dit frame wordt voornamelijk thematisch gebruikt, waarbij de aandacht gericht is op de hoeveelheid incidenten.

Voorbeelden zoals ze in het onderzoekscorpus voorkomen:

"Elk jaar weer lijken de grote steden op een oorlogsgebied waarin politiemensen, ambulancepersoneel en brandweerlieden worden belaagd met vuurwerk en worden gehinderd in hun werk. Je wilt dat deze hulpverleners toch niet aandoen?"

"De 21.000 politieagenten die moeten werken tijdens de jaarwisseling krijgen dit jaar oordoppen om hun oren te beschermen tegen de knallen van extreem en illegaal vuurwerk. Daarom heeft de Nationale Politie besloten andere maatregelen te nemen, zoals de aanschaf van de oordoppen. Korpschef Erik Akerboom stelt dat hij zich "genoodzaakt ziet toch iets te doen voor de veiligheid" van zijn mensen "in de 'frontlinie'."

Overweldigende overlast of typische traditie?

“Maar het grootste deel komt toch van jongeren die zich vervelen en een uitlaatklep zoeken. Die gaan zogenaamd lekker vuurwerk afsteken en de politie provoceren. Ze gooien mortier- en vuurwerkbommen naar elkaar en naar hulpverleners – hartstikke gevaarlijk. Het is een kat- en- muisspel: ze zijn bewust rellen aan het uitlokken met de politie. Daar zullen we hard tegen optreden.”

“De politie hoeft zich minder te bekommeren om, bijvoorbeeld, het beschermen van hulpverleners tegen vuurwerk, en kan zich meer richten op de grotere incidenten, zoals jongeren die de politie in een hinderlaag lokken en agenten met illegaal vuurwerk bestoken. „We kunnen met zo’n vuurwerkverbod veel gerichter keuzes maken en optreden”, zegt Verkuijlen.”

Focus op traditie (genieten)

De drie frames die bij deze categorie horen, hebben met elkaar gemeen dat ze allemaal focussen op het ‘gevoel’ dat vuurwerk met zich meebrengt. Bij twee frames gaat het dan om een gevoel van verbondenheid en de traditie die bij oud en nieuw hoort. De gebruikers van het ene frame vinden dat vuurwerk daarbij hoort en onvervangbaar is, het andere frame legt de nadruk vooral op hoe dat gevoel ook zonder vuurwerk bereikt kan worden. Een derde frame koppelt vuurwerk los van oud en nieuw: het gaat daarbij niet om de gezelligheid die erbij komt kijken, maar om het afsteken an sich.

Een feestelijke traditie

Dit frame zet de feestelijkheden rond de jaarwisseling en de belangrijke rol van vuurwerk daarin centraal. Zonder vuurwerk, geen feest. En zonder feest is het nieuwe jaar eigenlijk niet echt ingeluid. Vuurwerk hoort er dus bij, ondanks dat er misschien ook wel vervelende kanten aanzitten. Vuurwerk wordt door de gebruikers van dit frame geassocieerd met feest vieren, samenzijn met vrienden en geliefden en samen bijzondere herinneringen creëren. De gebruikers van dit frame verwijzen veelal naar vroeger (toen ze zelf jong waren) en hoe zij het vuurwerk afsteken altijd beleven. Dat willen ze graag voortzetten met hun eigen gezin en/of geliefden. Wat de jaarwisseling speciaal maakt, is dat we er vuurwerk bij mogen afsteken. Het is het enige moment in het jaar dat het mag en dat bijzondere moment moet je koesteren.

Binnen het frame wordt vaak terugverwezen naar de ‘traditie’ en de principes waar vuurwerk afsteken op gebaseerd is: de kwade geesten van het afgelopen jaar verjagen. Daar heb je dus vuurwerk voor nodig, het is niet allemaal toevallig zo. Ook het feit dat het mensen samenbrengt en een gevoel van verbinding brengt, wordt vaak belangrijk gevonden binnen dit frame. Die behoeftes van mensen moet je serieus nemen en daar moet je ruimte voor laten. Een centrale vuurwerkshow of alternatieven met drones zijn een slap aftreksel van het origineel omdat je het niet zelf kunt bepalen en/of omdat het niet ‘knalt’. Dus gebruikers van dit frame willen niet verder tornen aan de regels rond vuurwerk. Dit frame werd zowel episodisch als thematisch ingezet.

Voorbeelden zoals ze in het onderzoekscorpus voorkomen:

“De traditie van het afsteken van consumentenvuurwerk voor de viering van het oud en nieuw is op 1 december 2015 opgenomen op de nationale inventaris van het cultureel en immaterieel erfgoed, en daarmee een officieel erkende traditie geworden. En dat is niet voor niets; het overgrote deel van de Nederlanders geniet jaarlijks van deze speciale manier om het jaar af te sluiten.”

“De PVV is tegen een totaalverbod op vuurwerk. Vuurwerk afsteken hoort bij Oud en Nieuw en is een gezonde en sociale Nederlandse traditie.”

“Tijdens de jaarwisseling gaan miljoenen Nederlanders de straat op om de burens een gelukkig nieuwjaar te wensen en gezamenlijk een vuurpijl af te steken of een Bengaalse fontein te bewonderen. Het feestelijk moment om tijdens oud & nieuw kleurrijk vuur te maken is in Nederland een traditie geworden; waar heel veel mensen plezier aan beleven. Het hoort bij de jaarwisseling, zoals ook oliebollen en champagne. Bijna al deze miljoenen Nederlanders houden zich keurig aan de regels en veroorzaken vrijwel geen overlast - maar des te meer vreugde en gemeenschapsgevoel.”

Overweldigende overlast of typische traditie?

“Een totaalverbod op consumentenvuurwerk zal ertoe leiden dat de goedwillende Nederlander niet meer met zijn of haar dierbaren kan genieten van een traditionele jaarwisseling. Het is toch een beetje een nationale traditie; hoe saai zou het zijn zonder vuurwerk om 24:00?”

Alternatief went

In dit frame wordt in tegenstelling tot in het ‘Feestelijke traditie-frame’ actief gezocht naar alternatieve invulling van de vuurwerkgewoontes. Er zijn drie duidelijke varianten binnen dit frame:

- Verbied vuurwerk in één klap. Mensen zullen morren, maar na een paar jaar is het vergeten en is het normaal dat consumentenvuurwerk verleden tijd is;
- Verbied vuurwerk in kleine stapjes. Door telkens net een beetje verder te gaan (periode waarbinnen je mag afsteken, vuurwerkvrije zones uitbreiden, bepaald vuurwerk afschaffen) krijg je meer mensen mee. Uiteindelijk is het dan nog maar een klein stapje om het helemaal af te schaffen. Juist door het in één klap te verbieden zorgt voor weerstand en je kunt beter een totaalverbod mijden en per stapje uitleggen waarom het beter voor ons is;
- Zoek naar alternatieven die ervoor zorgen dat mensen het vuurwerk niet meer missen, want er zijn genoeg andere dingen zoals droneshows of andere tradities (toeteren met de auto, klappen of joelen) die een vergelijkbaar effect kunnen hebben als je het samen gaat doen.

De gebruikers van dit frame geven wel erkenning aan het gevoel wat rond vuurwerk hangt (traditie, gezelligheid), maar geven ook aan dat je dit ander kunt invullen en dat tradities altijd in beweging zijn. Dingen kunnen en mogen veranderen, dat maakt ze niet minder waardevol. Binnen dit frame valt nog een aantal specifiekere redeneringen:

- De vuurwerktraditie is nog ‘vrij jong’; we doen dit pas zo’n 40 jaar dus zo gehecht kunnen we er nog niet aan zijn;
- Het anti-kamp groeit, dus dat geeft aan dat Nederland echt niet zo gehecht is aan hoe we de jaarwisseling vieren met vuurwerk;
- Het is niet meer van deze tijd om een dergelijke traditie aan te moedigen; met de kennis van nu over hoe het jaarlijks gaat, moeten we iets nieuws bedenken.

Binnen dit frame wordt vaak de vergelijking getrokken met andere EU-landen, waar de jaarwisseling heel anders verloopt. Ook wordt er veelal gewezen op dat het ‘elk jaar weer verder escaleert’ en dat het ‘vroeger’ compleet anders was. We moeten dit volgens de framegebruikers dus vooral niet beschouwen als een ‘normale gang van zaken’ of als iets dat ‘erbij hoort’.

In het frame worden veel alternatieven voorgesteld, die variëren van stevige veranderingen zoals het afschaffen van al het consumentenvuurwerk, tot het afbouwen in kleine stapjes via vuurwerkvrije zones of bepaalde vuurwerksoorten uit de handel halen. Ook zoekt dit frame naar ‘nieuwe tradities’. In sommige gevallen vindt de framegebruiker het aanstellerig dat mensen vasthouden aan vuurwerk, maar anderen tonen er (wat) begrip voor en geven aan dat we langzaam moeten veranderen naar een nieuwe nieuwjaarsviering waarbij de beleving van het feest door licht/geluid centraal staat. Dit frame werd zowel episodisch als thematisch ingezet.

Voorbeelden zoals ze in het onderzoekscorpus voorkomen:

“Van de ruim 3.500 deelnemers die aan het eind van de middag hadden meegedaan, was liefst 84 procent het eens met de stelling: ‘Een algeheel verbod is de enige manier om een einde te maken aan de jaarlijkse vuurwerkellende.’”

Overweldigende overlast of typische traditie?

“Ik hoop dat ook in de toekomst een vuurwerkverbod gehandhaafd blijft of dat er een alternatief komt waarbij een verbod op het afsteken van vuurwerk gehandhaafd blijft maar dat daarnaast bijvoorbeeld alternatieve vuurwerkshows door de lokale overheden worden gehouden door heel het land.”

“De maatregel lijkt dan op de (alcohol-)drooglegging in de Verenigde Staten, die een geheel zwart circuit creëerde. “Als we op diezelfde manier het roken aan banden hadden gelegd, was dat faliekant mislukt. Nu dat in stapjes gebeurt, en er gefaseerd op steeds minder plekken een sigaret mag worden opgestoken, terwijl deze steeds duurder wordt, gaat de bevolking langzaam maar zeker mee.” Op die manier moet het met vuurwerk ook.”

“Maar ook een landelijk verbod op –bepaalde soorten vuurwerk kan helpen bij het stapsgewijs terugdringen van de risico’s en de overlast.”

Vuurwerk is een gevoel

Dit frame beschrijft hoe vuurwerk wordt beleefd als een onderdeel van iemand zijn identiteit: vuurwerk is een passie en onmiskenbaar verbonden met iemand zijn levensstijl. Het verschil met het frame ‘Een feestelijke traditie’ is dat de nadruk in dit frame niet ligt op het samen vieren van een feest op een manier zoals we dat nu eenmaal gezamenlijk doen, maar echt de persoonlijke beleving van het afsteken van vuurwerk.

Dit frame wordt gebruikt door mensen die het hele jaar uitkijken naar de jaarwisseling zodat zij ‘eindelijk’ weer eens hun vuurwerkhobby kunnen uitoefenen. Zij zouden het liefst vaker vuurwerk afsteken, maar het ‘mag’ alleen met de jaarwisseling. Als het aan hen zou liggen, zouden ze vaker vuurwerk willen afsteken. Het zijn mensen die zichzelf omschrijven als de vuurwerkfanaten, vuurwerkfans, de grote liefhebbers en mensen die het nodig hebben om met vuur te spelen. Zij kunnen zich geen leven zonder vuurwerk voorstellen. Dit frame wordt dan ook voornamelijk episodisch ingezet.

Voorbeelden zoals ze in het onderzoekscorpus voorkomen:

“Dat was pijnlijk, want hij beschouwt vuurwerk echt als een hobby. „Je leeft er maandenlang naartoe. Van het bestellen van vuurwerk, tot het ophalen, uitpakken en afsteken.” Al van kinds af aan, steekt hij vuurwerk af.”

“Wat belangrijk is: knallen doe je samen. In je eentje vuurwerk afsteken is net zoets als in je eentje carnaval vieren: onmogelijk. Door een knal ben je samen, omdat je allemaal die knal hoort en voelt. Hangt er een vuurpijl in de lucht, dan kun je elkaar vasthouden en de verwondering over dat mooie gekleurde licht delen. En in al die gevallen is er de bijkomende gevoelscomponent die alle aanwezigen doet sidderen en trillen, die iedereen verbindt.”

“Vuurwerk is gevoel. Tegenstanders van vuurwerk vergeten dat gevoel. Ze vergeten ook dat angst en bezweringen van angst, dat het samenzijn en het delen van een knal niet te vervangen zijn. Blam-knal! Het knalt je gevoel naar buiten, het gevoel raakt ons samen van binnen.”

“Maar, al steken ze een grote som geld in een lichtshow met drones. Of een oersaai vuurwerkshowtje. Het is niet te vergelijken, met maanden bezig zijn met topics doorspitten, producten bekijken, lijsten maken. De sfeer van het ophalen, de rit naar de winkels. De mede liefhebbers spreken. De vreugde en zenuwen, van het afsteken zelf. Ik woon er zelf niet, maar vind het een zeer trieste move. Je neemt gewoon plezier weg, van iets wat in veel gevallen goed verloopt. En niet vervangbaar is.”

Focus op tweestrijd

Het frame dat bij deze categorie hoort, focust niet zozeer op vuurwerk, maar vooral op het conflict tussen voorstanders en tegenstanders van vuurwerk.

Richtingenstrijd

De gebruiker van het frame ziet het somber in: in plaats van uiteindelijk ‘eruit te komen’ met elkaar, zullen de spanningen tussen de voor- en tegenstanders van vuurwerk alleen maar verder oplopen. Zij begrijpen elkaar

niet (meer) en redeneren vooral vanuit hun eigen kant. Het publieke debat wordt vooral gevoed met onzin en ideeën gebaseerd op gebrek aan kennis, aldus de framegebruiker. Er worden veel onwaarheden beweerd en daarom hebben mensen zo'n verkeerd beeld van vuurwerk. Dit frame werkt beide kanten op: zowel de voor- als tegenstanders verwijten elkaar te weinig kennis te bezitten om conclusies te (kunnen) trekken.

De negatievere variant van dit frame plaatst beide kampen in zeer negatieve stereotyperende hokjes. Enerzijds herkennen we de 'elite', maar dominantierend aanwezig in het corpus is anderzijds het hokje van de 'vuurwerkaso's'. Dit zijn 'tokkies' en 'laagopgeleiden' die van vuurwerk zouden houden. Bij deze variant gaat het er dus niet per se om dat de framegebruiker het radicaal oneens is met het standpunt van 'de ander', maar dat de ander een heel ander soort mens is waar hij zichzelf niet in herkent. Dit is een flink polariserende visie, want je hoeft daarmee niet eens meer naar de ander te luisteren. Hij heeft zichzelf namelijk al gediskwalificeerd als gesprekspartner.

Tot slot past de oproep 'om elkaar iets te gunnen' binnen dit frame. Dit is een iets optimistischere opvatting waarbij men juist toenadering probeert te zoeken tot het andere 'kamp'. Overigens is dit wel vaak in een vorm verwoord waarin de 'andere kant' wordt verzocht zich wat milder op te stellen, in plaats van dat mensen zeggen: 'ik gun hun wel wat meer rust/vuurwerkplezier'. Dit frame werd vooral thematisch ingezet.

Voorbeelden zoals ze in het onderzoekscorpus voorkomen:

"De laatste jaren lijkt de discussie zich te beperken tot slechts klagende mensen, onderbuikgevoelens en onjuistheden verspreid door de voorstanders van zo'n verbod op het zelf afsteken van vuurwerk. De grote groep die zélf vuurwerk afsteekt – waaronder echte liefhebbers – komt eigenlijk zelden in het publieke debat voor. Kranten schrijven maar mondjesmaat over de leuke en mooie kanten van vuurwerk met oudjaar en praatprogramma's nodigen eigenlijk nooit voorstanders uit. Een eerlijk en gebalanceerd geluid hoor, lees of zie je in dit debat dus eigenlijk niet. Het gevolg is dat er nogal wat onjuistheden de rondte doen in deze discussie – niet zelden gevoed door onwetendheid van stukjesschrijvers, journalisten en televisiemakers. Veel mensen krijgen daardoor een beeld van 'onze' vuurwerktraditie dat niet klopt."

"Allemaal cijfers die de voorstanders van deze infantiele hobby niet goed uit komen, dus dan roepen ze maar dat die getallen niet kloppen. Je kunt wachten op een reactie op deze bijdrage, waarin zonder 1 bron te noemen, deze cijfers als "onwaar" worden weg gezet..."

"Tegelijkertijd bleek uit de vuurwerkenquête deze zomer onder 13.500 Hagenaars dat een verbod zeer verdeeld ligt onder de bevolking."

"Typisch is echter dat liefhebbers van vuurwerk op erg verschillende partijen stemmen, en dat in bijna alle Kamerfracties uitgesproken tegenstanders zitten."

Focus op verantwoordelijkheid

Onder deze laatste categorie vallen twee frames waarbij de overheid een belangrijke rol krijgt. Waar zij bij het ene frame vooral de schuld krijgt niet eerlijk te communiceren over het onderwerp vuurwerk, wordt haar in het andere frame vooral verweten niet genoeg te doen om de veiligheid te waarborgen.

Taboe-onderwerp

In dit frame staat centraal hoeveel emoties bij het onderwerp 'vuurwerk' komen kijken en welke impact dat heeft op de publieke discussie over dit onderwerp: mensen durven er eigenlijk niet echt (meer) stelling over in te nemen. Dit frame richt zich vooral op de politiek, zij zouden extreem terughoudend zijn om zich voor- of tegen vuurwerk uit te spreken, omdat zij bang zijn voor de toorn van de kiezer. Het is een verwijtend frame dat eigenlijk niet over vuurwerk zelf gaat, maar stelt dat mensen/politici/bestuurders toch in ieder geval transparant moeten zijn over waar zij voor staan. In veel gevallen wordt dit frame vrij ingezoomd gebruikt, waarbij ofwel 'de hele overheid' als angstig wordt neergezet, ofwel specifieke bestuurders/partijen/politici.

Overweldigende overlast of typische traditie?

Een ander aspect aan dit frame is dat er wantrouwen achter schuil gaat, namelijk wantrouwen over wat er ‘achter de schermen’ allemaal bekookst wordt. Zeggen politici wel wat ze denken, of wordt er in de binnenkamertjes druk gelobbyd en gezocht naar manieren om het vuurwerkbeleid te beïnvloeden zonder dat dit door de stemmer gezien en gehoord kan worden? In sommige gevallen wordt corona hier actief genoemd als strategie om onder valse voorwendselen eens te ‘testen’ met een vuurwerkverbod zonder dat het kabinet echt de knoop hoeft door te hakken. Corona wordt hier dus gebruikt als ‘schild’ omdat men het niet zou durven doorvoeren op andere gronden.

Voorbeelden zoals ze in het onderzoekscorpus voorkomen:

“Maar de politiek durft geen standpunt in te nemen, bang om hun ‘populariteit’ te verliezen. Den Haag schoof de hete aardappel van het vuurwerkverbod door naar de gemeenten.”

“Er is elk jaar een nieuwe smoes voor het uitstellen van het vuurwerkverbod. Dit jaar is het corona. Het is politieke onwil of Halsema heeft haar zaken niet op orde.”

“Net als in de discussie over Zwarte Piet lijkt de landelijke politiek vooral afzijdig te willen blijven in een discussie die de kern van maatschappelijke normen en tradities raakt.”

“In een paar jaar tijd heeft vuurwerk zich ontwikkeld tot een landelijke splijtzwam, waar politici omzichtig omheen bewegen.”

Beschermheer

Het laatste gevonden frame richt zich op de rol en de verantwoordelijkheid van de overheid. Het biedt de tegenovergestelde redenering ten opzichte van het ‘Betuttelende overheid-frame’. In dit frame wordt juist een oproep gedaan om meer verantwoordelijkheid te nemen: de overheid moet ons toch beschermen tegen gevaarlijke praktijken. Ook wordt dit frame vaak gebruikt in combinatie met frame ‘Hulpverleners aanvallen’; waarbij de overheid wordt aangewreven dat zij verantwoordelijk zijn voor de veiligheid van hulpverleners en dat zij deze verantwoordelijkheid serieuzer moeten aangaan. Er wordt niet altijd expliciet voor een vuurwerkverbod gepleit in dit frame, maar wel voor stevige aanscherping van de regelgeving en serieuzere handhaving.

Voorbeelden zoals ze in het onderzoekscorpus voorkomen:

“We beschermen onze kinderen met vaccinaties, maxicosi, vitamines, fietshelm, rook- en alcoholverbod, maar een hand er af knallen zitten we niet mee.”

“Als met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid valt te voorspellen dat particulier vuurwerk tot dit soort gruwelijke taferelen leidt, waarom doe je er als overheid dan niet alles aan om het uit te bannen? Dat is niet alleen je dure plicht, dat zou je een dure eer moeten zijn.”

“Zonder vuurwerkverbod schendt de nationale overheid haar zorgplicht in aanzienlijke mate.”

“De onderzoeksraad is kritisch over de beslissing van het kabinet om geen algemeen vuurwerkverbod af te kondigen. “De enige manier om consumenten te beschermen tegen de gevaren van vuurwerk is door het gedeeltelijk verbieden ervan”, stelt de raad.”

5. Analyse

In dit hoofdstuk wordt ingezoomd op de gevonden frames. Allereerst kijken we naar hoe de frames zich ten opzichte van elkaar verhouden. Welke frames sluiten elkaar uit (5.1) of kunnen juist gezamenlijk gebruikt worden in een boodschap (5.2)? Hierna gaan we in op het handelingsperspectief: welke frames nodigen uit tot nieuw beleid en welke juist niet (5.3)? In 5.4 zoomen we in op wat er ‘aan de hand’ volgens de frames. Wordt er iets geproblematiseerd en zo ja, wat dan precies? In 5.5 zoomen we in op de vraag of er in de frames ‘schuldigen’ en ‘slachtoffers’ worden aangeduid. Vervolgens kijken we naar wie welk frame hanteert (5.6), waaronder politieke partijen, een aantal centrale stakeholders en het ministerie van I&W.

In de paragrafen erna komt de praktijk aan bod. We zoomen eerst in op hoe de frames persuasief worden ingezet om anderen te overtuigen zich voor of tegen vuurwerk te keren (5.7). Welke frames lijken hiervoor het meest geschikt en hoe zou de impact van deze frames nog verder vergroot kunnen worden? In de alinea daarna (5.8) bespreken we hoe frames, indien de ongewenst zijn, geneutraliseerd of omgebogen kunnen worden naar andere frames. Daarna kijken we in alinea 5.9 naar de jaarwisseling 2020; welke impact had het tijdelijke vuurwerkverbod dat werd ingesteld om de door Covid-19 onder druk gezette zorg niet nog verder onder spanning te zetten? En tot slot, in 5.10 kijken we kort naar wat er mist aan mogelijke haakjes in het publieke debat. Waar gaat het niet over in het publieke vuurwerkdebat?

5.1 Incompatibele frames – wat sluit elkaar uit?

Een aantal van de gevonden frames wordt gecombineerd, of kan goed met elkaar gecombineerd worden omdat deze met elkaar in lijn zijn in hun *reasoning devices* (narratieve eigenschappen). Een aantal andere frames sluit elkaar juist systematisch uit; deze worden dan ook nooit gezamenlijk gebruikt – met als uitzondering dat iemand anders frame herhaalt en deze ontkent. We geven hieronder in Tabel 3 een overzicht van de frames met evidente tegenframes.

Tabel 3. Frames en evidente tegenframes

Frame	Incompatibel met
Kostenpost	- Verdienmodel
Overlast	- Verbod heeft geen zin
Feestelijke traditie	- Alternatief went
Betuttelende overheid	- Beschermheer

De hiernaast opgenomen frame/tegenframe-combinaties zijn niet in één redenering te gebruiken omdat ze elkaar, in hun invulling van wat er aan de hand is en wie daarbinnen welke rol speelt, uitsluiten. Bijvoorbeeld het ‘Kostenpost’-frame concludeert dat er enorm veel geld wordt verspild aan schade door vuurwerk. Het ‘Verdienmodel’-frame kan dit in zekere zin erkennen, maar stelt in dat geval dat er meer verdiend wordt dan dat er aan schade ontstaat. Daarom worden de kosten binnen dit frame niet als ‘zonde’ gezien, maar als winst

of een afweging waarbij het probleem zichzelf als het ware oplost. Vergelijkbaar met wat er binnen het ‘Overlast’-frame en het ‘Verbod heeft geen zin’-frame wordt geïnterpreteerd: in beide frames wordt erkend dat er overlast (herrie, gevoel van onveiligheid) kan ontstaan door vuurwerk, alleen verschilt men in het handelsperspectief. Waar het ‘Overlast’-frame handhaving en/of een verbod als een mogelijke oplossing ziet, stelt men binnen het ‘Verbod heeft geen zin’-frame juist dat dit helemaal niet gaat helpen. Het verschil tussen het ‘Betuttelende overheid’-frame en het ‘Beschermheer’-frame zit in een ander aspect. Daar is het niet, zoals in bovenstaande voorbeelden, bij het handelsperspectief waar men een andere weg inslaat, maar bij de invulling van de rolverdeling. In het ‘Betuttelende overheid’-frame is de invloed van de overheid te groot en ongewenst, terwijl dit binnen het ‘Beschermheer’-frame juist wordt ingevuld als te klein en achtergesteld.

Als verschillende mensen in een gesprek frames gebruiken die als frame/tegenframe-combinatie gezien kunnen worden, zullen ze elkaar niet goed begrijpen omdat ze deels dezelfde feiten en zelfs redenering zullen gebruiken, maar toch een volstrekt tegengestelde conclusie hieruit trekken. In sommige gevallen zullen mensen het zelfs niet door hebben als zij toch echt een ander uitgangspunt (frame) hanteren, waardoor er juist extra onbegrip ontstaat over hoe die ander nu bij dié conclusie kan aanbellen. Er is ook een aantal frames dat

elkaar uitsluit zonder per se elkaars ‘natuurlijke tegenhanger’ te zijn, zoals ‘Alternatief went (uiteindelijk)’ en ‘Olie op het vuur’, ‘Feestelijke traditie’ en ‘Verspilling geld’ en ‘Doden en gewonden’ en ‘Probleem is de gebruiker’. Alle frames die aansturen op een andere invulling van dader en slachtoffers en op een andere ‘oplossing’, zijn in feite incompatibel. Ook hier zal snel onbegrip onderling ontstaan, maar zal men onderling eerder vinden dat er te veel aandacht op een ‘detail’ wordt gelegd door de ander, in plaats van op de kern van de zaak.

5.2 Compatibele frames – welke kunnen samen gebruikt worden?

Een aantal frames past, in tegenstelling tot de hiervoor besproken frames en tegenframes, juist wél bij elkaar qua redenering en conclusie. In het onderzoekscorpus valt het op dat er in veel gevallen ook frames worden ‘gestapeld’ door boodschappers: men gebruikt dan veel verschillende frames achter elkaar. In mediaberichten is dat logisch, want een journalist combineert informatie uit verschillende bronnen en bij zorgvuldige hoor en wederhoor komen immers ook vaak meerdere frames tevoorschijn. Maar ook in sociale mediaberichten en online comments (bijvoorbeeld op Nu.jij) is dit stapelen bij dit onderwerp zichtbaar. In dit soort bronnen is het coderen van meerdere frames binnen één uiting minder voor de hand liggend, aangezien mensen vaak één dominant of favoriet frame hanteren. Een mogelijke verklaring voor het voorkomen van stapeling bij dit onderzoekscorpus, is dat ‘de vuurwerkdiscussie’ jaarlijks terugkeert en dat er steeds weer nieuwe invalshoeken (en daarmee: frames) bijkomen. In plaats van dat mensen echt switchen van frame, kunnen ze ook meerdere frames combineren, zolang deze naar dezelfde conclusie sturen.

Een aantal frames werd vaak in combinatie met elkaar of andere frames gebruikt (zie tabel 4). Hoewel deze frames ook afzonderlijk van elkaar gebruikt worden, zien we dat tegenstanders ze voornamelijk in combinatie met elkaar gebruiken. Het stapelen van deze frames heeft als het ware een versterkend effect: er kleven zoveel nadelen en risico’s aan vuurwerk dat het onverantwoord is om vuurwerk nog langer (particulier) toe te staan in de Nederlandse samenleving. Opvallend is dat de vijf bovenstaande combinaties over het algemeen twee verschillende perspectieven dienen: óf (de algemene) mens, dier en milieu staan centraal, óf specifiek de hulpverleners en gevallen slachtoffers staan centraal. Andere compatibele frames kunnen als het ware aan een van deze twee haakjes worden ‘gehangen’. Zo wordt bij de combinatie ‘hulpverleners en slachtoffers’ vaak het ‘Beschermer’-frame gebruikt, terwijl bij de ‘mens, dier en milieu’-combinatie juist weer het frame ‘Verspilling’ in de opsomming betrokken kan worden.

Zolang de frames elkaar niet tegenspreken maar op elkaar voortbouwen, kunnen deze frames gezamenlijk worden ingezet zonder aan overtuigingskracht in te boeten. Maar: het is niet per se het geval dat men zo’n ‘stapel’ van frames ook overtuigender vindt dan focus op een enkel frame. ‘Hoe meer hoe beter’, gaat zeker niet zomaar op als het om framing gaat. Soms kan juist focus op een aspect ook een sterke persuasieve werking hebben. Met name ‘Vervuiling en afval’, ‘Doden en gewonden’ en ‘Doodsangst onschuldigen’ werden vaak samen gebruikt. Overigens werd het ‘Doodsangst onschuldigen’-frame net zo goed geïsoleerd teruggevonden in het onderzoekscorpus. In zo’n geval geven de gebruikers van dat frame dus aan dat zij vuurwerk willen verbieden, 100% op basis van het feit dat zij vuurwerk zien als iets waar huisdieren of kwetsbare personen onder lijden. Maar het kan ook zo zijn dat mensen dit als ‘slechts’ een van hun overtuigingen aanvoeren.

Tabel 4. Voorbeelden van compatibele frames

Frame	Compatibel met
Vervuiling & afval	+ Kostenpost + Doden & gewonden + Doodsangst onschuldigen + (Verspilling geld)
Feestelijke traditie	+ Vuurwerk is een gevoel + Betuttelende overheid + Het probleem is de gebruiker
Hulpverleners aanvallen	+ Beschermer + Overlast

Een aantal frames werd ook vaak geïsoleerd gebruikt in plaats van gecombineerd, waarbij framegebruikers dus hun overtuiging in één specifiek frame gieten.

Dat was binnen dit onderzoekscorpus vooral zichtbaar bij de volgende frames (in bepaalde delen van het corpus):

Overweldigende overlast of typische traditie?

- Betuttelende overheid – op sociale media
- Doden en gewonden – in berichtgeving
- Hulpverleners aanvallen – vanuit stakeholders
- Longpatiënten lijden – op sociale media
- Verdienmodel - op sociale media

Zijn dit dan ook ‘dominantste’ frames? Dat is niet in alle gevallen zomaar te stellen, we kunnen immers alleen zien hoe ze gebruikt worden, niet hoe deze frames ervaren worden. Het ligt wel in de lijn der verwachting dat de gebruikers van deze frames de redenering van zo’n geïsoleerd frame als belangrijkste hanteren. Met name het ‘Hulpverleners aanvallen’-frame laat duidelijk zien dat deze als gefocust frame wordt gehanteerd vanuit bijvoorbeeld de politie om te benadrukken waarom zij behoefte hebben aan een vuurwerkverbod. Zij stellen dan niet de burger en diens gevoel van veiligheid (gerelateerd aan overlast) centraal, maar hun eigen veiligheid en die van collega-hulpverleners.

5.3 Welke frames nodigen uit tot (kleine) verandering of zorgen juist voor impasse?

Het is ook interessant om stil te staan bij het handelsperspectief waar de frames op aansturen. In de eerste plaats zijn de frames in te delen op basis van hoe zij aankijken tegen vuurwerk en een mogelijk vuurwerkverbod. In Tabel 5 op de volgende pagina wordt deze verdeling weergegeven: zijn de frames voor vuurwerk (en dus tegen een vuurwerkverbod), zijn ze tegen vuurwerk (en daarmee grotendeels - maar niet uitsluitend - voor een vuurwerkverbod) of kan het nog beide kanten op?

Tabel 5. Indeling frames op standpunt t.a.v. vuurwerk

Voor vuurwerk	Kan beide kanten op	Tegen vuurwerk
Verdienmodel, Het probleem is de gebruiker, Branche nek omdraaien, Betuttelende overheid, Feestelijke traditie, Vuurwerk is een gevoel	Verbod heeft geen zin, Olie op het vuur, Richtingenstrijd, Taboe-onderwerp	Vervuiling & afval, Kostenpost, Verspilling, Doden & gewonden, Longpatiënten lijden, Overlast, Hulpverleners aanvallen, Doodsangst onschuldigen, Alternatief went, Beschermer

Daarnaast kunnen de frames opgedeeld worden in hoeverre ze aansturen op verandering - ongeacht of dit een grote of kleine verandering zou moeten zijn en of deze verandering in de vorm van een verbod of juist andere regelgeving zou moeten worden vormgegeven. In hoeverre sturen bepaalde frames aan op het in stand houden van het status quo? Die verdeling wordt in Tabel 6 weergegeven.

Tabel 6. Onderverdeling van frames in status quo versus verandering

Prefereert het status quo	Stuurt aan op verandering	
Verdienmodel	Vervuiling en afval	Uit de tabel hiernaast komt naar voren dat er meer frames zijn die aansturen op verandering (waarbij de verandering altijd is gericht op méér beperkende regels). Dat is op twee manieren te interpreteren. Enerzijds doet het vermoeden dat er veel animo is voor verandering. Maar anderzijds zou ook gezegd kunnen worden dat de wens om de huidige aanpak te veranderen juist wat fragmentarischer geframed wordt en er daardoor een minder duidelijke roep is naar wat er precies moet veranderen en aan wie gevraagd wordt de verandering in gang te brengen.
Branche nek omdraaien	Kostenpost	
Betuttelende overheid	Verspilling geld	
Feestelijke traditie	Het probleem is de gebruiker	
Vuurwerk is een gevoel	Doden en gewonden	
Olie op het vuur	Longpatiënten lijden	
	Overlast	
	Hulpverleners aanvallen	
	Doodsangst onschuldigen	
	Alternatief went	
	Beschermer	Drie frames kunnen overigens twee kanten op redeneren ten aanzien van status quo/verandering:

Overweldigende overlast of typische traditie?

- Verbod heeft geen zin. Een deel van de framegebruikers wil wel verandering, maar ziet niet hoe die veranderingen zouden slagen. Anderzijds gebruiken mensen dit frame ook als: ik wil het niet en het heeft toch geen zin;
- Taboe-onderwerp. Een deel wil dat de politiek zich (eindelijk) actief uitspreekt om er de komende jaren verder niet aan te 'morrelen', maar de andere kant wil dat men zich uitspreekt dat ze er juist wel iets tegen gaan doen;

Richtingenstrijd met hokjes. Een deel van de framegebruikers wil graag verandering maar ziet daar geen ruimte voor omdat de voor- en tegenstanders zo verdeeld zijn. Een ander deel wil alles houden zoals het is, waarbij de mensen uit het andere 'hokje' moeten stoppen met mopperen over vuurwerk.

5.4 (Wat) wordt er geproblematiseerd binnen de frames?

Frames kunnen globaal gezien twee verhalende formats hebben. Of ze zijn problematiserend en stellen een probleem of (naderende) ramp centraal of ze zijn deproblematiserend en stellen een kans of positieve ontwikkeling centraal. Wanneer we vanuit deze blik naar de gevonden frames kijken, dan ontstaat onderstaand beeld. Daarbij wordt in Tabel 7 ook nog onderscheid gemaakt wat geproblematiseerd wordt: het vuurwerk als kern van het probleem, of een ander of groter probleem.

Tabel 7. Indeling frames op verhalend format

Problematiserende frames		Deproblematiserende frames
Vuurwerk kern van probleem	Iets anders is het probleem	Er is geen probleem
Vervuiling & afval	Verspilling geld	Verdienmodel
Kostenpost	Verbod heeft geen zin	Feestelijke traditie
Doden & gewonden	Olie op het vuur	Vuurwerk is een gevoel
Longpatiënten lijden	Probleem is de gebruiker	
Overlast	Branche nek omdraaien	
Hulpverleners aanvallen	Betuttelende overheid	
Doodsangst onschuldigen	Richtingenstrijd	
Alternatief went	Taboe-onderwerp	
	Beschermheer	

Er zijn slechts drie deproblematiserende frames gevonden in dit onderzoekscorpus die alle drie vóór vuurwerk pleiten. De frames die vuurwerk als de kern van het probleem neerzetten, richten zich nadrukkelijk op de effecten van het vuurwerk. *Deze effecten* sturen ook aan op conclusies die een vuurwerkverbod de meest logische oplossing maken: het probleem wordt immers veroorzaakt door het vuurwerk zelf. Bovenstaande tabel laat verder zien dat er meer frames zijn die iets anders centraal stellen als belangrijkste probleem dat moet worden opgelost. In veel gevallen betekent dit ook dat het oplossingsperspectief zich veelal niet richt op het verbieden van consumentenvuurwerk. Het problematiserende karakter van deze frames wordt hieronder verder toegelicht:

- **Verspilling geld** stelt dat het geld dat wordt uitgegeven beter uitgegeven kan worden. Het focust daarmee op iets dat we mislopen doordat het geld maar een keer uitgegeven kan worden. Het centrale sentiment hierbij is dat er wat verloren wordt. Vuurwerk zelf speelt maar zijdelings een rol in dit frame, de gebruiker van dit frame heeft het er inhoudelijk over het algemeen weinig over. Stel dat vuurwerk een stuk goedkoper zou worden, dan zou dit technisch gezien ook een oplossing kunnen zijn, in plaats van vuurwerk af te schaffen;
- **Verbod heeft geen zin** problematiseert de effectiviteit van nieuw (en huidig!) beleid. De framegebruiker gelooft niet dat optreden effectief is omdat het niet handhaafbaar is of omdat we omringd worden door landen met andere regels. Het centrale sentiment hierbij is een gevoel van machteloosheid. In dit frame ligt de aandacht eigenlijk ook niet op het vuurwerk zelf, want dit frame is bijvoorbeeld ook op

Overweldigende overlast of typische traditie?

beleid als 'avondklok' of 'afval scheiden' te plakken. In die zin is dit frame issue-overstijgend;

- **Het probleem is de gebruiker** verlegt de aandacht naar de vuurwerkafsteker en diens gedrag. Zij geloven niet dat de oplossing ligt in het veranderen van regels omdat het immers gaat om de mens erachter die deze regels moet toepassen. In tegenstelling tot 'Verbod heeft geen zin' zit hier geen sentiment van machteloosheid, maar juist van harder aanpakken en/of beter voorlichten. Vuurwerk zelf is in dit frame niets meer dan een object, dat pas gevaarlijk wordt als mensen er verkeerd mee omgaan. Ook dit frame komt terug in andere gedaantes in het publieke debat, zoals in Amerika in het wapen-debat: "*guns don't kill people, people kill people*";
- **Branche nek omdraaien** problematiseert dat een groep eerlijke ondernemers op oneerlijke manier wordt bejegend door de overheid. De branche wordt in dit frame dus als slachtoffer gepositioneerd, niet als verantwoordelijke voor problemen. Het sentiment rond dit frame richt zich met name op betrouwbaarheid en transparantie. Het vuurwerk is in dit frame niets meer dan hun koopwaar en krijgt daarmee een neutrale, passieve rol. Ook dit frame is deels issue-overstijgend omdat deze ook in andere branches zoals coffeeshophouders, horeca en culturele instellingen (gerelateerd aan subsidie-regelingen) gebruikt kan worden;
- **Betuttelende overheid** problematiseert de invloed die de overheid wil uitoefenen op de vrijheid en autonomie van de burger. Te veel invloed wordt bemoeienis en dit wordt door de framegebruiker als iets zeer negatiefs ervaren. Ook dit frame is duidelijk issue-overstijgend. Het komt bijvoorbeeld terug in het publieke debat rond voedsel, rond fietshelmen en verkeersregels en rond de zwartepiet-discussie;
- **Richtingenstrijd** stelt het feit dat mensen lijnrecht tegenover elkaar staan centraal als probleem: als je elkaar niet meer begrijpt of wilt begrijpen, dan kun je ook niet ergens samen achter gaan staan. Het sentiment hierachter richt zich op zich onbegrepen en ongehoord voelen. Ook dit frame is elders in het publieke debat te herkennen, bijvoorbeeld in het debat rond kernenergie;
- **Taboe-onderwerp** richt de aandacht op beleidsmakers en de politiek: zij zouden richting moeten geven, maar durven geen standpunt in te nemen. Het hekelte het gebrek aan leiderschap op dit onderwerp. De oplossing in dit frame is primair gericht op helderheid en transparantie: we moeten kunnen weten waar belangrijke stakeholders staan op dit onderwerp, aldus de gebruikers van dit frame;
- **Beschermheer** richt ook de aandacht op beleidsmakers, maar dan niet op hun durf of lef maar op het feit dat zij verantwoordelijk zijn voor wetgeving die de burger echt dient. Als huidige regelgeving tekort schiet, dan is men aan zet om iets nieuws te ontwikkelen. Waar het 'Taboe-onderwerp'-frame zich dus met name richt op de intenties (en het gevoel) van beleidsmakers en politici, richt dit frame zich meer op hun functie: dit is onderdeel van de 'job'.

5.5 Wie krijgt de schuld en wie is slachtoffer?

Hierboven is stilgestaan bij het verhalende format: wordt er geproblematiseerd en zo ja: wat? Bij de frames is ook aan te wijzen wie er - in het geval van 'schuld' - in de rol van schuldige en wie in de rol van slachtoffer wordt geplaatst. Niet elk frame richt zich namelijk op dezelfde 'personages'. In Tabel 8 worden deze rollen per frame uiteengezet.

Overweldigende overlast of typische traditie?

Tabel 8. Typering schuldige/slachtoffer/verantwoordelijke in gevonden vuurwerkframes

Frame	Schuldige	Slachtoffer	Wie lost het op?
Vervuiling & afval	Alle vuurwerkafstekers	De burger, milieu, biodiversiteit	Overheid door vuurwerk aan banden te leggen
Kostenpost	Expliciet vandalen, impliciet alle afstekers	De burger	Overheid door vuurwerk aan banden te leggen
Verspilling geld	De individuele vuurwerkafsteker	Onduidelijk: soms afsteker zelf, soms de samenleving in zijn geheel	Niet geëxpliciteerd
Verbod geen zin	Meerderheid vuurwerkafstekers	De burger	Niemand kan dit oplossen
Olie op het vuur	Expliciet: vandalen, impliciet ook overheid door fout beleid	De burger	De overheid kan beter niet ingrijpen, dat maakt het alleen maar erger
Probleem is gebruiker	Vandalen en naïeve vuurwerkafstekers	Afstekers die niks fout doen	Ouders (opleppen), vuurwerkafstekers (laat je goed informeren) en overheid (handhaaf beter en scherp regels aan)
Branche nek omdraaien	Overheid	Vuurwerkbranche	Overheid door fatsoenlijke afspraken te maken voor de lange termijn
Betuttelende overheid	Overheid	Alle burgers	Overheid die zich verder niet opdringt in dit domein
Doden & gewonden	Impliciet/expliciet: de vuurwerkafsteker	Gewonde afstekers en omstanders	Overheid door vuurwerk aan banden te leggen
Longpatiënten lijden	Alle vuurwerkafstekers	Patiënten met longaandoening	Overheid door vuurwerk aan banden te leggen
Overlast	Expliciet alle vandalen, impliciet alle afstekers	Mensen die zelf niks afsteken of alleen op 31 december net na twaalfen	Overheid door vuurwerk aan banden te leggen
Hulpverleners aanvallen	Vandalen	Hulpverleners	Overheid door vuurwerk aan banden te leggen
Doodsangst onschuldigen	Alle afstekers	Ouderen, jonge kinderen, (huis)dieren en vluchtelingen	Overheid door vuurwerk aan banden te leggen
Richtingenstrijd	Elite/Tokkies	Tokkies/Elite	Onduidelijk
Taboe- onderwerp	Overheid en politici	De burger	Overheid/politici door een helder standpunt in te nemen
Beschermheer	Overheid	De burger & hulpverleners	Overheid door vuurwerk aan banden te leggen

Toelichting bij deze tabel:

- 'Vandalen' betekent hier: de groep die misbruik maakt van vuurwerk door het af te steken op een wijze waarop het aantoonbaar vervelend is voor anderen of bewust schade berokkent en/of wie illegaal vuurwerk aanschafft waar grote risico's aan kleven;
- 'Naïeve vuurwerkgebruikers' betekent hier mensen die met teveel alcohol op of met te grote nonchalance vuurwerk afsteken (te weinig afstand, niet vanuit een flesje, geen veiligheidslont), of die te jong zijn om van ze mogen te verwachten dat ze alle veiligheidsregels weten en toepassen (denk aan een heel jong kind dat iets oprapt van straat wat dan vuurwerk blijkt te zijn);
- 'Overheid' betekent hier de beleidsmakers die gaan over regelgeving rond vuurwerk;

Overweldigende overlast of typische traditie?

- 'Een impliciete schuldige' betekent dat dit wel past binnen de redenering, maar dit veelal niet wordt uitgesproken binnen het frame. Een expliciete schuldige wordt juist wel vaak benoemd in de gevonden frames;
- Frames 'Verdienmodel', 'Feestelijke traditie', 'Alternatief went' en 'Vuurwerk is een gevoel' problematiseren niet en zijn daarom ook niet opgenomen in bovenstaande tabel.

Uit bovenstaande tabel komt naar voren dat in de meeste gevallen de overheid als 'oplosser' wordt aangeduid (indien er een oplosser wordt geduid), met als uitzondering 'Het probleem is de gebruiker'. In dit frame doen meerdere verantwoordelijken een duits in het zakje om de situatie te verbeteren. Wat nog meer opvalt is dat zowel 'schuldigen' als 'slachtoffers' lang niet altijd even expliciet of even concreet zijn. Een aantal frames is daarbij de moeite waard om even verder op in te zoomen:

- **Doden en gewonden:** dit frame zet een aantal specifieke groepen in de hoofdrol. Meestal de 'vandaal' die een rund is omdat hij met vuurwerk stunt en daardoor gewond raakt. Maar soms ook de naïeve afsteker die zichzelf of anderen in gevaar brengt. Aan de andere kant - in de vorm van slachtoffer - staat de grote groep afstekers die niets te verwijten zou zijn. Interessant is echter dat deze groepen in de praktijk helemaal niet zo gemakkelijk te scheiden zijn. Het 'slachtoffer' ziet zichzelf alleen niet als mogelijke 'schuldige', want niemand ziet zichzelf als sukkelige afsteker (net zoals de meeste automobilisten zichzelf bij de 'beste chauffeurs op de weg' vinden horen). Daarnaast ziet de vandalistische afsteker zichzelf ook niet per se als schuldige, of tenminste: hij zal niet meegaan in het oplossingsperspectief dat hij 'aangepakt moet worden'. Niemand zal zichzelf dus gemakkelijk herkennen in de 'daderrol' en wijst vooral naar anderen. Zo beland je vanzelf aan de kant van het slachtoffer in dit frame, want jou wordt iets afgenomen zonder dat daar een voor jou logische reden voor is. Vanuit deze positie kunnen mensen die gewond raken juist een negatief label krijgen, want omdat zij zich stom hebben gedragen, komen er voor jou consequenties.
- **Kostenpost, Overlast:** iets vergelijkbaars gebeurt in het 'Kostenpost'-frame en 'Overlast'-frame. Vooral de vandalistische vuurwerkafstekers worden expliciet genoemd in dit frame: zij die bewust dingen beschadigen of mensen schrik aanjagen of een gevoel van onveiligheid geven. Maar hoe zit het met de schade die onbedoeld ontstaat en de schrik van mensen waarbij de afsteker die intentie helemaal niet had? Deze 'schuldigen' blijven veelal impliciet omdat ze gevoelsmatig niet echt passen onder het label 'schuldig'. De rolverdeling is bijvoorbeeld bij 'Vervuiling en afval' veel duidelijker: daar zijn het immers alle afstekers die bijdragen aan het probleem en weten dat zij bijdragen aan het probleem, al zal een vuurwerkafsteker daar in de praktijk overigens ook niet heel bewust bij stilstaan.

5.6 Welke frames komen uit welke hoek?

Het is niet alleen interessant om te weten hoe bepaalde stakeholders inhoudelijk aankijken tegen vuurwerk en regelgeving rond vuurwerk, maar ook welke frames zij hanteren om die visie vorm te geven. Er zijn ontzettend veel stakeholders, dus we beperken ons hier tot de stakeholders die een duidelijke, terugkerende stem krijgen in het publieke debat rond dit onderwerp. Namelijk: een aantal publieke stakeholders en Rijksoverheid.

Stakeholders

Andere interessante stakeholders om hier kort te belichten, zijn de 'grote' spelers in het debat, zoals de politie, brandweer, zorggerelateerde groepen, Veiligheidsberaad, verzekeringsmaatschappijen en groepen die gericht zijn op dierbelangen. Ook de vuurwerkbranche zelf is een interessante speler. Deze verschillende stakeholders zijn in Tabel 9 ingedeeld naar standpunt (voor of tegen vuurwerk) en welke frames voornamelijk voorkomen in het respectievelijke corpus.

Overweldigende overlast of typische traditie?

Tabel 9. Framegebruik stakeholders

Stakeholder	Frame(s)	Stakeholder	Frame(s)
Politie	Doden & gewonden, Kostenpost, Overlast, Hulpverleners aanvallen, Beschermheer	Dierbelangen	Doodsangst onschuldigen, Doden & gewonden, Alternatief went, Kostenpost, Overlast, Vervuiling & afval
Brandweer	Doden & gewonden, Overlast, Kostenpost, Hulpverleners aanvallen, Beschermheer	Veiligheidsraad	Alternatief went, Doden & gewonden, Kostenpost, Hulpverleners aanvallen, Beschermheer
Zorg	Doden & gewonden, Overlast, Alternatief went, Longpatiënten lijden, Hulpverleners aanvallen	Vuurwerk-manifest	Doden & gewonden, Doodsangst onschuldigen, Kostenpost, Longpatiënten lijden, Vervuiling & afval, Alternatief wennen
Verzekeraars	Kostenpost, Overlast, Alternatief went, Doden & gewonden, Hulpverleners aanvallen	Groepen die vuurwerk willen behouden	Betuttelende overheid, Feestelijke traditie, Probleem is de gebruiker, Richtingenstrijd, Heeft geen zin, Olie op het vuur, Doden & gewonden, Overlast, Vervuiling & afval, Hulpverleners aanvallen, Kostenpost

Als eerste valt (alweer) de enorme stapeling op: de verschillende stakeholders hebben zo hun eigen stokpaardjes, maar gebruiken ook veel andere frames. Zo is het bijvoorbeeld in lijn der verwachting dat de Dierenbescherming het 'Doodsangst voor onschuldigen'-frame gebruikt, maar ze kunnen ook voorbeelden en argumenten noemen die bij het 'Doden & onschuldigen'-frame horen of het 'Kostenpost'-frame. Dit zien we terug bij eigenlijk alle stakeholders. Daarbij moet opgemerkt worden dat er een aantal frames is, dat iedereen wel gebruikt: 'Doden & gewonden', 'Overlast', 'Hulpverleners aanvallen' en 'Kostenpost'. Daar wordt per stakeholder eventueel nog 'eigen' stokpaardframes aan toegevoegd, zoals het 'Doodsangst voor onschuldigen'-frame, dat we vaker zien bij de organisaties die zich inzetten voor dierenbelangen, of bijvoorbeeld het 'Longpatiënten lijden'-frame, dat we alleen terugzien bij het Longfonds en Vuurwerk-manifest. Ook het Veiligheidsberaad hanteert een 'eigen' frame dat we bij de andere stakeholders niet tegenkomen, namelijk het 'Beschermheer'-frame. Er lijkt dus bij de verschillende stakeholders die zich uitspreken tegen vuurwerk een bepaalde consensus te zijn over wat de problemen zijn, eventueel aangevuld met een extra visie.

Een belangrijke rol is weggelegd voor het 'Alternatief went'-frame, dat ook door de meeste stakeholders die een vuurwerkverbod willen wordt benoemd. Het wordt daarbij vaak ingezet om perspectief te schetsen: hoe kan het ook? Het frame lijkt daarmee een verzachtend karakter te hebben: het komt wel goed. Dat wil niet zeggen dat het ook zo wordt beleefd door de ontvanger van de boodschap. Soms wordt het 'Alternatief went'-frame ook ingezet om te beargumenteren dat er momentum is om vuurwerk te verbieden, door aan te geven dat steeds meer mensen zo'n verbod wel zien zitten.

De belangengroepen die vuurwerk willen behouden vormen eigenlijk de enige groep die uitgesproken tegen een verbod is. Zij hanteren daarbij voor de hand liggende frames, zoals het 'Betuttelende overheid'-frame, het 'Feestelijke traditie'-frame en het 'Probleem is de gebruiker'-frame. Ook het 'Verbod heeft geen zin'-frame en het 'Olie op het vuur'-frame zien we regelmatig terug. Opvallend genoeg zien we ook met grote regelmaat een aantal frames die tegen vuurwerk pleiten langskomen, zoals het 'Doden & gewonden'-frame, het 'Overlast'-frame, het 'Vervuiling & afval'-frame, het 'Hulpverleners aanvallen'-frame en het 'Kostenpost'-frame. Deze frames worden dan ingezet om in te kunnen gaan op deze tegenframes van de andere partij. Dat gebeurt op twee manieren.

De eerste manier houdt in dat al deze frames die tegen vuurwerk pleiten worden vergezeld door het frame 'Het probleem is de gebruiker'. De redenering houdt in dat er inderdaad (soms) sprake is van o.a. slachtoffers, overlast en schade, maar dat dit hoofdzakelijk de schuld is van mensen die zich niet aan de regels houden en erop uit zijn om herrie te schoppen. Dat is voor de branche zelf ook 'een doorn in het oog', want voor hen staat

namelijk een heel ander frame voorop: 'Feestelijke traditie'. Die twee frames worden dan ook vaak tegenover elkaar gezet: We moeten enerzijds de traditie weten te behouden, en die traditie komt nu in gevaar door die paar herrieschoppers. Overigens wordt deze redenering ook vaak vergezeld door het 'Geen zin'-frame: je kunt vuurwerk wel verbieden, maar aangezien het probleem niet bij het vuurwerk, maar bij de herrieschopper ligt, kun je ervan uitgaan dat de overlast daarmee niet stopt.

De tweede manier waarop de belangenverenigingen voor het behoud van vuurwerk de frames die tegen vuurwerk pleiten inzetten, is door ze vervolgens te ontkennen binnen het 'Richtingenstrijd'-frame. Deze strategie volgt de redenering dat er (in de media) van alles (onterecht) wordt geroepen over vuurwerk, maar dat het inhoudelijk niet klopt. Het slechte imago van vuurwerk is hier dan ook aan te wijten volgens de framegebruikers.

Een vreemde eend in de bijt is de Vuurwerkbond. Bij deze organisatie vinden we twee frames die door de andere stakeholders binnen de vuurwerkbranche niet worden genoemd: het 'Vuurwerk is een gevoel'-frame en het 'Alles went'-frame. Waar de andere stakeholders voornamelijk tegen een vuurwerkverbod zijn, ziet de Vuurwerkbond wel brood in een meer professionele shows en minder consumentenvuurwerk. Het framegebruik geeft aanleiding te denken dat de Vuurwerkbond bestaat uit leden die het 'Vuurwerk is een gevoel'-frame uitdragen. De oplossing: meer professionele shows, past in principe goed bij dit frame, want zij zien zichzelf waarschijnlijk niet als de eerste de beste liefhebber, maar als echte kenners die niet alleen plezier halen uit vuurwerk, maar die ook (in tegenstelling tot een vuurwerkleek) goed weten hoe gevaarlijk het kan zijn. Het gaat hen niet zozeer om het feestelijke gevoel met oud en nieuw, maar om het afsteken van het vuurwerk zelf en/of het maken van een mooie show. Hun oproep om meer professionele shows te organiseren, lijkt dan ook eigenlijk een oproep om vuurwerk vooral aan hen, 'de echte professionals', over te laten.

Wat tot slot nog opvalt: de stakeholders die pro vuurwerk zijn, hanteren allen geen enkele keer het frame 'Branche nek omdraaien' in dit stakeholdercorpus. Het lijkt er op dat dit frame eerder wordt gebruikt door bijvoorbeeld vuurwerkhandelaren in plaats van belangenorganisaties, maar waarom is onduidelijk.

Rijksoverheid

Ook op de website van de Rijksoverheid is het een en ander geschreven over vuurwerk. Daarbij zien we een klein verschil tussen de periode voor Corona en de periode erna. De berichtgeving over het (eenmalige) vuurwerkverbod naar aanleiding van Corona, valt voornamelijk binnen de kaders van het 'Dodend & gewonden'-frame, waarbij de redenering is dat het verbod ingesteld is om de druk op de zorg te ontlasten. Daarnaast worden ook het 'Handhavers aanvallen'-frame en het 'Overlast frame'-gebruikt, waarbij ook hier de redenering is dat die beroepsgroepen (ordehandhavers) het al druk genoeg hebben met alle Corona-maatregelen.

In de periode voor Corona worden deze drie frames ook gebruikt, maar is er daarnaast ruimte voor het 'Kostenpost'-frame en met name het 'Probleem is de gebruiker'-frame. Deze laatste krijgt veel ruimte in de berichtgeving, in de variant waarbij voornamelijk wordt ingezet op harder handhaven: hogere straffen voor raddraaiers. Vaak (maar niet altijd) wordt de link gelegd met het 'Handhavers aanvallen'-frame, waarbij het dan gaat over strengere straffen voor degenen die handhavers aanvallen (met of zonder vuurwerk).

5.7 Hoe gebruiken voor- en tegenstanders van vuurwerk framing?

In deze paragraaf reflecteren we op de bruikbaarheid van de frames om anderen mee te overtuigen. We doen dit zonder oordeel over wie er 'gelijk' zou hebben, dat is niet aan ons als onderzoekers. Onze reflectie is gebaseerd op de principes uit framingtheorie: wat is kansrijk in de gevonden frames en waar zitten juist zwakke punten? We behandelen eerst de frames die voor vuurwerk pleiten, daarna de frames die tegen vuurwerk pleiten en tot slot de frames die twee kanten op kunnen.

Frames die voor vuurwerk pleiten

Verdienmodel

Dit frame wordt als tegenframe gebruikt voor 'Kostenpost' om aan te tonen dat vuurwerkgerelateerde schade geen echt issue is. Het probleem echter met dit frame is dat het niet door de feiten ondersteund lijkt te worden. Een artikel op Quotenet schrijft hierover: "Wanneer we ervan uitgaan dat de €68 miljoen officiële omzet inclusief BTW is, komt de 21% BTW aan belastinginkomsten neer op een miljoentje of 12. Daar staat dus wel minimaal 20 miljoen aan kosten voor de maatschappij (hogere premies en staatsuitgaven) tegenover. Het moedwillig verminken van bezittingen of vingers tijdens oudjaarsnacht kost u dus een miljoentje of 18 per jaar".¹ Dit maakt het frame zeer zwak, want de rekensom laat zien dat het dus al gauw tegenvalt. Dit frame kan dus gemakkelijk ontkracht worden, al zullen er nog altijd mensen overblijven die deze rekensom niet zullen accepteren. Daarbij ligt de nadruk bij dit frame alsnog heel erg op de schade en de kosten die worden veroorzaakt door vuurwerk. Dit frame levert dus een zwakke basis om mee te overtuigen.

Probleem is de gebruiker

Dit frame wordt vooral door stakeholders geëxpliciteerd als 'de goeden moeten niet lijden onder de kwaden', dus laten we ons richten op de 'kwaden'. Harder optreden tegen relschoppers, ouders (mede)verantwoordelijk maken en meer handhaving zijn concrete oplossingen die worden genoemd binnen het frame. Die oplossingen zijn binnen de kaders van dit frame logischer dan een totaalverbod op vuurwerk, zeker ook omdat binnen dit frame veel nadruk ligt op illegaal vuurwerk (wat je niet zomaar oplost met een vuurwerkverbod). Het interessante aan dit frame is dat mogelijke problematiek (overlast, schade, gewonden) die wordt veroorzaakt door de 'goeden' uit beeld raakt, want de nadruk ligt echt op de mensen die moedwillig klieren met vuurwerk. Daarom is dit frame een goed tegenframe om het 'Kostenpost'-frame, het 'Dodend en gewonden'-frame en het 'Overlast'-frame mee te counteren. Omdat de 'goeden' in het frame ook zeer expliciet kunnen worden neergezet in de vorm van kinderen en gezinnen, kan daarmee helder worden neergezet waarom het oneerlijk is om vuurwerk te verbieden en dat met een vuurwerkverbod de grootste groep ernstig wordt benadeeld ten opzichte van een kleine groep die je ook op een andere manier kunt aanpakken.

Branche nek omdraaien

Dit frame zet de vuurwerkverkoper in de hoofdrol en daarmee is het voor het grotere publiek niet vanzelfsprekend heel gemakkelijk om zich in deze rol te verplaatsen. Aan de andere kant is de oproep vanuit dit frame vermoedelijk wel herkenbaar: zorg dat de overheid zich als eerlijke en consistente (gespreks)partner opstelt en de burger rechtvaardig behandelt. Dit werd bijvoorbeeld ook zichtbaar in het debat rond het tijdelijke vuurwerkverbod voor 2020: het is wel zo eerlijk om vuurwerkhandelaren te compenseren voor de door hen gemaakte kosten die ze niet meer konden terugverdienen. Dit frame ligt niet direct voor de hand om het grote publiek mee te overtuigen.

Betuttelende overheid

Dit frame raakt een gevoelige snaar, omdat het een appèl doet op een liberaal ideaal: de overheid moet zich waar mogelijk niet bemoeien met de burger. Een vuurwerkverbod wordt binnen dit frame als vergaande overheidsbemoeienis geframed. Het is een sentiment dat voor mensen herkenbaar kan voelen, zeker met de Covid-19-maatregelen nog vers in het geheugen en met jaarlijks terugkerende publieke debatten over zwarte piet en nieuwe klimaatwetgeving die een grote impact op mensen kan hebben. Een van de veel gebruikte *framing devices* in dit frame is de vergelijking met andere zaken die risicovol zijn: autorijden, alcoholgebruik of sport. Daar wil je toch ook niet dat de overheid ingrijpt en bepaalt wat jij wel en niet mag doen?

Feestelijke traditie

Dit frame heeft een duidelijke emotionele basis en doet een appèl op 'wat nu eenmaal zo hoort'. In feite is het een cirkelredenering: 'vuurwerk moet blijven omdat het nu eenmaal traditie is', maar het is wel herkenbaar

---

¹ <https://www.quotenet.nl/nieuws/a189831/vuurwerk-de-debielste-traditie-van-nederland-189831/>

Overweldigende overlast of typische traditie?

voor mensen. In dit frame komen vooral de gezellige straten in Nederland en de families met generaties lang vuurwerkplezier voorbij. Dit zijn archetypes waar we graag in willen geloven en waar veel mensen zich een onderdeel van zullen voelen. Traditie gaat over gemeenschappelijke identiteit en sociale samenhang, dus dat moet je koesteren. Overigens wordt het woord 'traditie' ook door tegenstanders gekaapt: 'een traditie van onnodige slachtoffers' of 'een traditie van geweld'. In dit geval wordt het woord 'traditie' geprobeerd te reframe tot iets 'terugkerends' in plaats van iets wat je wilt koesteren. Het kwetsbare punt van dit frame is dat deze 'traditie' nog niet zo oud is en dat lang niet iedereen (zeker buiten Nederland) de jaarwisseling viert met vuurwerk.

Vuurwerk is een gevoel

Dit frame richt zich heel erg op de binnenwereld van de gebruiker van het frame: hij of zij ervaart het zo. Het is dermate episodisch dat dit frame weinig impact lijkt te hebben op de discussie wat er nu moet gebeuren. De ontvanger van dit frame zal eerder denken: zielig voor dit individu als hij niet meer zijn hobby kan uitvoeren, maar er staan grotere dingen op het spel.

Frames die tegen vuurwerk pleiten

Vervuiling & afval

Dit frame zal voor een specifieke groep die zich druk maakt over klimaat en milieu zeker impact hebben, mits concreet gemaakt wordt wat die impact precies is. Door te benadrukken welke zware metalen en gifstoffen in de lucht, in het water en in de bodem terechtkomen - en hoeveel, wordt zichtbaarder hoe ver de impact van consumentenvuurwerk reikt. Een zwak punt van dit frame is dat het best lastig is om deze impact echt zichtbaar en voorstelbaar te maken. Dat is gemakkelijker met afval; dat zien mensen immers zelf liggen. De grote uitdaging van dit frame is dus om de veelal abstracte informatie een stuk concreter te maken via voorbeelden en vergelijkingen in de menselijke maat.

Kostenpost

Dit frame heeft veel persuasieve potentie omdat het een verlies toont waar de ontvanger slachtoffer van is, maar blijft vaak zeer abstract. Hoe meer er in 'miljoenen' wordt gerekend, hoe lastiger is het is voor het menselijk brein om hier een voorstelling van te maken en zichzelf als onderdeel van dit probleem te zien. Wanneer de schade wordt geleden door iemand die je dat niet gunt (zoals een bijstandsmoeder wiens auto in vlammen opgaat), komt dit frame een stuk dichterbij. Toch blijft hier dan een interessant onderscheid in het frame: wiens schade benoem je? Die van de gehele maatschappij (abstract, maar gaat ook over jou) of die van sympathieke anderen (dichterbij, maar gaat niet over jou)? Idealiter worden deze perspectieven gecombineerd, want de schade van een ander, wordt ook met jouw geld (verzekeringspremie, zorgverzekeringspremie of belastinggeld) betaald. Dit vraagt wel om een goede uitleg, aangezien veel mensen premiegelden en belastinggeld loskoppelen van hun eigen portemonnee (voorbeeld: "ik ga dit jaar nog even een nieuwe bril halen en naar de fysio want ik heb mijn eigen risico toch al opgemaakt"). Dit moet dus weer heel expliciet gelinkt worden om dit frame echt in volle kracht in te zetten.

Verspilling

Dit frame heeft weinig persuasieve kracht, omdat het gaat over het uitgeven van je eigen geld. Iedereen kan wel iets aanwijzen bij een ander wat hij 'verspild geld' vindt. De enige manier om dit frame in te zetten is door het totaalbedrag centraal te stellen, bijvoorbeeld: 'met 77 miljoen hadden we ook x of y kunnen doen en daar hadden we gezamenlijk veel meer plezier van gehad'. Denk dan aan concrete dingen (voetbalvelden in de wijk, extra bonus zorgpersoneel als dank voor coronazorg) in plaats van abstracte dingen (investeren in klimaatagenda).

Doden & gewonden

Dit frame wordt veel ingezet, maar zien mensen zichzelf ook als (mogelijk) slachtoffer? Het gevaar van dit frame is dat mensen de doden en gewonden heel erg vinden, maar niet het idee hebben dat het hen zou kunnen overkomen. Als mensen het gevoel hebben dat de slachtoffers vooral vallen waar 'gestunt' wordt, zullen ze het

Overweldigende overlast of typische traditie?

frame minder op zichzelf betrekken, terwijl de cijfers tonen dat de helft van de gewonden bestaat uit omstanders. Een reactie op Nu.nl toont duidelijk hoe dit kan worden ingevuld door mensen: “Worden de gewonden nu ook nog vervolgd? Dat lijkt me wel op zijn plek. Tevens lijkt het me dat ze de zorgkosten uit eigen zak mogen betalen in plaats van de verzekering”. Deze persoon gaat uit van 100% eigen schuld en vindt dat mensen dan ook zelf verantwoordelijkheid gehouden moeten worden. Zou hij er nog altijd zo over denken als hij scherper zou hebben dat de helft van de gewonden het vuurwerk zelf niet afstak? Interessant is dat de bekende campagne ‘Je bent een rund als je met vuurwerk stunt’ ook vooral afstekers toonde die gewond raken. Door juist de (onschuldige) omstanders explicieter te tonen als gewonde, zou dit frame nog veel sterker kunnen worden omdat het gemakkelijker wordt om te concluderen: dit kan mij of mijn geliefden ook overkomen.

Longpatiënten lijden

Dit frame zet een heel specifieke groep centraal die er niets aan kan doen dat zij zo lijden onder vuurwerk, wat het frame inlevingsvermogen en overtuigingskracht geeft. Echter, is de groep en het leed groot en zichtbaar genoeg om mensen te verleiden om van vuurwerk af te stappen? Daar hebben wij onze twijfels bij.

Overlast

Dit frame zet in op veel oorlogsmetaforiek om zichtbaar te maken hoe ernstig het afsteken van vuurwerk door henzelf, of algemener: in Nederland, wordt ervaren. Dit zal voor mensen die dit ook zo ervaren herkenbaar zijn, maar voor mensen die zelf lol hebben in vuurwerk afsteken zullen sterke woorden als ‘lijkt wel oorlogsgebied’ eerder als zwaar overdreven worden ervaren. Voor dit frame geldt dus vooral: *show, don’t tell*. Door overlast zichtbaar te maken, blijf je weg bij de discussie of de overlast-ervaarder zich aanstelt of niet. Dit frame wordt veelal episodisch gebruikt, het toevoegen van thematische elementen (hoe is de overlast in de beleving toegenomen in de afgelopen jaren) kan helpen om de problematiek echt als structureel neer te zetten.

Hulpverleners aanvallen

Dit frame zet een specifieke groep centraal waarbij geen twijfel mogelijk is (in vergelijking met het ‘Overlast’-frame) of er een grens overgegaan wordt. Dat maakt dit frame heel kansrijk om mee te overtuigen. Een aandachtspunt: binnen dit frame gaat het met regelmaat over de vraag om welk vuurwerk het precies gaat. Mensen zullen waarschijnlijk verwachten dat hulpverleners met zwaar, illegaal vuurwerk worden aangevallen en niet met licht, legaal vuurwerk. In dat geval is het niet evident wat een vuurwerkverbod precies zou bijdragen aan hun veiligheid, want dat zware vuurwerk mag zonder een vuurwerkverbod ook al niet afgestoken worden. Om dit frame te versterken, moet dus expliciet worden gemaakt hoe hulpverleners precies profiteren van een algemeen vuurwerkverbod, met meer episodische elementen. Wat levert dat op? Daarbij zou overwogen kunnen worden om dit frame te combineren met het ‘Overlast’-frame, zodat er een grotere groep als slachtoffer zichtbaar wordt. Niet alleen hulpverleners ervaren een gevoel van onveiligheid, dit wordt ook gedeeld door omwonenden.

Doodsangst onschuldigen

Dit frame zal voor een specifieke groep zeer overtuigend zijn, met name mensen die zelf een bang huisdier hebben of een dierbare in een verzorgingstehuis. Of: mensen die zelf bang zijn voor vuurwerk. Maar is het sterk genoeg om op te boksen tegen de tegenwerping dat het slechts een aantal dagen per jaar is en het er nu eenmaal bij hoort (‘Feestelijke traditie’-frame)? Dat is de vraag. Er zit een impliciet verwijt in dit frame: denk nou eens aan anderen. Het is goed mogelijk dat dit niet erg goed valt bij mensen die enthousiast zijn over vuurwerk afsteken, want zij zien zichzelf niet als ‘aso’. Het frame hanteren in de vorm van: “Ik vind een vuurwerkverbod een goed idee, want mijn hond is doodsbang elk jaar”, zal voor mensen zonder hond vermoedelijk weinig impact hebben. Wij zien meer heil in de nadruk leggen op inclusiviteit: “We willen een jaarwisseling die voor iedereen feestelijk is, dus hoe vinden we een vorm waar iedereen van kan genieten?”

Alternatief went

Dit frame is de tegenhanger van ‘Feestelijke traditie’ en benadrukt dat dingen altijd (kunnen) veranderen. Dit kan mogelijk als bedreigend worden opgevat voor mensen die zelf het ‘Feestelijke traditie’-frame hanteren, maar voor mensen die dat niet doen, kan dit ‘Alternatief went’-frame overtuigend zijn. Het schetst immers

vooral een perspectief ten aanzien van een alternatieve 'traditie'. Dit frame kan versterkt worden door niet alleen te focussen op wat er zou veranderen, maar ook de nadruk te leggen op wat er hetzelfde blijft. Dus: "Het consumentenvuurwerk wordt misschien vervangen voor een centrale vuurwerkshow, of een licht- of droneshow, maar thuis oliebollen bakken en om 12 uur gezamenlijk aftellen en de champagne ontkurken, dat blijft". Hierdoor ligt de nadruk niet meer zo zwaar op de verandering, maar op het herkenbare en vertrouwde. Wat we niet zouden hanteren is de vorm 'even doorbijten, over een paar jaar zijn we het gewend', want dit benadrukt dat het een groot verlies is waar je 'doorheen' moet. Wat ook bij dit frame hoort is het benadrukken dat de 'tegen'-groep jaarlijks groeit. Dat is ook inzetbaar, mits ook bij het noemen van deze groep wordt gefocust op wat zij wel willen in plaats van alleen maar op wat ze niet willen.

Beschermheer

Dit frame lijkt vooral bedoeld om politici en bestuurders te overtuigen, niet zozeer de burger. Zeker in combinatie met 'Hulpverleners aanvallen', doet het een appel op de taak die je hebt. Er zit mogelijk een stevig verwijt in: je schiet tekort, je doet te weinig als je niet ingrijpt. Er is een probleem en de oplossing is nieuwe regelgeving. Als er structureel schade ontstaat of gewonden vallen, dan kun je als overheid daar niet zomaar van weggijken. Dit frame is voor de publieke discussie minder interessant, maar in politieke context wel bruikbaar om druk te zetten op (eind)verantwoordelijken.

Frames die niet uitgesproken voor of tegen zijn

Richtingenstrijd

Dit frame legt de nadruk op onderling onbegrip en heeft als handelsperspectief 'dat je er toch niet uit gaat komen'. Ook is het frame soms verwijtend naar de 'andere kant' toe omdat zij niet de waarheid zouden spreken of slecht geïnformeerd zouden zijn. Dit frame zaait alleen maar verdeeldheid en gaat niet over de inhoud. Het is dan ook alleen bruikbaar voor mensen die willen inzetten op een status quo verdedigen (niets veranderen). Het neveneffect is echter dat dit frame een negatieve impact kan hebben op de sociale cohesie in Nederland omdat het de verdeeldheid benadrukt. Wij raden het gebruik van dit frame in zijn algemeenheid dan ook af.

Taboe-onderwerp

Dit frame legt de nadruk op het feit dat politici en beleidsmakers zich onvoldoende helder uitspreken over dit onderwerp. Dit frame is niet bruikbaar om voor- of tegen vuurwerk te pleiten omdat het eigenlijk over iets anders gaat: of onze volksvertegenwoordigers hier wel iets mee durven. In sommige gevallen komt in dit frame aan de orde dat er achter de schermen wel degelijk 'gelobbyd' wordt of dat er dingen zoals Covid-19 worden misbruikt om iets te kunnen veranderen aan vuurwerk. Dit is een cynische interpretatie van politieke besluitvorming en het is niet aan te bevelen om dit beeld bewust te voeden.

Verbod geen zin

Eenzijds heeft dit frame potentie om anderen te overtuigen, omdat het richt op de uitwerking van een vuurwerkverbod. Als met de jaarwisseling door het hele land verspreid mensen alsnog (illegaal) vuurwerk afsteken, is dat immers lastig te handhaven. In dit frame staan de mensen die bewust zwaar illegaal vuurwerk kopen en afsteken veelal centraal en door hun aandeel in het probleem te benadrukken, komt ook duidelijk naar voren waarom een verbod zou kunnen uitpakken als een wassen neus. Aan de andere kant is dit frame in zijn algemeenheid ondergravend ten aanzien van regelgeving, want het stelt de handhaafbaarheid van gewenst gedrag ter discussie. Er zijn wel meer dingen niet perfect te handhaven (zoals door rood licht fietsen), maar daarbij wordt dan ook niet gezegd: laten we die regel dan maar opheffen. Dit frame heeft dus als neveneffect dat het indirect negatieve beeldvorming rond handhaving voedt en om deze reden bevelen wij dit frame af. Daarnaast is afgelopen jaarwisseling 2020 met het tijdelijke verbod veel minder vuurwerk afgestoken, wat de redenering van dit frame verzwakt.

Olie op het vuur

Dit frame schetst een zeer negatief toekomstperspectief (ongeacht wat men vindt van vuurwerk zelf), waarbij een vuurwerkverbod ertoe zou leiden in de praktijk dat mensen juist nog meer overlast en/of schade gaan

veroorzaken en dat het mogelijk criminelen in de hand werkt omdat zij op de zwarte markt flink geld kunnen verdienen. Het tweede deel van de redenering ten aanzien van de zwarte markt lijkt het bruikbaarst, in dit geval om te benadrukken waarom een vuurwerkverbod geen goed idee is. Het eerste deel (meer schade/overlast) is immers niet zomaar hard te maken, gezien de ervaringen met het tijdelijke vuurwerkverbod van 2020.

5.8 Hoe kun je bepaalde frames neutraliseren?

In hoeverre bepaalde frames dominant zijn of juist veel minder dominant bij mensen, kan lastig vastgesteld worden (we kunnen immers niet zomaar in hun hoofden kijken). Uit dit onderzoek is duidelijk naar voren gekomen dat er:

- a) Vrij veel verschillende frames gehanteerd kunnen worden, zowel bij voor- als tegenstanders van vuurwerk (al hebben de tegenstanders een breder arsenaal aan frames voorhanden);
- b) Waarbij ook verschillende waarden worden gehanteerd. Sommige frames gaan over vuurwerk zelf en andere over problemen die de vuurwerkdiscussie aanraken (zoals het 'Betutteling overheid'-frame);

Sommige frames baseren zich op een uitgangspunt waar (nog) geen bewijslast voor is of waar alleen maar over gespeculeerd kan worden. Bijvoorbeeld de aanname dat een verbod zou leiden tot meer ongeregelheden ('Olie op het vuur'-frame), of bijvoorbeeld dat het verbieden van consumentenvuurwerk leidt tot minder schade ('Kostenpost'-frame). In dit geval heeft het niet zoveel zin om te proberen zo'n frame te neutraliseren met feiten, want die feiten zijn (nog) niet voorhanden. Overigens heeft het sowieso in zijn algemeenheid weinig zin om frames te proberen te counteren met feiten, want wanneer frames een dominante positie hebben ingenomen in het brein, zullen de feiten minder impact hebben. Dat betekent in de praktijk dat mensen bereid zijn om de feiten te negeren, te verzachten of te betwijfelen om hun dominante frame aan te kunnen houden. Ook zullen zij zich eerder richten op het in twijfel trekken van de bron om de genoemde feiten überhaupt niet meer hoeven mee te wegen. Dus hoe zijn frames rond vuurwerk (voor- én tegen) überhaupt te mitigeren?

Door rekening te houden met drie belangrijke overwegingen rond hoe frames werken in het brein, kan er meer ruimte gemaakt worden voor andere frames bij ontvangers, wat het publieke debat ten goede kan komen. Die overwegingen laten zich samenvatten als: 'wie ontkent, erkent', 'niet er tegenin, maar via een zijpad' en: 'haal dichtbij, maak concreet'.

Wie ontkent, erkent

Ondanks dat het op het eerste gezicht rationeel en overtuigend lijkt om een frame waar geen basis voor is te ontkrachten, kan dit een tegengesteld effect hebben. In de eerste plaats wordt er voor de ontvanger van de boodschap een bekend frame herhaald. En hiermee wordt dit mentale narratief weer opgerakeld en bevestigd. In de tweede plaats gaat een ontkrachting vaak ook gepaard met ontkenningen. Bijvoorbeeld: "Wie denkt dat er in de vuurwerkbranche genoeg geld wordt verdiend aan belastingen om alle schade mee te bekostigen, die komt bedrogen uit. Er is lang niet genoeg geld om alle schade aan huizen, auto's en openbare voorzieningen te repareren". Voorgaande zin ontkracht op bewust niveau het 'Verdienmodel-frame', maar heeft ook de potentie om deze op onbewust niveau juist te bekrachtigen omdat het de concrete elementen van het frame bevat. De woorden 'bedrogen' en 'niet' doen daar weinig aan af. Om ruimte te scheppen voor andere frames, is het dus zaak om zo min mogelijk van zowel de redenering als de bewoording van onwelgevallige frames over te nemen en ontkenningen te schrappen.

Niet er tegenin, maar via een zijpad

Het neutraliseren van frames kan alleen door ruimte te bieden aan nieuwe frames, dus door (deels) te reframe. Hoe toon je een tegenstander van vuurwerk wat de meerwaarde ervan is? Of hoe toon je een voorstander juist waarom een inperking of zelfs totaalverbod in diens voordeel werkt? Wat intuïtief kan gebeuren, is dat men naar het tegenframe grijpt. In dit onderzoek zijn een aantal van dit soort paartjes gevonden:

- *Kostenpost versus Verdienmodel*

Overweldigende overlast of typische traditie?

- *Overlast versus Verbod heeft geen zin*
- *Feestelijke traditie versus Alternatief went*
- *Betuttelende overheid versus Beschermheer*

Bovenstaande frames komen precies op de tegengestelde conclusies uit. Juist daarom heeft het weinig zin om een frame met bijbehorende tegenhanger proberen te neutraliseren. Je volgt immers nagenoeg dezelfde narratieve route, maar vraagt de gebruiker om bij een compleet andere conclusie uit te komen. De kans dat iemand dan toch weer bij zijn 'eigen' conclusie belandt is zeer aanwezig. Een kansrijkere route zou kunnen zijn om bij een ander startpunt te starten en mensen vanuit daar mee te nemen. Een andere waarde als startpunt kan wellicht een nieuwe 'neurale weg' mogelijk maken. We noemen twee voorbeelden:

- Counteren van het 'Feestelijke traditie'-frame met het 'Hulpverleners aanvallen'-frame.
Het deproblematiserende, pro-vuurwerk frame 'Feestelijke traditie' ziet in vuurwerk iets feestelijks en gezelligs, iets wat je samen onderneemt en wat mensen dicht bij elkaar brengt. Door de nadruk te leggen op de beleving van hulpverleners van de nieuwjaarsnacht en te benadrukken dat vuurwerk allesbehalve feestelijk aanvoelt voor hen op dat moment en dat ook hun veiligheid helaas te vaak in het geding is, zal de ontvanger van de boodschap zich vermoedelijk minder aangevallen voelen dan wanneer er wordt benadrukt dat alle tradities aan verandering onderhevig zijn ('Alternatief went'-frame). Dit frame zullen zij eerder als een aanval ervaren en bovendien kan het ertoe leiden dat ze het gevoel hebben dat hun beleving niet serieus genomen wordt;
- Counteren van het 'Overlast'-frame met het 'Betuttelende overheid'-frame.
Het problematiserende frame ('Overlast') stelt vuurwerk centraal als de problematiserende factor. Leg het vuurwerk (sterk) aan banden en het probleem vermindert direct. Wanneer je dit zou counteren met het 'Verbod geen zin'-frame, ligt het in de lijn der verwachting dat mensen zich niet serieus genomen voelen en dat het meer een kwestie is van zaken prioriteren. Het 'Betuttelende overheid'-frame legt de nadruk elders: je verliest ook iets van je autonomie als het verboden wordt en onze autonomie is een groot goed, ook als het in de praktijk leidt tot conflicten.

Overigens vermoeden wij dat het in de praktijk lastig zal zijn om mensen zomaar van voor- naar tegenstanders te krijgen en andersom. Dat heeft niet alleen te maken met de mogelijk dominante frames, maar ook met een andere praktijkervaring. Wie zelf vuurwerk afsteekt, heeft nu eenmaal een heel andere beleving dan de mensen die dit bewust niet doen. Het is dus ook zaak om mensen meer te laten delen in die twee soms heel verschillende belevingswerelden. En dat hangt samen met de derde overweging.

Haal dichtbij, maak concreet

Hoe gemakkelijker we dingen voor ons zien, hoe meer we deze meebelevan. De soms stellige overtuigingen rond vuurwerk worden gevoed door de verhalen die we horen in media, vanuit onze sociale omgeving en van gezagsdragers, maar ook door de ervaringen die we zelf opdoen. Als mensen in een straat wonen met veel vuurwerkoverlast, dan is het te verklaren waarom het 'Overlast'-frame steeds dominanter wordt in hun hoofd. En als mensen in een straat wonen zonder incidenten en waar de burens gemoedelijk elkaar opzoeken op straat, dan zal het 'Feestelijke traditie'-frame meer voor de hand liggen. Om deze veelal persoonlijke, concrete ervaringen te voorzien van een serieus concurrerend verhaal, ligt de lat dus hoog. Het verhaal waar je mentale aandacht voor vraagt, moet dus ook zeer voorstelbaar en dichtbij worden gemaakt. We geven een aantal voorbeelden:

- Frame 'Hulpverleners aanvallen' wordt concreter door in te zoomen op de persoonlijke ervaring van deze personen. Laat hen zelf aan het woord in plaats van alleen over hen te spreken. In plaats van te focussen op hoeveel incidenten er zijn met hulpverleners gedurende de jaarwisseling (thematische insteek) kan een meer episodische insteek meer voorstellingsvermogen toevoegen en dit frame versterken – bijvoorbeeld: hoe is het om belaagd te worden als je een persoon die gewond is probeert

Overweldigende overlast of typische traditie?

te helpen? Of hoe is het om een gewonde geliefde te hebben die niet (goed) geholpen kan worden omdat omstanders een gevaarlijke situatie creëren voor hulpverleners?

- 'Alternatief went (uiteindelijk)' wordt concreter door niet te focussen op wat niet meer mag, maar op de dingen die je wel samen doet. Wat blijft er staan van de 'traditie' zoals die jaar na jaar terugkomt en wat de jaarwisseling een uniek moment kan maken?
- Bij de frames 'Kostenpost' en 'Verdienmodel' kunnen de abstracte kosten en opbrengsten vergeleken worden met uitgaven waar de burger bekend mee is. Wat is €77 miljoen in vergelijking met andere getallen? Ook bij 'Verspilling' kan dit gedaan worden. Die €77 miljoen die wij Nederlanders jaarlijks de lucht in schieten kan ook anders besteed worden. Dat volledige bedrag in de zorg investeren klinkt niet verkeerd, maar zal de meeste mensen niet overtuigen. Wanneer het dichterbij komt, zoals bijvoorbeeld in elke Nederlandse wijk een nieuw speeltuintje voor de kinderen, dan zal dat mensen (waarschijnlijk degenen met kinderen in dit geval) eerder kunnen aanspreken.

Hoe levendiger het wordt verteld, hoe meer 'plakkracht' het frame kan krijgen. Dit betekent dat ingezoomde verhalen gemakkelijker blijven hangen dan onpersoonlijke verhalen over groepen of categorieën en dat voorbeelden meer impact hebben dan algemene beschouwingen. Concrete woorden die de verbeelding aanspreken (mensen zien het voor zich), helpen om het frame beter te laten nestelen in het brein. Het tegendeel geldt ook: hoe abstracter en uitgezoomder, hoe minder er van zo'n boodschap – en daarmee van het frame – blijft hangen.

5.9 Welke impact had de jaarwisseling op de discussie?

Tijdens de jaarwisseling van 2020 mocht, omwille van Covid-19, geen vuurwerk afgestoken worden. Om inzicht te bieden op wat de impact daarvan is geweest op het framegebruik in de publieke discussie, kijken we naar de berichtgeving en de reacties op die berichtgeving. De inzichten uit deze analyse zijn derhalve indicatief.

Nu.nl kopt op 7 januari met: 'Fors minder schade aan auto's en woningen tijdens afgelopen jaarwisseling'. Dit artikel beroept zich op de cijfers van het Verbond van Verzekeraars en is consistent geframed vanuit het 'Kostenpost'-frame. Bij dit nieuwsbericht kwamen 125 reacties binnen. Een greep uit de reacties:

"Het enige waar we over een paar jaar voor werken is het betalen van je huis, verzekeringen en belastingen. Werkelijk alle pleziertjes worden afgenomen onder druk van de media. Zogenaamde enquêtes en weet ik allemaal wat, mij is nog nooit iets gevraagd." ('Betuttelende overheid'-frame)

"Gewoon permanent afschaffen, die infantieltjes met hun dronken harsens die knalletjes produceren zijn echt niet meer van deze tijd." ('Richtingenstrijd'-frame)

"Ik vind dit soort bedragen nog steeds heel erg veel. Als je dan lokaal eens goed beschouwt hoeveel ellende er is geweest met vuurwerk afsteken (ondanks een verbod), brandjes, autobranden, autobanden branden en hoeveel gemeentelijke - en particuliere eigendommen beschadigd en verloren zijn geraakt, dan mogen wij ons best schamen." ('Kostenpost'-frame)

"Ik heb inderdaad het idee dat er een mentaliteitsprobleem is bij een selecte groep in Nederland. Dat klopt. Dat staat mijn inziens los van vuurwerk. Als dat zou worden afgeschaft, blijft het mentaliteitsprobleem. Alleen wordt dat op een andere manier tot uiting gebracht. Illegaal vuurwerk blijft voor deze groep voorhanden en er zijn tal van andere manieren om bommen zelf te maken als ik alle filmpjes mag geloven. Een vuurwerkverbod zal voor een grote groep veilige liefhebbers een hoop minder pret opleveren. Voor de raddraaiers zal het geen verschil opleveren, en zelfs kunnen escaleren." ('Het probleem is de gebruiker'-frame & 'Olie op het vuur'-frame)

"Komt er zo op neer dat de goede onder de kwade moeten lijden. Waarom niet het illegale zware vuurwerk aanpakken, en dit x niet op straat, maar bij de bron, waar die bende gemaakt wordt." ('Het probleem is de gebruiker'-frame)

Overweldigende overlast of typische traditie?

“Ik vind siervuurwerk leuk om naar te kijken, maar ik zou het prima vinden als het een professionele vuurwerkshow is.” (‘Alternatief went’-frame)

“Illegaal vuurwerk is al jaren verboden volgens mij (daarom is het ook illegaal). Dit is hetgeen ze Europees moeten verbieden (Dus ook niet meer verkrijgbaar in Polen etc.) Met een verbod op legaal consumentenvuurwerk los je dit niet op, maar wakker je het zelfs aan! Daarnaast zijn te sterke verboden die niet handhaafbaar zijn, een gevaar omdat een groot deel van de bevolking zich niet laat "kisten" en recalcitrant gedrag zal gaan vertonen. De weg die al jaren was ingeslagen om gevaarlijker vuurwerk te verbieden (zoals vuurpijlen), was een veel verstandigere keuze. Verandering heeft tijd nodig.” (‘Verbod heeft geen zin’-frame en ‘Olie op het vuur’-frame)

Nagenoeg alle 20 frames werden teruggevonden in de reacties op het artikel. Ook waren er mensen die nadrukkelijk noemden dat 2020 niet representatief was en dus niet gebruikt kan worden om te peilen wat een vuurwerkverbod oplevert, waarmee zij probeerden het ‘Kostenpost’-frame te ontkennen.

Een ander Nu.nl bericht op 5 januari draagt de kop: “Aantal vuurwerkslachtoffers met 70 procent gedaald; alsnog bijna vierhonderd”. Dit artikel is gebaseerd op cijfers van VeiligheidNL en is consistent geframed vanuit het ‘Doden en gewonden’-frame. Op dit bericht kwamen 597 reacties. Een greep hieruit:

“Een spectaculaire en significante daling. Dat kan bij een permanent verbod alleen nog maar meer worden. Nog beter zou het zijn om in het Europees parlement te ijveren voor een Europees verbod voor het handelen, vervoeren, in bezit hebben en gebruiken van vuurwerk. Dat belet de mensen het vuurwerk in andere landen te kopen en gewoon hun eigen zinnetje door te drijven door toch af te steken. Dat zou het aantal opnames tot bijna nihil doen zakken. Bovendien wordt het milieu er mee gespaard.” (‘Doden & gewonden’-frame en ‘Vervuiling & afval’-frame)

“Wil iemand een land in Europa opnoemen waar je geen vuurwerk kan kopen? Als wij een verbod krijgen in Nederland, kan je naar elk willekeurig land (door het jaar, of einde jaar) om je vuurwerk te kopen. 1 land in Europa met een vuurwerkverbod? Dan zijn we wel erg afwijkend he? Nederland, hoe wil je dat gaan handhaven? Succes!” (‘Verbod heeft geen zin’-frame)

“Nog 5 jaar een vuurwerkverbod en niemand praat er meer over. Hooguit nog wat meewarige verhalen uit de oude doos. Net als ome Jan die steevast op verjaardagen vertelt dat iedereen vroeger binnenshuis zat te roken zodat het helemaal blauw zag. En dat iedereen hem dan hoofdschuddend aanhoort. Opgelucht, dat het voorbij is. Want dat is het.” (‘Alternatief went’-frame)

“Als je weet hoeveel mensen en dieren last hebben van vuurwerk en je met eigen ogen hebt gezien en ervaren wat dat teweeg brengt denk je er wel anders over. Als je daarna alsnog vrolijk gaat afsteken om je eigen pleziertje te verzadigen ben je gewoon alleen maar je zelf bezig en heb je geen hart. Of het nu legaal of illegaal is maakt mij dan niet uit. Afschaffen die bende. Maar goed ik zal me volgens de die hard afstekers wel weer moeten aanpassen aan hen...oordoppen in enzo en de hond op cursus sturen. Omgekeerde wereld wat mij betreft.” (‘Doodsangst onschuldigen’-frame)

“Al die discussie rond een vuurwerkverbod is hetzelfde onderwerp als de Amerikanen mbt hun wapens. Ja, als je verstandig bent, je wapen netjes in een kluis opbergt, weet wat je doet etc etc dan is er allemaal niks aan de hand. Maar geef een stel tieners (en soms zelfs volwassenen), die consequenties niet kunnen overzien, een wapen (of vuurwerk) dan is het wel degelijk gevaarlijk.” (‘Het probleem is de gebruiker’-frame)

Ook reacties op nieuwsartikelen van o.a. de Stentor en AD tonen een vergelijkbaar beeld: mensen reageren in hun eigen voorkeursframe. In de berichtgeving zelf werd vooral de frames ‘Kostenpost’ en ‘Doden & gewonden’ gehanteerd om te evalueren wat het tijdelijke verbod heeft opgeleverd. Dat deze cijfers lang niet iedereen overtuigen, blijkt bijvoorbeeld uit onderstaande reactie:

Overweldigende overlast of typische traditie?

“Mooi om te zien dat praktisch alle verwondingen zijn veroorzaakt door illegaal vuurwerk. Nu was deze jaarwisseling alles illegaal. Maar ik bedoel dus vuurwerk dat anders ook illegaal was geweest. Daarnaast ben ik blij dat het alleen de aanstekers zelf zijn. Die hebben gewoon te weinig de veiligheid in acht genomen. Dit toont gewoon aan dat legaal vuurwerk, mits op de juiste manier afgestoken en de juiste afstand gewoon veilig is.”

Dit type reactie kwam ook vaak terug op sociale media: de redenering dat het vuurwerk dat alsnog werd afgestoken en schade en/of gewonden opleverde dan dus illegaal vuurwerk moet zijn geweest. En daarmee is voor hen aangetoond dat legaal vuurwerk dus veilig is en juist niet verboden moet worden.

Wie gelijk heeft, daar kunnen en willen wij als taalonderzoeker niet over oordelen. Maar met bovenstaande hebben we laten zien dat feiten nu eenmaal niet objectief binnenkomen bij mensen. Of 18 vuurwerkslachtoffers die naar de plastisch chirurg moesten er veel of weinig zijn en munitie leveren voor of juist tegen een vuurwerkverbod, dat ligt eraan binnen welk frame het wordt geïnterpreteerd. Uit analyse van artikelen die het tijdelijke verbod evalueren komt een aantal zaken naar voren:

- Consistent gebruik van ‘Kostenpost’-frame en ‘Doden & gewonden’-frame kan voorstanders van consumentenvuurwerk niet in een keer overtuigen om mee te gaan in de conclusies uit het artikel;
- Mensen grijpen in reactie terug op hun eigen frame. Dat geldt niet alleen voor voorstanders van vuurwerk, maar ook tegenstanders van vuurwerk: ook zij hanteren andere frames dan het frame dat in het nieuwsartikel aan bod kwam;
- Ook mensen die meegaan in het ‘Kostenpost’-frame of ‘Doden en gewonden’-frame, kunnen nog uitkomen bij een andere conclusie. Dat doen zij door bepaalde dingen in te vullen (“dat wat werd afgestoken was dus illegaal vuurwerk” of “dit was geen typische jaarwisseling, want iedereen zat thuis en dat verklaart dat er minder schade was”). Op die manier kunnen zij vanuit het frame toch afbuigen naar een conclusie die hen aanstaat.

Frames zijn hardnekkig en zelfs persoonlijke ervaringen die een voorkeursframe ondergraven, kunnen op een manier geïnterpreteerd worden door mensen zodat het alsnog binnen hun voorkeurskaders past. Om mensen op een ander spoor te zetten, is ‘een keer meemaken’ dus niet afdoende. De overkoepelende conclusie op de vraag ‘welke impact heeft de jaarwisseling gehad op de vuurwerkdiscussie’ is kort gezegd: die impact lijkt ten aanzien van de gehanteerde frames niet heel groot te zijn geweest. Een belangrijke toevoeging daarbij is dat op sociale media vooral de mensen reageren die een sterke mening hebben. Deze zijn ook het moeilijkst te overtuigen omdat zij vaak de ‘diepste’ mentale paadjes hebben. Het stille midden laat veel minder van zich horen, dus de impact op hen is moeilijker in te schatten. Zij zijn via berichtgeving vooral in contact gekomen met het ‘Kostenpost’-frame en ‘Doden & gewonden’-frame, dus in theorie zouden zij eerder minder weerstand moeten hebben tegen een vuurwerkverbod dan meer weerstand.

5.10 Missen er nog frames? Haakjes voor nieuwe wending publiek debat

Het minst zichtbaar in het publieke debat is - logischerwijs - dat wat niet verteld wordt. In dit stuk van de analyse kijken we welke invalshoeken (nog) niet worden teruggevonden in het publieke debat rond vuurwerk.

- In de eerste plaats is er geen duidelijk tegenframe is ten aanzien van het ‘Vervuiling en afval’-frame, wat zich richt op dat vuurwerk steeds ‘schoner’ zou worden of dat er meer opgeruimd wordt door mensen.
- Wat er ook niet lijkt te zijn, is een duidelijk frame dat ieders gezondheid ten aanzien van vuurwerk centraal stelt. Er is een frame dat zich richt op mensen met longaandoeningen, maar de ongezondheid van de stoffen in vuurwerk voor mensen zonder zo’n aandoening, daar hebben wij niets over kunnen terugvinden. Ook gehoorschade blijft behoorlijk onderbelicht, in vergelijking met oogletsel, brandwonden en kapotte vingers.

Overweldigende overlast of typische traditie?

- Er lijkt geen duidelijke tegenhanger te zijn van het 'Taboe-onderwerp'-frame dat de overheid en politiek als daadkrachtig neerzet. Dit zou een frame kunnen zijn dat het midden houdt tussen het 'Taboe-onderwerp'-frame en het 'Richtingenstrijd'-frame, waarbij de discussie over vuurwerkmaatregelen wordt geframed als een 'gezonde discussie waar je dingen moet kunnen proberen om te kijken of het werkt'. Dit zou dan een soort 'In overleg'-frame zijn, waarbij wordt erkend dat een goede oplossing vinden met vallen en opstaan gebeurt en dat je soms tussenstappen zet waar je weer op terug kunt komen. Ook zou er in zo'n frame meer aandacht zijn voor lokaal beleid, waarin burgemeesters het voortouw nemen. Indien de vuurwerkdiscussie meer als lokaal/regionaal onderwerp gezien zou worden in plaats van nationaal onderwerp, dan zou terughoudendheid vanuit de politiek immers anders beleefd worden. Dan zou het 'bemoeienis' zijn als 'Den Haag' hier beleid voor zou voorstellen. Er is overigens wel een aanzet voor een interpretatie in de richting van 'In overleg' teruggevonden in het corpus: namelijk het verzoek om dit in een referendum voor te leggen aan de bevolking. Dan kan iedereen stemmen en kunnen we beleid maken op het oordeel van de meerderheid: 'dan weten we hoe het zit'.
- Daarnaast valt het op dat er helemaal geen discussie is over de (on)veiligheid van vuurwerk an sich. Als het gaat om *opslag* van vuurwerk, beperkt de discussie zich tot opslag bij vuurwerkhandelaren. Er lijkt niet gesproken te worden over tijdelijke opslag bij particulieren en de risico's die daaraan kleven. Ook wordt er in de publieke discussie niet gerefereerd aan het percentage (20%) vuurwerk dat wordt afgekeurd voordat het op de markt belandt. De vraag is of mensen dat niet weten (en er vanuit gaan dat al het geproduceerde vuurwerk als veilig wordt bestempeld) of dat zij dit risico simpelweg acceptabel vinden.
- Tot slot is nog opvallend om te noemen dat er zeer weinig materiaal is gevonden dat actief pleit voor *minder* regelgeving rond vuurwerk. Zelfs bij de nadrukkelijke voorstanders van vuurwerk kwam dit vaak niet expliciet naar voren.

Conclusie

In dit onderzoek stond het ophalen van de bestaande frames rond vuurwerk centraal. Door 5 jaar terug te kijken naar diverse uitingen in een breed scala aan bronnen, is een lijst samengesteld van 20 frames die toen en nu speelden en waarvan we ook kunnen verwachten dat ze de aankomende jaren spelen. We hebben frames gevonden die zich nadrukkelijk uitspreken tegen vuurwerk en in veel gevallen ook een vuurwerkverbod als prima oplossing zien. Binnen deze frames wordt eigenlijk altijd wel gevraagd om een inperking van consumentenvuurwerk, zowel in tijdspanne (kortere periode), zwaarte of type het vuurwerk (minder knallen) en handhaving (strenger optreden, meer toezicht). De gevonden frames die zich uitspreken tegen vuurwerk richten zich op verschillende zaken, waaronder veiligheid, gezondheid of milieu. Ze worden geïsoleerd of juist gestapeld gebruikt. Ook hebben we een aantal frames gevonden dat zich heel nadrukkelijk uitspreekt vóór consumentenvuurwerk en een vuurwerkverbod een zeer slechte ontwikkeling vindt. Degenen die deze frames gebruiken, vinden dat er al genoeg regels zijn (of te veel) en dat mogelijke problemen niet worden opgelost door meer regelgeving. Ook deze frames kunnen geïsoleerd of juist gestapeld voorkomen. Tot slot zijn er nog frames die zowel worden gebruikt door voor- als tegenstanders van consumentenvuurwerk.

We hebben frames gevonden die heel nadrukkelijk vuurwerk centraal stellen, maar een aantal gevonden frames richt zich op een specifiek aspect in de discussie en gaat veelal niet expliciet over vuurwerk zelf. Bijvoorbeeld het 'Taboe-onderwerp'-frame. Dit frame richt zich op de houding van politici en andere gezagsdragers: zij zouden geen stelling durven innemen als het om vuurwerk gaat. Het 'Taboe-onderwerp'-frame, het 'Richtingenstrijd'-frame, het 'Verbod heeft geen zin'-frame en 'Olie op het vuur'-frame geven geen helder oplossingsperspectief en gaan eigenlijk ook niet over vuurwerk zelf. Deze frames zijn dan ook weinig constructief en nodigen niet uit tot een oplossing waar mensen achter kunnen gaan staan, of zich tenminste bij neer kunnen leggen. Deze frames zou je het liefst dan ook niet terugzien in de publieke discussie, maar ze zijn er wel.

Inzoomen & uitzoomen en eigen ervaring

De afgelopen jaarwisseling heeft laten zien wat een (tijdelijk) vuurwerkverbod oplevert. Dergelijke ervaringen met een definitief vuurwerkverbod zouden in theorie frames 'Verbod heeft geen zin' en 'Olie op het vuur' kunnen doen verzwakken of zelfs nagenoeg kunnen doen verdwijnen. Maar het is niet aannemelijk dat deze frames helemaal uit het publieke debat zouden verdwijnen. Negatieve ervaringen (zelfs als het geïsoleerde incidenten betreft) hebben namelijk een grotere impact op onze beleving dan positieve ervaringen. Dit komt door de negativiteitsbias: negatieve informatie krijgt voorrang in het brein boven positieve informatie en wordt beter opgeslagen. Die negativiteitsbias is ook geregeld terug te vinden in nieuwsmedia. Dingen die misgaan zijn eerder nieuwswaardig dan dingen die volgens plan zijn verlopen. Neem bijvoorbeeld de AD-kop: Twee mannen (20 en 17) opgepakt voor rellen tijdens jaarwisseling in Den Bosch. Door in te zoomen (episodisch) op twee individuen, wordt de nadruk gelegd op de uitzondering. Dat schetst een compleet ander beeld dan wanneer bijvoorbeeld het totaal aantal incidenten in Den Bosch rond de jaarwisseling 2020 wordt vergeleken met eerdere jaren (thematisch). Het effect van zo'n ingezoomd, episodisch verhaal is dat het een frame als 'Verbod heeft geen zin' kan oproepen en dat mensen daarmee over het geheel gaan oordelen, in plaats van alleen over de specifieke situatie. Wanneer incidenten op episodische wijze worden gebracht door nieuwsmedia (en dat gebeurt veel), dan kunnen deze juist bijdragen aan het versterken van het 'Verbod heeft geen zin'-frame.

Uit de reacties in het onderzoekscorpus kwam duidelijk naar voren dat de afgelopen jaarwisseling er niet voor heeft gezorgd dat de frames 'Verbod heeft geen zin' of 'Olie op het vuur' zijn verdwenen uit de publieke discussie. De gebruikers van deze frames wijzen op de bijzondere omstandigheden: mensen moesten thuisblijven en cafés waren gesloten en daarom kun je aldus de framegebruiker niet zomaar concluderen dat het bij een permanent verbod niet alsnog ernstig uit de hand zou kunnen lopen. Vanaf volgende jaarwisseling zijn mensen immers weer buiten en in de kroeg. Daarbij kwam duidelijk naar voren dat zij ook vooral focusten op het feit dat er nog altijd wat vuurwerk werd afgestoken en er nog altijd wat gewonden zijn gevallen. Voor hen een reden om te zeggen: zie je wel, een verbod werkt niet. Voor anderen, veelal mensen die zich tegen vuurwerk keren, was dit 'proefrondje' juist wel geslaagd en zagen zij in de afname van gewonden en incidenten

de nodige bewijslast voor waarom consumentenvuurwerk tot het verleden moet gaan horen. De reacties op de jaarwisseling 2020 toonden in het onderzoekscorpus eigenlijk een zeer vergelijkbaar framegebruik met de jaren ervoor: mensen plaatsen de feiten ('veel slachtoffers' of 'minder slachtoffers', 'weinig incidenten' of 'relatief veel incidenten') binnen hun eigen frames en trekken daarbij conclusies die vooral hun reeds ingesleten zienswijze ondersteunt.

Doden & gewonden

Het enige frame dat een speciale variant kende was het 'Doden & gewonden'-frame, omdat het bij de jaarwisseling van 2020 expliciet gekoppeld werd aan de zorg die al compleet overspoeld werd met ernstig zieke patiënten. In plaats van het gewond raken door vuurwerk zelf te hekelen, stond in dit specifiekere frame centraal dat we als samenleving ons niet extra gewonden konden veroorloven. Maar de redeneerbasis van dit frame is gelijk aan het 'originele' 'Doden & gewonden'-frame: vuurwerk is gevaarlijk voor de volksgezondheid en brengt onnodig leed toe.

Al het vuurwerk of illegaal vuurwerk? Waar focust men zich op?

De status van 'illegaal' vuurwerk is heel opvallend in het framegebruik. Het wordt binnen een aantal frames als het echte probleem gezien, waardoor het legale vuurwerk (enigszins) buiten beeld valt en een algemeen vuurwerkverbod voor die mensen ook niet als een logische oplossing aanvoelt. Met name binnen het 'Verbod heeft geen zin'-frame en 'Het probleem is de gebruiker'-frame zorgt dat ervoor dat een algemeen vuurwerkverbod niet als zinvol wordt ervaren, want de afsteker die zich wendt tot illegaal vuurwerk zou zich daar – aldus de framegebruiker – toch niet zoveel van aantrekken. Andere frames problematiseren daarentegen alle vormen van vuurwerk, zoals het 'Vervuiling & afval'-frame. Vanuit dit soort frames is het veel logischer en redelijker om al het consumentenvuurwerk te verbieden. Overigens, wat precies onder 'illegaal' vuurwerk valt, is niet altijd even duidelijk afgebakend. Zijn dat cobra's (f4 klasse) of is dat al het knalvuurwerk (niet meer toegestaan sinds 2020)?

Eigen schuld/jouw schuld? Wie wordt zichtbaar en in welke rol?

Een ander boeiend aspect dat zich toont in de frames, is de manier waarop gekeken wordt naar probleemveroorzakers en slachtoffers rond vuurwerk. In het analysehoofdstuk is uitgebreid aan de orde gekomen wie 'de schuld' krijgt. Hier willen we nog even terugkomen op die schuldvraag in een iets andere vorm. Wat is opgevallen is dat de nadruk in veel frames ligt op de 'problematische afsteker', vaak in de vorm van jongeren die grensoverschrijdend gedrag vertonen en daarbij vuurwerk gebruiken. Zij worden vaak expliciet genoemd als reden waarom er problemen met vuurwerk zijn. Zou deze groep er niet zijn, dan is het probleem (volgens de framegebruiker) opgelost. In het geval van het frame 'Hulpverleners aanvallen', klopt dat: als de problematische vuurwerkafstekers er niet zijn, is het probleem opgelost. Maar geldt dat ook voor 'Doden & gewonden' en 'Doodsangst onschuldigen'? Ook in deze frames wordt de 'problematische afsteker' vaak veel explicieter benoemd dan de algemene afsteker. Maar ook ervaren afstekers en omstanders kunnen gewond raken en ook vuurwerk dat niet om de knal wordt afgestoken kan mensen schrik aanjagen. In dit geval zijn dus ook de goedbedoelende afstekers onderdeel van het probleem, al blijven zij wel onderbelicht in deze frames. Ook wordt er soms gerefereerd aan de 'naïeve afsteker' die met een slok te veel op of zonder goede voorbereidingen vuurwerk afsteekt, bijvoorbeeld in het 'Doden & gewonden'-frame of het 'Het probleem is de gebruiker'-frame. Zij kunnen daarmee zowel tegelijkertijd 'dader' als 'slachtoffer' zijn. De vraag is dus of, wanneer je het op de man afvraagt, de gebruikers van deze frames echt vinden dat al het consumentenvuurwerk verboden zou moeten worden en daarmee dus de zuivere redenering van hun eigen frame volgen. Of zijn mensen in hun oordeel in wat er moet gebeuren misschien toch wat milder? Dat is uit hun framegebruik niet met zekerheid te voorspellen.

Wie is zichtbaar of juist onzichtbaar?

Hierboven spraken we al over de 'problematische afsteker', een veelvuldig terugkerend personage in een aantal frames. Maar wie zien we niet in de gevonden frames terug? Een aantal groepen die wel in de cijfers en in de praktijk terugkomen: omstanders die gewond raken, mensen die onbedoeld anderen vreselijk laten schrikken en mensen die kennis en ervaring hebben, maar toch gewond raken. Ook dieren die zich niks aantrekken van

Overweldigende overlast of typische traditie?

vuurwerk, mensen die al andere terugkerende rituelen hebben opgebouwd en mensen die het allemaal eigenlijk niets uitmaakt, blijven grotendeels onzichtbaar in de publieke discussie.

Iemand anders die veelal onzichtbaar blijft, in ieder geval in de 'slechterikenrol' is: ikzelf. Mensen zien zichzelf niet snel als de 'slechterik' omdat dit tot cognitieve dissonantie leidt, waarbij mensen bij schurende beelden van zichzelf kiezen voor het voor hen meest gunstige scenario en de alternatieve rolinvulling verwerpen. Daarnaast hebben mensen ook een geprogrammeerde 'optimismebias', waarbij we onze eigen kansen dat we gewond raken kleiner inschatten dan die van een ander. Dat maakt de discussie over vuurwerk per definitie ingewikkeld. Want die gaat eigenlijk altijd over een ander; of het nu over overlast, afval of gewonden gaat. Zowel tegenstanders als voorstanders van vuurwerk vullen hun eigen rol en de rol van de 'ander' compleet anders in. Dit verklaart ten minste ten dele waarom deze discussie zo gepolariseerd kan aanvoelen. Je vindt jezelf eerder terug in de slachtofferrol en de ander belandt dan in de daderrol.

Tot slot: de toekomst

Wat kunnen we verwachten van de toekomst? Ten aanzien van de frames ligt het in de lijn der verwachting dat alle gevonden frames weer terugkeren in het publieke debat zodra dat weer opstaat. De Covid-maatregelen rond de jaarwisseling 2020 hebben er niet zichtbaar voor gezorgd dat bepaalde frames zijn verdwenen of dat er radicaal andere frames zijn ontstaan. Als frames 'Richtingenstrijd' en 'Taboe-onderwerp' dominantier zouden worden, zal dat het publieke debat niet ten goede komen, omdat zij voornamelijk een polariserende uitwerking hebben en de 'ander' buitenspel zetten in de discussie. Het zou goed zijn als mensen die verschillende frames hanteren wat meer met elkaar zouden spreken over dit onderwerp, in plaats van over elkaar. Juist door over de details met elkaar te spreken (waarom voelt vuurwerk voor mensen als een traditie en hoe voelt het om een dierbare gewond te zien raken), komt er ruimte voor nieuwe mentale padjes over de waarde van vuurwerk en kun je elkaar – los van de regelgeving – weer beter begrijpen.

Bronnenlijst

Bruijn, H. de (2014). *Framing*. Amsterdam: Atlas Contact.

Gagestein, S. (2012). Natuurramp, bonuscultuur of kans: crisisframes: waarom frames interpretatie beïnvloeden en waarom dit onvermijdelijk is. *Bestuurskunde*, 21(4), 11-21.

Gagestein, S. (2014). *Denk niet aan een roze olifant, de psychologie van onzichtbaar overtuigen met framing*. Zaltbommel: Haystack.

Gagestein, S. & Mes, J. (2019). *Word meesterframer. De complete handleiding framing voor iedereen die iedereen wil overtuigen*. Zaltbommel: Haystack.

Gorp, B. Van (2006). *Framing asiel*. Leuven, België: Acco.

Gorp, B. van (2007). Het reconstrueren van frames via inductieve inhoudsanalyse: uitgangspunten en procedures. *KWALON*, 12(2), 13 – 18.

Iyengar, S. (1991). *Is anyone responsible? How Television frames political issues*. Chicago: The University of Chicago Press.

Kahneman, D. (2011). *Ons feilbare denken*. Amsterdam: Business Contact.

Lakoff, G. & Johnson, M. (1999). *Metaphors we live by*. Chicago, Verenigde Staten: University of Chicago Press.

Nelson, T.E., Clawson, R.A., Oxley, Z.M. (1997). Media framing of a civil liberties conflict and its effect on tolerance. *American Political science Review*, 91(3), 567-583.

Simons, D. & Levin, D. (1998). Failure to detect changes to people during a real-world interaction. *Psychonomic Bulletin & Review*, 5(4), 644-649.

Bijlage 1: Overzicht corpussamenstelling

Om te onderzoeken welke frames er bestaan omtrent vuurwerk en het vuurwerkverbod in de Nederlandse samenleving is het van belang een zo breed en representatief mogelijk onderzoekscorpus samen te stellen. Voor het onderzoekscorpus hebben we daarom materiaal verzameld van onderstaande bronnen:

Online nieuwsmedia, zowel landelijk als lokaal

Landelijk

- De Telegraaf
- Algemeen Dagblad
- NRC Handelsblad
- De Volkskrant
- Trouw
- Het Financieele Dagblad

Online

- NU.nl
- BNR.nl
- NOS.nl
- Rtlnieuws.nl

Lokaal

- De Limburger
- Noord-Hollands Dagblad
- De Gelderlander
- Dagblad van het Noorden
- Het Parool

Stakeholders

Overheidsdiensten en -organen

- Brandweer Nederland
- Openbaar Ministerie
- Politie Nederland
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)

Politieke partijen

- VVD
- CDA
- PVV
- D66
- PvdA
- GroenLinks
- SP
- ChristenUnie
- Partij voor de Dieren
- 50PLUS
- SGP
- FVD
- BIJ1
- Piratenpartij
- VOLT
-

Verzekeraars

- AEGON
- AMweb
- Achmea
- DAS
- Univé
- Consumentenbond
- www.verzekeraars.nl
- www.tweewieler.nl
- www.autoweek.nl

Vuurwerkbelangen en -actiegroepen

- Vuurwerkmanifest
- De Vuurwerk Federatie
- Belangenvereniging Pyrotechniek Nederland (BPN)
- VuurwerkCheck
- Het Vuurwerk Liefhebbers Verbond (HVLV)

Belangengroepen, -verenigingen, -organisaties en -stichtingen

- Brandwondenstichting
- Longfonds
- Artsenfederatie KNMG
- GGD GHOR
- www.oogheelkunde.org
- Dierenbescherming Nederland

Overweldigende overlast of typische traditie?

- Behoud Consumentenvuurwerk Nederland (BCN)
- Nederlandse Vuurwerkbond (NVB)
- Stichting Vuurwerkdealers Nederlands Consumentenvuurwerk (SVNC)
- www.vuurwerkmania.nl
- KNGF Geleidehonden
- Vogelsbescherming Nederland
- Plastic Soup Foundation
- www.zwerfinator.nl
- www.brandveilig.com

Social media

- Facebook
- Twitter
- LinkedIn
- YouTube

Online discussiebijdragen, ingezonden brieven en columns

- NU.jij
- De Volkskrant
- Algemeen Dagblad
- De Telegraaf
- Trouw
- NRC Handelsblad
- Noord-Hollands Dagblad
- BNR

Bijlage 2: Framematrix

Waarde	Frame	Reasoning devices - narratief	Framing devices
Milieu/ omgeving	Vervuiling & afval	Milieu/omgeving is het slachtoffer van vuurwerk. Focus op 1) CO2, 2) vergiftiging bodem/lucht, 3) verstoring dieren of 4) vuurwerkafval in stad en landelijk gebied	CO-2, boeren & bouwers, milieu legt loodje, zwaar giftige stoffen, rode straten
Geld	Kostenpost	Focus op materiële schade vuurwerk en indirecte zorgkosten voor de maatschappij. Nadruk in oplossingsperspectief vaak op waar dit publieke geld ook aan besteed had kunnen worden	Rieten daken, zorgkosten na zware verwondingen, uitgebrande auto's, schade
	Verspilling geld	Frame dat nadruk legt op hoeveelheid geld dat wordt besteed aan vuurwerk en afvraagt of dit het geld wel waard is: je kunt het ook aan andere dingen uitgeven als individu	77 miljoen weggeknald, in rook opgaan
	Verdienmodel	Nadruk op het feit dat er veel omzet wordt gegenereerd uit vuurwerkverkoop. Volgens framegebruiker ruim genoeg om schade te dekken en dan nóg geld over te houden om te investeren in publieke doelstellingen	Belastinginkomsten, belastinggeld mislopen,
Uitvoer- baarheid	Verbod heeft geen zin	Focus op onhaalbaarheid handhaving door illegale markt en/of moeten betrappen op heterdaad, het feit dat mensen de regelgeving niet steunen, de beperkte inzet van politie en/of onze open grenzen	Open grenzen, politie beperkte inzetbaarheid, over de grens is het legaal
	Olie op het vuur	Frame dat voorspelt dat mensen zonder vuurwerk zullen grijpen naar zwaardere/ergere dingen zoals auto's in brand steken en extra zwaar illegaal vuurwerk afsteken. Ook: verbod werkt criminele handelaars in de hand	Autobranden, drooglegging, zwart circuit, knokken met politie
Oneerlijkheid	Het probleem is de gebruiker	Niet het vuurwerk, maar de mens is het probleem. Dus daar zit ook de oplossing: betere regels, meer handhaving, beter opvoeden, harder straffen. Ouders verantwoordelijk stellen. Zodat de goeden niet lijden onder de kwaden	Zelfde redenering als pro-gun community: guns do not kill people, people kill people
	Branche nek omdraaien	Eerlijke branche met voldoende verantwoordelijkheidsgevoel wordt de nek omgedraaid door toenemend strenge regels. Ze moeten (op tijd!) weten waar ze aan toe zijn	Vuurwerk erbij als inkomstenbron, op tijd weten waar je aan toe bent,
Autonomie	Betuttelende overheid	De overheid verbiedt alles wat leuk is, terwijl je toch zelf zou moeten bepalen welke risico's je loopt? Vuurwerk is al veilig genoeg en alles wat leuk is kent risico's. Vuurwerk afsteken wordt zo een soort daad van verzet	Vergelijkingen met (roken, autorijden, fietsen, alcohol) en dictatuur, bejaarden
Gezondheid	Doden & gewonden	Vuurwerk levert jaarlijks onnodig veel gewonden (afstekers maar ook omstanders) op en zelfs dodelijke slachtoffers (In 2020 kunnen we ons dat niet veroorloven met de druk op de zorg door Corona), dit moet stoppen	Oogchirurgen aan het woord, vb van mensen die arm/oog missen
	Longpatiënten lijden	Mensen met longaandoeningen hebben veel last van de impact van vuurwerk op de lucht en zij kunnen een paar dagen eigenlijk niet naar buiten. Willen we over hun 'rug' een lolletje hebben?	Astma, COPD, thuis opgesloten
(On)veiligheid	Overlast (steeds erger)	Er is grote overlast van vuurwerk: mensen hebben last van herrie, vinden het jaarlijks erger worden en sommigen voelen zich echt onveilig. Huidige regelgeving lost dit (blijkbaar) niet op	Overlast, geterroriseerd worden, inferno, herrie, lijkt wel oorlog
	Hulpverleners aanvallen	Vuurwerk geeft mensen een zwaar wapen in handen dat zij gebruiken om hulpverleners te terroriseren. Politie, brandweer en zorgpersoneel kan niet meer veilig het werk doen	Vuurwerk gooien, bekogelen, belaagd worden, schietschijf, aanvallen
	Doodsangst onschuldigen	Onschuldige groepen die niet (goed) snappen wat er gebeurt lijden zwaar onder vuurwerk, zoals senioren in verzorgingstehuizen, hele jonge kinderen en (huis)dieren	Welzijn dieren, stress, ouderen terroriseren, bang zijn, trauma
Genieten/ traditie	Feestelijke traditie	Vuurwerk hoor bij Oud en nieuw: zo vieren we samen met geliefden de afsluiting van het jaar, maken we samen herinneringen en komen we als stad/land bij elkaar	Herinneringen, anticipatie en spanning
	Alternatief went (uiteindelijk)	Alles verandert, dus tradities ook. Als iets niet meer van deze tijd is, dan bedenken we iets nieuws. Vuurwerk is eigenlijk ook niet zo 'oud'. Steeds meer mensen willen het niet (meer). In kleine stapjes veranderen/even doorbijten	Verdwenen tradities, escalatie van wat klein begon, verwijzing naar rest van EU
	Vuurwerk is een gevoel	Focus op hoe vuurwerk afsteken beleefd wordt door mensen en hoe zij dit als een onderdeel van hun identiteit beschouwen. Ze zijn er fanatiek mee bezig en bereiden dit moment al maanden van tevoren voor	Passie, hobby, maandenlang voorbereiden
Tweestrijd	Richtingenstrijd met hokjes	Nadruk op tweestrijd tussen voor- en tegenstanders van vuurwerk, misinformatie en oneerlijke discussies. Soms in combinatie met hokjesdenken: mensen die vuurwerk afsteken zijn een bepaald soort volk (tokkies)	Elkaar iets gunnen, tegenstellingen tussen groepen, tweestrijd, verbeterd debat
Verantwoor- delijkheid	Taboe-onderwerp	Politici durven niet echt stelling in te nemen, vuurwerk ligt politiek gevoelig. Achter de schermen wordt gelobbyd, waardoor de burger niet weet waar hij aan toe is. Soms ook: corona als 'smoes' om vuurwerk aan banden te leggen	Niet durven, politiek doet er niks mee, zwaktebod, worstelt met, populariteit
	Beschermheer	Het kabinet heeft verantwoordelijkheid om zijn burgers te beschermen en moet dus nieuw beleid maken waarin vuurwerk (deels) verboden wordt, ook de politie beschermen	Kabinet brengt veiligheid burger in gevaar, druk op kabinet, verantwoordelijkheid